

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Gülten ÖZDEMİR**

**KARKAMIŞ-GAZİANTEP KENTSEL GELİŞİMİNDE YEŞİL  
ALANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

**PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI**

**ADANA, 2007**

**ÖZ**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KARKAMIŞ-GAZİANTEP KENTSEL GELİŞİMİNDE YEŞİL  
ALANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Gülden ÖZDEMİR**

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI**

Danışman : Prof. Dr. Güngör UZUN  
Yıl : 2007 Sayfa : 149  
Jüri : Prof. Dr. Güngör UZUN  
Prof. Dr. Faruk ALTUNKASA  
Öğr. Gör. Dr. Altay ÇOLAK

Bu araştırma, Gaziantep'in Karkamış ilçe merkezinde yürütülmüştür. Araştırmanın amacı, Karkamış'ın kentsel gelişimine ve geçmişten günümüze kentin yapılaşmasına etki eden faktörlerin araştırılması, bu doğrultuda kentin mevcut açık ve yeşil alanlarının nazım imar planı bağlamında irdelenmesi, kent içerisinde bulunan eski Karkamış Krallığına ait arkeolojik sit alanının Açık Hava Müzesi (Arkeolojik Park) olabilirliğinin araştırılmasıdır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, çalışma alanında açık ve yeşil alanların artan nüfusa göre yetersiz, bakımsız ve ihtiyaçlara cevap veremeyecek bir durumda olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi için, rekreasyon alan ve olanaklarına öncelik veren strateji planı geliştirilmeli ve 2. derece arkeolojik sit olan eski kent alanı Açık Hava Müzesi (arkeolojik park) konumuyla turizme kazandırılarak kent ekonomisine katkı sağlanmalıdır.

Anahtar Kelime: Kentleşme, Açık ve Yeşil Alan, Arkeolojik Park, Karkamış

## **ABSTRACT**

### **M. SCIENCE THESIS**

#### **EXAMINATION OF GREEN AREAS IN KARKAMIŞ - GAZİANTEP URBAN DEVELOPMENT AREA**

**Gülden ÖZDEMİR**

**ÇUKUROVA UNIVERSITY  
INSTITUTE OF BASIC AND APPLIED SCIENCES  
DEPARTMENT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE**

Supervisor : Prof. Dr. Güngör UZUN  
Year : 2007 Page : 149  
Jury : Prof. Dr. Güngör UZUN  
Prof. Dr. Faruk ALTUNKASA  
ğr. Gr. Dr. Altay OLAK

This research was carried out in the urban part of Gaziantep- Karkamış. The purpose of this research is to find out the factors effecting the civic improvement of Karkamış from the past up to now, and regarding to this examine the green and open areas according to the construction plan, and to determine the possibility of making the archeological site zone in the city, which belongs to the ancient kingdom of Karkamış an Open Air Museum.

According to the result of this research in the research field the open and green areas are insufficient in comparison to the increasing population, not properly maintained and fail to meet the needs in order to this, a strategic plan giving priority to recreational areas should be formed and the ancient city area which is a class 2 archeological site zone should be turned into an open air museum (archeological park) in order to benefit the city economy.

Keywords: Urbanization, Open and Green Area, Archeological Park, Karkamış

## **TEŞEKKÜR**

Yüksek Lisans Tez çalışmam boyunca yardımlarını benden esirgemeyen, tez çalışma konusunun belirlenmesi ve başlatılmasından son aşamasına kadar geçen sürede ilgi ve bilimsel katkılarını esirgemeyip çalışmalarımı yönlendiren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Güngör UZUN'a çok teşekkür ederim.

Çalışmalarımın yürütülmesine katkıda bulunan Karkamış Belediyesi Başkanı Sayın Nuh Kocaaslan'a, Karkamış Kaymakamı Sayın Ömer Kalaylı'ya, Karkamış İlçe Tarım Müdürlüğü çalışanlarına, Karkamış İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü çalışanlarına, Gaziantep DSI Bölge Müdürlüğü çalışanlarına, Gaziantep Köy Hizmetleri çalışanlarına ve öğrenim sürecim boyunca her türlü maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen aileme ve arkadaşım Handan Uluğ Cingözler'e sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

## İÇİNDEKİLER

## SAYFA

|                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ÖZ .....                                                                      | I   |
| ABSTRACT .....                                                                | II  |
| TEŞEKKÜR.....                                                                 | III |
| İÇİNDEKİLER.....                                                              | IV  |
| ÇİZELGELER DİZİNİ .....                                                       | VI  |
| ŞEKİLLER DİZİNİ.....                                                          | VII |
| 1. GİRİŞ .....                                                                | 1   |
| 2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR .....                                                    | 4   |
| 3. MATERYAL VE METOD .....                                                    | 15  |
| 3.1. Materyal.....                                                            | 15  |
| 3.2. Metod.....                                                               | 16  |
| 4. ARAŞTIRMA BULGULARI .....                                                  | 19  |
| 4.1. Doğal Yapı.....                                                          | 19  |
| 4.1.1. Jeoloji ve Topoğrafya .....                                            | 19  |
| 4.1.2. Toprak .....                                                           | 21  |
| 4.1.3. Hidroloji .....                                                        | 23  |
| 4.1.4. İklim.....                                                             | 25  |
| 4.1.5. Bitki Örtüsü .....                                                     | 26  |
| 4.1.6. Fauna.....                                                             | 32  |
| 4.2. Alan Kullanımları.....                                                   | 40  |
| 4.2.1. Tarım.....                                                             | 43  |
| 4.2.2. Kentsel Gelişim Süreci ve Yeşil Alanların Bu Süreçteki<br>Durumu ..... | 44  |
| 4.2.2.1. Kentsel Gelişim Süreci.....                                          | 44  |
| 4.2.2.2. Kentsel Gelişim İçinde Açık ve Yeşil Alanlar.....                    | 51  |
| 4.2.2.2.(1) Kent Yakın Çevresi Açık<br>ve Yeşil Alanlar .....                 | 57  |
| 4.2.2.2.(2) Kentiçi Açık ve Yeşil Alanlar .....                               | 59  |
| 4.2.3.Karkamış Antik Kenti.....                                               | 80  |

|                                                |            |
|------------------------------------------------|------------|
| 4.2.3.1. Kentte Yapılan Kazı Çalışmaları ..... | 83         |
| 4.2.3.2. Antik Kent Yapısı .....               | 86         |
| 4.2.3.3. Günümüzde Antik Kent.....             | 97         |
| <b>5.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER .....</b>     | <b>104</b> |
| <b>KAYNAKLAR.....</b>                          | <b>119</b> |
| <b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>                           | <b>128</b> |
| <b>EKLER DİZİNİ .....</b>                      | <b>129</b> |

## ÇİZELGELER DİZİNİ

## SAYFA

|                                                                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Çizelge 4.1.</b> Araştırma Alanı Yakın Çevresinde Bulunan Bitki Türleri.....                           | 29 |
| <b>Çizelge 4.2.</b> Tehlike Altındaki Türlerin IUCN Standartlarına<br>Göre Sınıflandırılması .....        | 31 |
| <b>Çizelge 4.3.</b> Güney Fırat Havzası- Karkamış Sulak Alanında Gözlenen<br>Kuş Türleri .....            | 33 |
| <b>Çizelge 4.4.</b> Karkamış ve Yakın Çevresinde Bulunan Sürüngen ve Çift<br>Yaşamlı Türleri .....        | 38 |
| <b>Çizelge 4.5.</b> Karkamış İlçesinde Tarım Alanlarının Dağılımı .....                                   | 44 |
| <b>Çizelge 4.6.</b> Karkamış İlçe Merkezi Alan Kullanımları .....                                         | 49 |
| <b>Çizelge 4.7.</b> Araştırma Alanındaki Açık ve Yeşil Alanların<br>Standartlarla Karşılaştırılması ..... | 54 |

## ŞEKİLLER DİZİNİ

## SAYFA

|                                                                                               |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Şekil 3.1. Araştırma Alanı .....                                                              | 15 |
| Şekil 3.2. Araştırma Yöntemi Akış Şeması .....                                                | 18 |
| Şekil 4.1.Karkamış İlçesi Coğrafi Konumu .....                                                | 19 |
| Şekil 4.2.Karkamış İlçesi Jeoloji Haritası.....                                               | 20 |
| Şekil 4.3. Karkamış İlçesi Toprak Haritası.....                                               | 21 |
| Şekil 4.4.Araştırma Alanında Bulunan Kahverengi Topraklardan Görünüm ...                      | 22 |
| Şekil 4.5.Araştırma Alanında Bulunan Irmak Taşkın Su Yataklarından<br>Görünüm.....            | 22 |
| Şekil 4.6. Karkamış Barajı.....                                                               | 24 |
| Şekil 4.7. Karkamış Barajı ve HES .....                                                       | 25 |
| Şekil.4.8. Aşınmış Maki ve Step Vejetasyonundan Görünüm.....                                  | 27 |
| Şekil 4.9. Sulak Alan Vejetasyonundan Görünüm.....                                            | 27 |
| Şekil 4.10. Araştırma Alanında Bulunan <i>Populus euphratica</i> (Fırat Kavağı)....           | 32 |
| Şekil 4.11. Karkamış Baraj Gölü'nde Kuşlar .....                                              | 33 |
| Şekil 4.12. Fırat kaplumbağası - <i>Rafetus euphraticus</i> .....                             | 39 |
| Şekil 4.13. Karkamış İlçesinin Çevreye Bağlantıları. ....                                     | 40 |
| Şekil 4.14. Karkamış Tren Garı'ndan Bir Görünüm.....                                          | 41 |
| Şekil 4.15. Karkamış Sınır Kapısı'ndan Görünüm .....                                          | 42 |
| Şekil 4.16. Karkamış İlçesi Tarım Alanlarından ve Antep Fıstığı<br>Bahçelerinden Görünüm..... | 43 |
| Şekil 4.17. M.Ö.1750-1190 Hitit Krallığı ve Carchemish (Karkamış) .....                       | 45 |
| Şekil 4.18. Karkamış ve Suriye Sınırından Bir Görünüm .....                                   | 46 |
| Şekil 4.19. Karkamış İlçe Merkezinden Bir Görünüm.....                                        | 47 |
| Şekil 4.20. Karkamış İlçesi İmar Planı .....                                                  | 47 |
| Şekil 4.21. Karkamış (Yeni Kent) ve Carchemish (Eski Kent) .....                              | 48 |
| Şekil 4.22. Karkamış İlçe Merkezi (1/1000 ölçekli imar planı).....                            | 50 |
| Şekil 4.23. Araştırma Alanı Açık ve Yeşil Alanların Dağılımı .....                            | 52 |
| Şekil 4.24. Çocuk Oyun Alanı Olabilecek Alanlar .....                                         | 56 |
| Şekil 4.25. Fırat Nehri Kıyısından Görünüm.....                                               | 57 |

|                                                                                 |    |
|---------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Şekil 4.26.</b> Karkamış Barajı Çevresi’nden Görünüm.....                    | 58 |
| <b>Şekil 4.27.</b> Karkamış Mezarlığı – Plan.....                               | 58 |
| <b>Şekil 4.28.</b> Karkamış Kent Mezarlığı.....                                 | 59 |
| <b>Şekil 4.29.</b> Süleyman Karaman Çocuk Parkı Planı.....                      | 60 |
| <b>Şekil 4.30.</b> Süleyman Karaman Çocuk Parkı.....                            | 61 |
| <b>Şekil 4.31</b> Süleyman Karaman Çocuk Parkı – Oyun Aletleri.....             | 61 |
| <b>Şekil 4.32.</b> Süleyman Karaman Çocuk Parkı.....                            | 62 |
| <b>Şekil 4.33.</b> Merkez Park Planı.....                                       | 63 |
| <b>Şekil 4.34.</b> Merkez Parktan Görünüm .....                                 | 63 |
| <b>Şekil 4.35.</b> Merkez Park – Oyun Grubu .....                               | 64 |
| <b>Şekil 4.36.</b> Merkez Park – Tahterevalli .....                             | 64 |
| <b>Şekil 4.37.</b> Memurlar Çay Bahçesi Planı.....                              | 65 |
| <b>Şekil 4.38.</b> Memurlar Çay Bahçesinden Görünüm .....                       | 66 |
| <b>Şekil 4.39.</b> Memurlar Çay Bahçesinden Görünüm .....                       | 66 |
| <b>Şekil 4.40.</b> Memurlar Çay Bahçesinden Görünüm .....                       | 67 |
| <b>Şekil 4.41.</b> Yassı Geçit Deresi Kıyısından Görünüm.....                   | 67 |
| <b>Şekil 4.42.</b> Yassı Geçit Deresi Kıyısından Görünüm.....                   | 68 |
| <b>Şekil 4.43.</b> Yassı Geçit Deresi Kıyısından Görünüm.....                   | 68 |
| <b>Şekil 4.44.</b> Yassı Geçit Deresi Kıyısından Görünüm.....                   | 69 |
| <b>Şekil 4.45.</b> Yassı Dere Kıyısı Teraslama Alanı Planı.....                 | 69 |
| <b>Şekil 4.46.</b> Yassı Geçit Deresi Kıyısı Teraslama Alanından Görünüm .....  | 70 |
| <b>Şekil 4.47.</b> Kent Meydanından Görünüm.....                                | 71 |
| <b>Şekil 4.48.</b> Futbol Sahası Planı .....                                    | 72 |
| <b>Şekil 4.49.</b> Futbol Sahası ve Çevresi.....                                | 72 |
| <b>Şekil 4.50.</b> Devlet Demiryolları 6. Bölge Lojmanları Planı .....          | 73 |
| <b>Şekil 4.51.</b> Devlet Demiryolları 6. Bölge Müdürlüğü Lojmanları.....       | 73 |
| <b>Şekil 4.52.</b> Dinlenme Alanı Planı.....                                    | 74 |
| <b>Şekil 4.53.</b> Devlet Demiryolları 6.Bölge Müdürlüğü – Dinlenme Alanı ..... | 74 |
| <b>Şekil 4.54.</b> Kapalı Spor Salonu .....                                     | 75 |
| <b>Şekil 4.55.</b> Etiler İlköğretim Okulu Planı .....                          | 75 |
| <b>Şekil 4.56.</b> Kocatepe İlköğretim Okulu Planı .....                        | 76 |

|                                                                                                                                 |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Şekil 4.57.</b> Karkamış Lisesi Planı .....                                                                                  | 76 |
| <b>Şekil 4.58.</b> Kocatepe İlköğretim Okulunun Bahçesinden Görünüm.....                                                        | 77 |
| <b>Şekil 4.59.</b> Etiler İlköğretim Okulunun Bahçesinden Görünüm.....                                                          | 77 |
| <b>Şekil 4.60.</b> Karkamış Lisesinin Bahçesinden Görünüm .....                                                                 | 78 |
| <b>Şekil 4.61.</b> Hitit Bulvarı Orta Refüj Bitkilendirmesi.....                                                                | 79 |
| <b>Şekil 4.62.</b> Kent İçi Yollarda Yapılan Bitkilendirme Çalışmasından Görünüm                                                | 79 |
| <b>Şekil 4.63.</b> M.Ö. 13.yy’de Hitit Devleti ve komşuları .....                                                               | 81 |
| <b>Şekil 4.64.</b> 1911 Yılında Yapılan Kazı Çalışmalarında Alanın<br>Genel Görünümü .....                                      | 84 |
| <b>Şekil 4.65.</b> 1911 Yılında Kentte Yapılan Kazı Çalışmalarından Görünüm.....                                                | 85 |
| <b>Şekil 4.66.</b> 1911 Yılında Kentte Yapılan Kazı Çalışmalarından Görünüm.....                                                | 85 |
| <b>Şekil 4.67.</b> İki Aslanlı Karkamış Kabartması .....                                                                        | 87 |
| <b>Şekil 4.68.</b> Dış Kentin Rıhtım Duvarı .....                                                                               | 87 |
| <b>Şekil 4.69.</b> İç Şehrin Kuzey Duvarı.....                                                                                  | 88 |
| <b>Şekil 4.70.</b> İç Şehrin Batı Kapısı .....                                                                                  | 88 |
| <b>Şekil 4.71.</b> İç Şehrin Güney Kapısı .....                                                                                 | 89 |
| <b>Şekil 4.72.</b> Karkamış Kenti, Imgur Enlil’den (Balawat), Irak,<br>Yeni Asur, Salmanassar III Çağı, İ.Ö.858-849 .....       | 90 |
| <b>Şekil 4.73.</b> Çevresi Surlarla Çevrili Sitadel ve Aşağı Şehir .....                                                        | 91 |
| <b>Şekil 4.74.</b> Aşağı Şehrin Planı .....                                                                                     | 91 |
| <b>Şekil 4.75.</b> Karkamış Kabartmalarında Resmedilen Tören Alayı<br>Betimlemeleri – Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ..... | 92 |
| <b>Şekil 4.76.</b> Herald’ın Duvarı ve Su Kapsı arasındaki Bağlantıyı<br>Gösterir Plan .....                                    | 93 |
| <b>Şekil 4.77.</b> Herald’ın Duvarı, Kral Kapısı ve Uzun Duvarın<br>Sitadelden Görünüşü .....                                   | 93 |
| <b>Şekil 4.78.</b> Büyük Merdiven ve Uzun Duvarın Alt Başlangıç Noktası).....                                                   | 94 |
| <b>Şekil 4.79.</b> Kaleye ve Fırtına Tanrısı Tapınağına Çıkış,<br>Geç Hitit, İ.Ö. 950-850.....                                  | 94 |
| <b>Şekil 4.80.</b> Fırtına Tanrısı Tapınağı, Rekonstrüksiyon, Güneyden Görünüş,<br>Geç Hitit, İ.Ö.950-850.....                  | 95 |

|                                                                                |            |
|--------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Şekil 4.81. Büyük Merdivenlerin Batı Kısım ve Merdiven</b>                  |            |
| Kenarındaki Ortostatlar .....                                                  | 96         |
| <b>Şekil 4.82. Büyük Merdivenlerin Canlandırması.....</b>                      | <b>96</b>  |
| <b>Şekil 4.83. Karkamış Antik Kenti Kale Alanı .....</b>                       | <b>97</b>  |
| <b>Şekil 4.84. The British Museum’da Sergilenen Bazı Eserler .....</b>         | <b>99</b>  |
| <b>Şekil 4.85. Antik Kent Alanından Görünüm .....</b>                          | <b>100</b> |
| <b>Şekil 4.86. Antik Kent Alanından Görünüm .....</b>                          | <b>101</b> |
| <b>Şekil 4.87. Karkamış Köprüsü ve Antik Kent .....</b>                        | <b>101</b> |
| <b>Şekil 4.88. Suriye Tarafı .....</b>                                         | <b>102</b> |
| <b>Şekil 4.89. Suriye Görünümü (Jerablus Köyü) .....</b>                       | <b>102</b> |
| <b>Şekil 5.1. Yassı Geçit Deresi Kıyısı Yeşil Alanında Oluşturulacak Yeşil</b> |            |
| Koridor ve Koridorun Kentle İlişkilendirilmesi .....                           | 109        |
| <b>Şekil 5.2. Hitit Bulvarı’ndan Görünüm .....</b>                             | <b>111</b> |
| <b>Şekil 5.3. Cephe Düzenlemesi .....</b>                                      | <b>111</b> |
| <b>Şekil 5.4. Cephe Düzenlemesi .....</b>                                      | <b>111</b> |
| <b>Şekil 5.5. Cephe Düzenlemesi .....</b>                                      | <b>112</b> |
| <b>Şekil 5.6. Kent Meydanı Öneri Peyzaj Projesi – Plan (Ölçeksiz).....</b>     | <b>112</b> |
| <b>Şekil 5.7. Kent Meydanı Öneri Peyzaj Projesi – Perspektif .....</b>         | <b>113</b> |
| <b>Şekil 5.8. Kent Meydanı Öneri Peyzaj Projesi – Perspektif .....</b>         | <b>114</b> |

**1. GİRİŞ**

Yaşamak için zorunlu gereksinimlerini doğadan doğrudan sağlama ile doyuma ulaşamayan insan, besinini kendi üretmek zorunda kalınca, doğayı gözlemleyerek mevsimleri algılamış, tatlı su kıyılarında toprağı sürerek ürün elde etmeyi başarmıştır. İnsanoğlunun toprağı ilk işlediğı yer Anadolu olmuş, ekim alanlarını ve ürünü koruma zorunluluğı ilk yerleşimleri doğurmuştur (Bektaş, 2006).

Yerleşik hayata geçişten bir sonraki aşamada gelen kent yaşamına geçiş, uygarlığın temel taşlarını oluşturur. Kentlerin doğuşu, bir bakıma, çağdaş dünyanın doğuşu olarak algılanmalıdır (Huot, Thalmann, Valbelle, 2000).

*Simond (1978)*'a göre kent, insan ürünüdür ve bir toplumsal kümenin ürününü simgelemektedir. Toplumsal kümenin kenti doğurması rastlantıyla olmamıştır. İlk “etkileyen” olarak seçilen toplumsal küme bir takım “etkenlere” göre gelişmektedir. Bu etmenler;

- Kentin kurulduğu arazinin yapısı (eğim, bakı, yükseklik)
- Arazinin özelliğine bağlı olarak yerleştiğı alanın biçimi (düz, yamaç, tepe, ova),
- Coğrafi konumlanma,
- Kentin sosyo - ekonomik kullanım özelliğı,
- Kentin bulunduğu iklim özelliğı bakımından iklime bağlı olarak gösterdiği fiziksel farklılıklar,
- Kent toprağının kullanım yoğunluğu,
- Kentin gösterdiği gelişim modeli (fiziksel form, model)

olarak sıralanabilir (Nayır, 2003).

Kentler, uygarlığın, gelişmenin, estetiğın, kültürün ve organizasyonel yapının merkezi olarak düşünüldüğünde, kentlerin insanların ortak yaşam biçimleriyle şekillenen mekanlar olmasının ötesinde; tarihi, sosyal, kültürel, siyasi ve teknolojik öğeleri de içeren karmaşık bir yapıya sahip oldukları anlaşılır. Bu karmaşıklıktan bir düzen yaratmanın zorluğu ise kentsel hizmet beklentilerinin yüksekliğinden anlaşılabilir. Söz konusu düzenin organizasyonu aşamasında karşımıza çıkan en önemli kavram “**kent planlaması**”dır (Henden, 2006).

Kentlerde planlama çalışmalarının öncelikli amacı; bireylerin psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çeşitli koşulların yerine getirilmesini sağlamaktır (Albayrak, 2006). Günümüz kent planlama ve kentsel tasarımı çevrelerinin tartıştığı temel konu; kentlerin fiziksel büyümeleriyle artan görsel kirlilik, kentsel dokudaki ve doğal çevredeki bozulmalar, sağlıklı ve güvenli yaya mekanlarının kısıtlılığı, insanların yaşamlarında çok önemli bir etkiye sahip olan yeşil alanların giderek yok oluşu gibi nedenlerin etkilerini en aza indirmeye çalışarak, sağlıklı ve yaşanabilir kent ve kentsel çevreler yaratmak olmuştur (Aydın, 2006).

Kentsel açık yeşil alanların tarihi, yerleşim birimlerinin tarihi kadar eski olup, insanların yerleşik hayata geçmesiyle birlikte şekillenmeye başlamış ve günümüze kadar gelmiştir. Kent yaşamını sürdürmeye başlayan insanlar, her dönemde doğayla baş başa kalarak ruhsal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak istemişler ve bunun sonucunda da daha güzel kentler ve yaşanabilir çevreler yaratmak için girişimlerde bulunmuşlardır (Kart, 1995).

Açık alan kavramı, kent dokusunun önemli temel elemanlarından birisi olup, mimari yapı ve ulaşım alanları dışında kalan açıklıklar veya boş alanlar olarak ifade edilir. Yeşil alan kavramı ise, mevcut açık alanların bitkisel elemanlar ile kaplı veya kombine edilmiş yüzey alanları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre her yeşil alan bir açık alandır, ancak her açık alan yeşil alan olmayabilmektedir (Uzun, Altunkasa, 1997; Gl, Küçük, 2001).

Kentsel ortamlarda yeşil alanlar ekolojik, ekonomik, fiziksel, toplumsal, estetik işlevleri ile kaliteli yaşam çevrelerinin oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Açık ve yeşil alan sistemleri daha yaşanabilir çevreler oluşturarak “kentlileşme”ye katkıda bulunmaktadırlar (ztrk, 2004).

Birbirine benzeyen yapıların yanında yeşil alanların çok az oranda yer aldığı kentlerde kimlik çok önemlidir. Tarihi çevrelerin de kent kimliği üzerinde büyük etkisi vardır (elik, 2004). lke ve kent bazında ekonomik ve kültürel açıdan büyük önem arz eden tarihsel çevrelerin, ağdaş yaşam koşulları doğrultusunda daha sağlıklı ve kimliğini koruyarak canlandırılması, bu çevrelerin kültürel sürekliliğinin sağlanması için kaçınılmaz sayılmaktadır.

Gaziantep'in en küçük ilçesi olan Karkamış, ilin güneyinde Suriye sınırında yer almaktadır. Kentin kuzey doğusunda Fırat Nehri, doğusunda ise Karkamış Antik Kenti yer alır. Coğrafi konumu nedeniyle sınır, nehir ve antik kent geni içerisinde kalan kent sosyo-ekonomik açıdan gelişememiştir. Bu gelişememişlik nüfusa yansımış ve kent nüfusu her yıl gler nedeniyle azalmaktadır.

Yıllar boyu çeşitli yatırımlardan uzak kalan kentte, nüfusun azlığı kent gelişimini etkilemiştir. Bu etki daha çok ağdaş ve sağlıklı yaşamın tartışmasız göstergelerinden olan açık ve yeşil alanların kent genelindeki dağılımına ve kalitesine yansımıştır. Kentte bugünkü mevcut yeşil alanlar yanlış planlama, yanlış tasarım ve bakımsızlık nedeniyle çok fazla kullanılamayan alanlar durumundadır. Nüfusun az olduğu kentte yeşil alanların ihtiyaı karşılamadığı düşünülmektedir. Oysa ki kent ve çevresi potansiyel rekreasyon alanlarına sahiptir. Bu alanlarda yapılacak sağlıklı planlamalarla açık ve yeşil alanların kalite ve miktarı arttırılabilir.

Kentin doğusunda yer alan Karkamış Antik Kenti yüzyıllar boyu çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış, tarihte önemli bir başkenttir. Antik Kent alanına, 1. Dünya Savaşı'nda mayın döşenmiş olması nedeniyle yaklaşık 80 yıldır kazı çalışmaları yapılamamıştır. Çok geniş bir alanı kaplayan Antik Kentteki mayınların temizlenmesi için 2002 yılında başlayan girişimler halen devam etmektedir. Yakın zamanda alanın mayınlardan temizleneceği düşünülmektedir. Alanda yapılacak kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkacak antik kent kalıntılarının Açık Hava Müzesi Parkı olarak değerlendirilmesi, halka ve turizme açılması kent için her yönden fayda sağlayacak bir karar olabilir.

Bu alışmada, Karkamış ilçesinin kentsel gelişimine ve geçmişten günümüze ilçenin yapılaşmasına etki eden faktörler araştırılarak, bu doğrultuda kentin mevcut açık ve yeşil alanları nazım imar planı bağlamında irdelenmektedir. Aynı zamanda, ülkemiz ve bölge turizmi açısından önemli bir değere sahip olan, Karkamış Krallığına ait arkeolojik sit alanının Açık Hava Müzesi (Arkeolojik Park) olabilirliği ile kentin açık yeşil alan sistemi üzerinde bulgular ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

**2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR**

**Öztan (1968)**, “Ankara Şehri ve Çevresi Yeşil Alan Sisteminin Peyzaj Mimarisi Prensipleri Yönünden Etüd ve Tayini” konulu çalışmada, açık ve yeşil alanların kentin fiziksel dengesini sağlamak, ışık, hava, gürültü ve yaya emniyeti için önemli rollere sahip olmak, kente mikroklimatik özellikler kazandırmak, sirkülasyon için kolaylık sağlamak, rekreasyon amaçlı dış mekanlar yaratmak gibi faydalara sahip oldukları belirtilmiştir. Açık ve yeşil alan standartları verilerek, Ankara kentinin yeşil alan durumunu belirleyen faktörler ve sorunlar, yeşil alanların faydaları ışığında saptanarak çözüm önerileri getirilmiştir.

**Wooley, Lawrence, Guy, Reitlinger, Hogarth, Campbell, R.T. (1969)**, “Carchemish Part I-II-III, Report on the Excavations at Jerablus” konulu çalışmada, Karkamış’ta 1910’lu yıllarda yapılmış olan kazılar hakkında bilgi verilerek, kazıda ortaya çıkan evler plan olarak resmedilmiştir. Alanda bulunan heykel gibi eserler fotoğraflanarak bu eserlerin yapım ve inşası hakkında bulgular ortaya konulmuştur.

**Altan (1982)**, “Çevre Koşullarının Rekreasyonel Planlamada Değerlendirilmesi” konulu çalışmada, rekreasyonu etkileyen çevre koşulları doğal (iklim, toprak, jeoloji, topoğrafya vb) ve yapay koşullar (kentsel alan büyüklüğü, yerleşme özelliği, nüfus büyüklüğü vb.) olarak sınıflandırılmıştır.

**Schirmer (1982)**, “Hitit Mimarlığı” konulu çalışmada, Anadolu’da yer alan, Hitit Çağına ait tapınak, kale, kent surları gibi mimari yapılar incelenmiş, Karkamış antik kentindeki bazı mimari eserler plan ve perspektif olarak resimlenmiştir.

**Erkut (1986)**, “Endüstri Etkisinde Bir Kentsel Sistemin Dinamik Büyüme Modeli” konulu çalışmada, kent tanımlanarak, kent sistemleri hakkında bilgi verilmiştir. Kent sisteminin yapısını tanımlayabilmek için ilk olarak, bu sistemi oluşturan bileşenlerin belirlenmesinin gerekliliği belirtilmiş, kent sistemini oluşturan alt sistemler; nüfus, ekonomi, politika, yönetim ve sosyal sistem olarak sıralanmıştır.

**Bölükbaşı (1989)**, “Türkiye’de Kentleşme Olgusu” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, kent ve kentleşmenin tanımlanması yapılarak Türkiye’deki kentleşmenin diğer ülkelerden farklı olmasının nedenlerinin toplumsal, ekonomik ve kültürel nedenlere bağlı olduğu belirtilmiştir.

**Zee (1990), “The Complex Relationship Between Landscape and Recreation”** konulu çalışmada, peyzaj ve rekreasyon arasındaki ilişkinin karışık olduğu belirtilerek bu ilişkiyi analiz edebilecek, etki analizi, davranış analizi, alan değeri, peyzaj değeri gibi birçok yaklaşımın olabileceğinden bahsedilmiştir. Rekreasyon, dünyada önemi gittikçe artan bir alan kullanımı olarak tanımlamıştır. Açık ve yeşil alanlar, “insanların aktif ve pasif rekreasyon amaçlı kullanımına açık olan, kent içinde veya dışında bulunan, yapılaşmanın olmadığı, doğal ya da kültürel olarak bitki ve su varlığına sahip alanlardır.

**Ardıçoğlu (1990), “Open Air Museum and Model for Turkey”** konulu yüksek lisans tez çalışmasında, müzeler, işlevleri ve bu bağlamda 19.yy sonlarında endüstri devrimiyle yok olan yöresel değerlerin korunması amacıyla kurulan açık hava müzeleri araştırılmıştır. Bu tür müzeler için potansiyel alanlara dönük açık hava müzesi modeli geliştirilerek, Türkiye için bir açık hava müzesi tasarımı sunulmuştur. Açık hava müzeleri, geçmişteki insanların yaşam koşulları, gelenek görenekleri gibi değerlerini günümüze taşımak amacıyla planlanan ve tasarlanan alanlardır. Bu tür alanlarda yapılacak tasarım ve planlama çalışmalarında, alanların doğal özellikleri (toprak yapısı, hidroloji yapısı vb) ile tarihi yapı özellikleri doğru ilişkilendirilmelidir. Tasarım mevcut tarihi yapıya uygun olmalı, alan ziyaretçilere rahat rekreasyon olanakları sunarken aynı zamanda o bölgede yaşayan geçmiş toplumların yaşam tarzını yansıtmalıdır.

**Kaymaklı (1990), “Ülkemizde Kentsel Açık ve Yeşil Alan Standartlarının Uygulanmasında Peyzaj Mimarlığı Açısından Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları Üzerine Bir Araştırma”** konulu yüksek lisans tez çalışmasında, açık yeşil alanlar planlanırken her kentin kendine özgü doğal yapısı, karakteri, rengi ve kokusu olduğu vurgulanarak, bu değerlere göre planlama yapılması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Rekreasyon alanları ve tesislerin kapsamı hakkında bilgi verilerek, açık yeşil alan standartları belirtilmiş, standartların uygulanmasında peyzaj mimarlığı açısından karşılaşılan sorunlar için çözüm önerileri sunulmuştur.

**Keleş (1990), “Kentleşme Politikası”** konulu çalışmada kentleşmenin tanımı yapılarak, kentleşmenin tarihsel gelişimine ve çağdaş kentleşmenin özelliklerine değinilmiştir. Günümüzün kentleşme hareketlerinin geçen yüzyılın kentleşme

hareketlerinden birkaç noktada ayrıldığına değinilerek, kentleşme hareketlerinin ekonomik, teknolojik, siyasal ve psiko-sosyolojik etmenler altında olduğu belirtilmiştir.

**Yeşilçiçek (1995)**, “Tarihsel Konut Yapıları ve Yerleşmelerin Günümüze Kazandırılması ve Buna Yönelik Çözümlerin Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, tarihi çevrenin korumasının bu mekanların yaşanabilirliğinin sağlanması ile mümkün olacağı vurgulanarak, böylece kültürel mirasımızın geleceğe aktarılması sağlanırken, yaşanabilir, sağlıklı ve temiz ortamların oluşturulacağı belirtilmiştir. Fiziksel ve fonksiyonel özelliklerini kaybetmiş tarihi çevrelerin tekrar kazandırılabilmesi için çözümler ortaya konulmuştur.

**Artar (1996)**, “Kocaeli İli Kozluk-Hacıhasan Mahallelerindeki Mevcut Tarihi Dokunun Açık Hava Müzesi Kapsamında Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, açık hava müzesinin tanımını yapılarak, açık hava müzelerinin kuruluş amaç, kapsam ve ilgili mevzuatları hakkında bilgi verilmiştir. ABD’deki açık hava müzesi uygulamaları ışığında Kozluk ve Hacıhasan Mahallesi için bir açık hava müzesi önerisi sunulmuştur.

**Aktüre (1997)**, “Tarih İçinde Anadolu Kenti - Anadolu’da Bronz Çağı Kentleri” konulu çalışmada, kentin ve kentleşmenin tanımlaması yapılarak, kent ve kentleşmenin tarihsel çözümlemeleri için geliştirilmiş modeller irdelenmiştir. Kentleşme ve kentlileşme olguları tanımlanarak, uzun dönemli çözümlemeler için kullanılabilecek üç yaklaşım irdelenmiştir; Child’ın İki Devrim kuramı, Jacobs’ın Yeni Obdisyen kuramı ve Sjoberg’in Endüstri öncesi kent kuramı. Bu üç yaklaşımda da “teknoloji, toplum ve kentleşme” değişkenlerini kullanarak kent ve kentleşme olgularının tanımlanması için farklı varsayımlar olduğu belirtilmiştir.

**Anonymous (2001)**, “Archeological Parks” konulu çalışmada, arkeolojik parkın tanımı ve gerekliliğinden bahsedilerek, Amerika’daki bazı arkeolojik parklar hakkında bilgiler verilmiştir. Arkeolojik parklar özellikle, önemli alanların korunması ve canlandırılması amacıyla planlanan alanlardır. Arkeolojik parkların açık ve yeşil alanlar olarak planlanması ile alanın sürekli korunmasını sağlamış olur.

**Çinçinoğlu (2001)**, “Antakya Kenti Açık ve Yeşil Alan Siteminin Saptanması ve Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, kentlerin dengeli fiziksel ve organik bir yapıya sahip olabilmeleri için yeterli miktarda açık ve yeşil alan gereksinimleri olduğu, kentlerde bu dengenin kurulmasının açık ve yeşil alanların kent içinde ve yakın çevresinde homojen olarak dağılması ile mümkün olacağı belirtilmiştir. Antakya kenti açık ve yeşil alan yapısı araştırılarak, peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmiştir.

**Gül ve Küçük (2001)**, “Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi” konulu çalışmada, bir kentin karakterini, mimari yapılar, açık-yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle olan ilişkiler bütünlüğünün tayin ettiği belirtilmiştir. Açık yeşil alanların, insan ile doğa arasındaki bozulan ilişkiyi dengelemede ve kentsel yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önemli bir konuma sahip olduğu belirtilmiş, kentsel açık yeşil alanlar Isparta kenti örneğinde peyzaj mimarlığı ilkeleri doğrultusunda irdelenmiştir.

**Pulhan (2001)**, “Tanrı Kamış’ın Fırat’taki Limanı: Karkamış” konulu çalışmada, Fırat’ın kıyısındaki görkemli Hitit şehri, şaraplarıyla meşhur Karkamış kentinin Birecik ilçesinin güneyinde, Suriye sınırında olduğu, eski kentin idari ve dini yapılarının yer aldığı kısım ve aşağı şehrin Türkiye’de bulunduğu belirtilmiş, kentin tarihi ve burada yapılan kazı çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

**Akdağ (2002)**, “Tarih Öncesi Dönem Açık Hava Müze Teşhirleri ve Kırklareli Aşağı Pınar Projesi’nde Uygulama Modeli” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, açık hava müzesinin tanım ve tarihçesi hakkında bilgi verilerek, tarih öncesi yerleşmelerin ve kültürlerin tanıtılması ve sergilenmesi için açık hava müzesi sergilemesinin gerekliliği ortaya konularak, Kırklareli Projesi örneğinde öneriler sunulmuştur.

**Etlı (2002)**, “Edirne İli Merkez İlçe Yeşil Alan Sisteminin Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Yönünden İrdelenmesi” konulu çalışmada, açık ve yeşil alanların işlevsel olabilmeleri için, kişi başına düşen alan miktarı, donatı elemanları, her bir yeşil alanın kendi sınırları içinde hizmet yönünden niteliği ve görsel etkinliğinin önemli olduğu vurgulanarak, açık yeşil alanların peyzaj mimarlığı ilkeleri doğrultusunda planlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda Edirne ili merkez ilçesinin mevcut

açık yeşil alanları peyzaj mimarlığı ilkeleri doğrultusunda irdelenerek, alınması gereken öneri önlemler sunulmuştur.

**Kelkit (2002)**, “Çanakkale Kenti Açık-Yeşil Alanlarında Kullanılan Bitki Materyali Üzerine Bir Araştırma” konulu çalışmada, insanın en doğal gereksinimlerinden biri olan doğasına, isteklerine ve zevkine uygun bir mekanda yaşama arzusunun; estetik ve fonksiyonel açıdan en uygun dış mekanların yaratılması, tasarım amacına en uygun bitki türünün seçilmesi ve bilinçli kullanılmasıyla mümkün olacağı belirtilerek, Çanakkale kenti açık ve yeşil alanlarında kullanılan bitkilerin bitkisel tasarım açısından analizleri yapılmıştır. Peyzaj planlama ilkeleri doğrultusunda kentsel peyzajda bitkisel materyalin kullanılması hakkında öneriler sunulmuştur.

**Vural (2002)**, “Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama ve Erzurum Kenti Örneği” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, tarihi çevrelerin korunması için, geçmişten günümüze gelen tarihi alanların korunmasının gerekliliğinden bahsedilerek, ülkemizin tarihi çevre koruma konusunda başarısız olduğu vurgulanmıştır. Koruma planlamasında amacın seçilen özel yörenin çevre dokusunun tarihsel, arkeolojik, doğal mimari ve işlevsel değerini koruyarak çağdaş koşullara uygun gelişimi sağlayacak genel planlama kararlarının saptanması olduğu ve tarihi eserlerin çevreleriyle birlikte düzenlenerek ve korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanacağı belirtilerek, Erzurum kenti örneğinde tarihi anıt ve yapılar incelenmiştir.

**Yetim (2002)**, “A Study on the Conversation of the Historical Foundation “Ortaçesme”” konulu çalışmada, tarihi eserlerin kent kimliği ve kültürel devamlılığı hakkında önemli somut bilgiler aktardığı belirtilerek, kentin tarihi değerlerinin açık yeşil alanlar ile koruma kullanma dengesi içerisinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Tekirdağ ilçesinde bulunan Ortaçesme anıtı peyzaj planlama önerileri geliştirilmiştir.

**Lloyd (2003)**, “Türkiye’nin Tarihi; Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları” konulu çalışmada, Anadolu’nun Eski Çağ tarihi incelemiş, Hitit Döneminde Anadolu’daki Hitit kentleri ve buralarda yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Karkamış kentinin, Mezopotamya’dan batıya açılan yola egemen olan ve Fırat’ın başlıca geçiş yerlerinden biri üzerinde kurulduğu, kentte Birinci

Dünya Savaşı'ndan önce T.E.Lawrence ve Sir Leonard Wooley tarafından kazılar yapıldığı, burada bulunan tarihi eserlerin bir kısmının Almanya'ya ve İngiltere'ye kaçırıldığı, söz konusu eserlerin Britanya Müzesi (British Museum) ve Berlin Müzesi'nde sergilendiği, kentten çıkartılan bazı eserlerin de günümüzde Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmekte olduğu belirtilmiştir.

**Nayır (2003)**, “Trabzon Kentinin Yeşil Alanlarının Yeterliliğinin Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, kentsel açık yeşil alanların toplum için daha sağlıklı, dengeli, yenileyici ve yararlı bir ortam oluşturduğu belirtilerek, açık yeşil alan standartlarının genellikle aynı ülkedeki her kentte farklı büyüklüklerde olabileceğinden bahsedilmiştir. Trabzon kentinde mevcut durumdaki yeşile ve rekreasyona ayrılan alanların, kentsel yeşil sistem konumu içerisinde, kentlinin boş zamanlarını değerlendirme, istek ve gereksinimlere göre kullanılabilirliği, konut yakın çevresi ve günlük rekreasyon gereksinimine cevap verip vermediği incelenmiştir.

**Altunkasa (2004)**, “Adana'nın Kentsel Gelişim Süreci ve Yeşil Alanlar” konulu çalışmasında, günümüzde Mersin-Adana-İskenderun metropoliten aksının biçimlendirdiği Çukurova Metropoliten Bölgesi'nin merkezi durumunda olan Adana kentinin son yıllarda oluşan demografik hareketliliğin yoğun ve etkili olması sonucu açık-yeşil alanların giderek azaldığını geçmişten günümüze hazırlanan imar planları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Adana'da yapılaşma alanları ile yeşil alanlar arasında en uygun dengenin oluşturulabilmesi için yeşil alan gereksinimlerinin belirlenmesi ve uygulamalara yansıtılması, sürdürülebilir kent anlayışı kapsamında öncelik kazandığı belirtilmiştir.

**Aksoy (2004)**, “Üsküdar İlçesi Açık Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi” konulu çalışmada, şehirlerin ve yakın çevresindeki yeşil alanların şehir insanının sağlıklı yaşaması için önemi vurgulanarak, Üsküdar ilçesi yeşil alan durumu, ilçenin 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarına bağlı olarak, planlanan ve mevcut yeşil alan verileri karşılaştırılarak, planlanan yeşil alanların gerçekleşme yüzdeleri ve gerçekleşmeme nedenleri tespit edilmiştir.

**Çelik (2004)**, “Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması, Beypazarı Örneği” konulu

doktora tez çalışmasında tarihi çevreleri koruma ve yenilemede amacın tarihsel ve kültürel sürekliliğin sağlanması olduğuna ve tarihsel çevrenin çağdaş yaşam doğrultusunda daha sağlıklı fakat kimliğinin korunarak canlandırılması olduğuna değinilmiştir. Tarihi çevrelerin bakım, onarım, korunması ve yapıların eski fonksiyonlarının devam ettirilmesinin ya da yeni fonksiyonların kazandırılmasının kamusal alanların oluşturulması ve kentsel tasarım aracılığıyla olacağı, bunun peyzaj mimarı, mimar, arkeolog, sosyolog gibi meslek disiplinlerinin bir arada çalışmasını gerektirdiği belirtilmiştir.

**Öztürk (2004)**, “Kentsel Açık ve Yeşil Alan Sistemi Oluşturulması, Kayseri Kent Bütünü Örneği” konulu doktora tez çalışmasında, kentsel ortamlarda özellikle yeşil alanların ekolojik, ekonomik, fiziksel, toplumsal ve estetiksel işlevleri ile kaliteli yaşam çevrelerinin oluşumunda önemli rol oynadığını vurgulanmış, açık ve yeşil alan sistemlerinin daha yaşanabilir çevreler oluşturarak “kentleşme”ye katkıda bulunacağı belirtilmiştir. Açık ve yeşil alanlar, açık ve yeşil alanların kent planlama ile ilişkisi çerçevesinde ele alınmış “açık ve yeşil alan sistemi” yaklaşımı üzerine Kayseri örneğinde öneriler geliştirilmiştir.

**Alp (2005)**, “Hitit Çağında Anadolu” konulu çalışmada, çiviyazılı ve hiyeroglif yazılı kaynaklara dayanılarak, Hitit Çağında Anadolu Kentlerinin özellikleri ve Hititlerin sosyal yaşamları hakkında bilgi verilmiş, çeşitli resmi ve özel nitelikli mektupların çevirileri sunulmuştur. Hitit kentlerinin genellikle büyüklükleri nispetinde güçlü surlara sahip olduğu, kerpiç evlerin genelde bitişik düzende olduğu ve Karkamış’ın eski bir Hitit Çağı krallığı olduğu belirtilmiştir.

**Aygün (2005)**, “Zeytinburnu İlçesindeki Parkların Uygulamada Doğan Sorunlar Açısından İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında yeşil alan standartları, tanımları, yeşil alanların işlevleri ve yeşil alanları planlama ilkeleri üzerinde durulmuş, Zeytinburnu ilçesi örneğinde yeşil alanlar standartlar ve planlama ilkeleri doğrultusunda irdelenmiştir.

**Çevik (2005)**, “Tarihte İlk Kentler ve Kentleşme Süreci” konulu çalışmada, uygarlığın anahtar unsurlarından biri olarak kabul edilen kentlerin, arkeolojik kanıtlar ve kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde, tarihte ilk olarak nerede, ne zaman ve nasıl doğduğu sorunundan yola çıkılarak, tarihte kentleşme sürecinin ilk olarak

görüldüğü Aşağı Mezopotamya'daki önemli kentlerden biri olan Uruk kenti ölçüt alınmış, kentleşmeye neden olan faktörler Mısır, İndus ve Çin'e kadar uzanan geniş bir coğrafyayı kapsayacak şekilde araştırılmıştır.

**Erdönmez ve Akın (2005)**, "Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri" konulu çalışmada, toplumun yapılanmasında, bireyler ve toplum arasındaki ilişkinin, fiziksel çevre tarafından desteklendiği yerler olan açık kamusal alanlarda meydana geldiği belirtilmiştir. Çalışmanın kuramsal içeriğinde, kentsel mekanın iletişime katkısı, toplumun yapılaşmasına yönelik boyutu olan anlam, kültür, kamusal mekan, mimari çevre kavramları, sosyal ve psikolojik yapı ve bunların kamusal açık alanlarla etkileşimi araştırılmıştır.

**Fangi, Malinverni, Schiavoni (2005)**, "Integrated Tecniques for the Archeological Park of Chan-Chan in Peru", konulu çalışmada, Chan Chan arkeolojik Parkı hakkında Coğrafi Bilgi Sistemleri kullanılarak veri toplanmaya çalışılmıştır.

**Peker (2005)**, "Karkamış Krallığı" konulu çalışmada, Hitit hanedanına mensup krallar tarafından yönetilen ve M.Ö. I. bin yılda Anadolu ve Kuzey Suriye'nin önemli güçlerinden biri olan Karkamış Krallığı araştırılmıştır. Karkamış kabartmalarında, tören alayındaki askerlerin, rahiplerin, çeşitli hayvanları taşıyan kişilerin, uzun ve düz kılıçlarla silahlanmış prenslerin, savaş arabalarının, karışık yaratıkların, koruyucu hayvanların yer aldığı tören alayı betimlemelerinin görüldüğü belirtilmiştir.

**Tankut (2005)**, "Doğal ve Tarihi Çevrenin Korunması: Sorunlar ve Olası Çözümler" konulu çalışmada, Türkiye'nin doğal ve tarihi çevresini yitirmesinin, yoksulluk kadar önemli bir problem olduğuna değinilmiştir. Doğal ve tarihi çevreyi korumanın üst politikalarına ışık tutacak görüşler ve üst politikaların uygulanabilirliğini destekleyecek alt birimlerin işlevselliğine ilişkin görüşler sunulmuştur.

**Türkmen, Aslan ve Düzeyli (2005)**, "Floristic Charecteristics of Karkamis Dam Reservior Area And Its Surroundings" konulu çalışmada, Karkamış Barajı ve çevresindeki bitki örtüsü araştırılmıştır. 2000 yılında Karkamış Barajı ve çevresinde yapılan çalışmalarda 70 familyaya bağlı 464 tür saptandığı ve bunların 14'ünün endemik tür olduğu belirtilmiştir.

**Yıldız ve Yılmaz (2005)**, “Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölgesindeki Sulak Alanların Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi” konulu çalışmada, GAP Bölgesinde yer alan ve doğal açıdan öneme sahip olan sulak alanlar belirtilmiş, Karkamış sulak alanının da bu bölgede bulunduğu belirtilerek, sulak alanlar haritalarla gösterilmiştir. Alanlar peyzaj planlama açısından değerlendirilerek, sulak alanların doğal yaşam açısından önemine dikkat çekilmiştir.

**Wilkerson (2005)**, “Planning for Parks, Recreation, and Open Space in Your Community” konulu çalışmada, park, rekreasyon alanı ve açık alanların insanlar üzerinde sayısız faydalarının olduğunu belirtilerek, rekreasyon alanları, park ve açık alanların farklı amaçlara hitap edebilecek, farklı tip, ebat ve özelliklere sahip alanlar olduğu ve açık yeşil alan standartları belirtilmiştir.

**Albayrak (2006)**, “Çorum Kenti Mevcut Alan Kullanımları ve Açık-Yeşil Alan Verilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tez çalışmada, Çorum kentinin açık ve yeşil alanları tanımlanarak, açık yeşil alan standartlarına yer verilmiştir. Söz konusu açık yeşil alanlar standartlar ve planlama ilkeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

**Doygun ve Tok (2006)**, “Kahramanmaraş Kenti Açık-Yeşil Alanlarında Ağaçlandırma Çalışmalarının Değerlendirilmesi ve Öneriler” konulu çalışmada, Kahramanmaraş kenti açık-yeşil alanlarında gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmaları, bitkisel tasarım ve ağaçlandırma teknikleri yönünden değerlendirilmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

**Eşbah (2006)**, “Aydın’da Kent Parklarının Bazı Ekolojik Kalite Kriterleri Yönünden İrdelenmesi” konulu çalışmada, Aydın kentinde bulunan parklar ekolojik kalite kriterlerinden toprak ve doğal bitki örtüsü özelliklerine yoğunlaşarak irdelenmiştir. İncelenen bulgular ışığında, parkta ortalama geçirimsizlik oranının %37,98 ve parklardaki vejetasyonun sadece %11,64 ünün Aydın’ın doğal bitki örtüsünden olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum parkların geçirimsiz toprak yüzeyleri ve doğal vejetasyon miktarı açısından yetersiz kaldığını ve bundan dolayı kent ortamına pek çok katkısı olabilecek böylesine önemli alanların habitat değerlerinin düşebileceği sonucu ortaya konulmuştur.

**Kuter ve Erdoğan (2006),** “Yalvaç, Pisidia Antiocheia Antik Kenti ve Çevresinin Peyzaj Özellikleri ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi” konulu çalışmada, Pisidia Antiocheia kentinin yer aldığı Isparta-Yalvaç kenti ve yakın çevresinin doğal ve kültürel özellikleri saptanmış, tarihi süreç içerisindeki gelişimi irdelenerek kentin sosyal, dini ve kültürel birikimi ortaya konulmuştur. Tarihi kentin zaman içerisinde önemini koruyabilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için peyzaj planlama ve turizm önerileri geliştirilmiştir.

**Anonymous (2006),** “Hasankeyf Yeni Kültürel Park Alanı – Kültürel Miras Eylem Planı” konulu çalışmada, Ilısu Baraj Gölü’nden etkilenmeyecek olan tarihi ve kültürel varlıkların Arkeolojik Park ve Açık Hava Müzesi olarak, etkilenecek olan tarihi eserlerin taşınarak Hasankeyf Kültürel Park Alanı olarak düzenleneceği belirtilmiş,söz konusu parklar hakkında bilgiler verilmiştir.

**Özcan (2006),** “Sürdürülebilir Kentsel Gelişmede Açık-Yeşil Alanların Rolü - Kırıkkale, Türkiye Örneği” konulu çalışmada, geleceğe dönük kentsel gelişme ya da evrim sürecinde ve kentlerin yeniden yapılandırılmasında ekolojik unsurların etkin olduğu planlamaya dönük yaklaşımların arttığı vurgulanarak, Kırıkkale kenti mevcut açık-yeşil alan analiz bulgularına dayanılarak, kentsel arazi kullanım düzeni ve kent formu üzerinde açık-yeşil alan kullanımlarını etkin kılacak ve sürdürülebilirlik odaklı kentsel gelişme modelini biçimlendirecek açık-yeşil alan sisteminin ilkelerinin ve mekânsal kurgusunun tanımlaması yapılmıştır.

**Öztürk, Demircioğlu ve Ayan (2006),** “Kastamonu Kenti Açık ve Yeşil Alanları İçin Ekolojik Bir Yaklaşım” konulu çalışmada, açık ve yeşil alanların, kentlerde fonksiyonlarını yerine getirebilmelerinin, sağlıklı bir şekilde hazırlanmış imar planı ve ekolojik planlama ilkelerine göre yapılacak uygulamalar ile mümkün olacağı belirtilmiştir. Çalışmada Kastamonu halkının rekreasyonel isteklerine büyük ölçüde cevap veren parklardaki canlı ve cansız yapı elemanları hakkında bilgiler verilerek, öneriler sunulmuştur.

**Anonymous (2006a),** “Geçmişten Günümüze Barak Karkamış (Carchemish)” konulu çalışmada, kentin tarihi önemine dikkat çekilerek, Baraj Gölü, Eski Fırat Köprüsü gibi turistik değerlere sahip yapılara dikkat çekilmiştir.

**Anonymous (2006b)**, “Tarihi ve Kültürü ile Barak Karkamış” konulu çalışmada Karkamış ilçesinin, coğrafi konumu ve coğrafi özellikleri tanımlanmış, tarihi hakkında bilgi verilerek Karkamış ilçesinin kültürel yapısını oluşturan Barak Kültürü hakkında genişçe bilgi verilmiştir. Çalışmada ilçenin günümüzdeki sosyo-ekonomik yapısına dair bilgiler ve sayısal veriler verilmiştir.

**Welch ve Johnston (2006)**, “Guidelines for Developing Public Recreation Facility Standarts” konulu çalışmada, rekreasyon değerlerinin korunması sorumluluğunun yerel yönetimlerin görevi olduğu vurgulanarak, rekreasyon alanlarının çeşitli tip binalar, açık alanlar ve parklar içermesi gerektiği belirtilmiştir.

**3. MATERİYAL VE METOD****3.1. Materyal**

Araştırma, Gaziantep il merkezinin güneydoğusunda, Türkiye – Suriye sınırında, Fırat Nehri’nin batı kıyısında, 36° 55' 00 kuzey enlemi ve 38° 0' 0 doğı boylamı arasında yer alan Karkamış ilçesi kent merkezinde yürütülmüştür. İlçe merkezi (Yeni Kent), kentin 4.5 km uzaklığındaki Carchemish (Eski Kent) ve Fırat Nehri’nin kent sınırları içindeki bölümü araştırma alanı kapsamındadır (şekil 3.1.).



şekil 3.1. Araştırma Alanı (Google, 2007)

Araştırma alanının doğıal özelliklerinin belirlenmesinde 1/25 000 ve 1/100 000 ölçekli topoğrafik haritalardan, Devlet Su İşleri resmi web sitesinden, uydu fotoğrafları Google- Earth arama motorundan, toprak haritaları Gaziantep Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü’nden, jeoloji-jeomorfoloji haritaları ve raporları Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Müdürlüğü resmi web sitesinden, Devlet Su İşleri Gaziantep İl Müdürlüğü’nden ve Devlet Su İşleri resmi web sitesinden, ilgili diğerk haritalar Google arama motorundan elde edilmiştir. Nüfus durumu ve sosyo-ekonomik alt yapıya ait bilgiler Gaziantep Valiliğı, Karkamış Kaymakamlığı,

Karkamış İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Karkamış İlçe Tarım Müdürlüğü’nden ve ilgili yazılı kaynaklardan sağlanmıştır.

Mevcut kent yapısı, kent gelişimi ve yerleşim durumunun incelenmesi amacıyla, 1/1 000 ölçekli Karkamış İlçe Belediyesi Mücavir Alan ve İmar Hudutlarını Gösterir Plan ile açık ve yeşil alanlara ait uygulama projeleri Karkamış İlçe Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü’nden temin edilmiştir.

Araştırma alanından fotoğraflar çekilmiş, kentle ilgili imar planlarından yararlanılmıştır. Araştırma alanı ile ilgili ve benzer konuda bugüne kadar yapılmış yerli ve yabancı literatürler materyal olarak değerlendirilmiştir. Tüm yazılımlar ve tablo işlemleri Microsoft Office Paketi Word Programında hazırlanmış, elde edilen veriler ışığında oluşturulan analiz haritaları ve planlar Adobe Photoshop, SketchUp 5 ve Autocad programları kullanılarak hazırlanmıştır.

### **3.2. Metod**

Çalışma yöntemi ön çalışmalar (verilerin toplanması), analiz, sentez ve sonuç - öneriler olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Şekil 3.2).

Ön çalışmalar (verilerin toplanması) iki adımda yapılmıştır. İlk adımda konuyla ilgili günümüze kadar yapılmış olan yerli ve yabancı literatürler incelenmiştir; kentlerin doğuşu, kentlerde yeşil alanların işlevleri ve açık yeşil alan standartları, tarihi çevrelerin korunması, arkeolojik park tasarımı, arkeolojik alanlarda peyzaj tasarımı ve mevzuatı araştırılan konu başlıklarıdır. Literatür taramasının ikinci adımında, araştırma alanının doğal (jeoloji, topoğrafya, toprak, hidroloji, iklim, bitki örtüsü, fauna) ve demografik (nüfus, ulaşım, eğitim, kültür ve turizm) yapısı ile alan kullanımları (tarım, kentsel gelişim, açık ve yeşil alanlar, antik kent) araştırılmış, konuyla ilgili kişi ve kuruluşlarla görüşmeler yapılarak bilgi edinilmiştir.

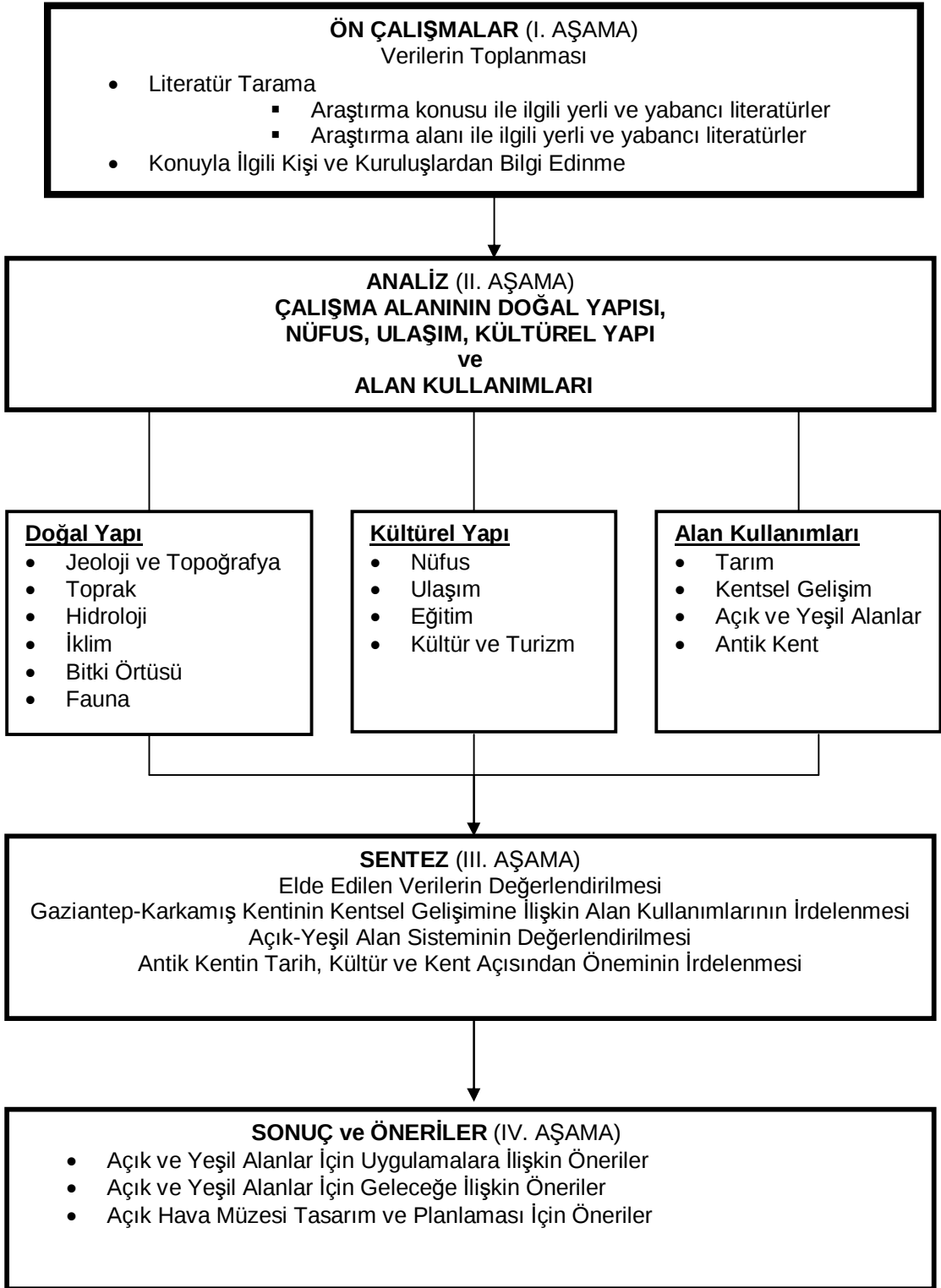
Analiz aşamasında çalışma alanının doğal ve demografik yapısı ile alan kullanımları yapılan literatür çalışmalarına göre ortaya konmuştur. Araştırma alanında yerinde gözlem ve incelemeler yapılmış, yapılan saptamalara göre kullanım alanları ve yeşil alanlar tespit edilerek 1/1 000 ölçekli imar planı üzerinde

haritalanmıştır. Araştırma alanında ocuk oyun alanlarının yetersiz olması ve mevcut alanların yanlış planlanması nedeniyle, alanda ocuk oyun alanı olarak planlanabilecek alanlar saptanmış ve imar planı üzerine işlenerek, bulgu olarak ortaya konmuştur. Araştırma alanındaki açık ve yeşil alanlar yerinde gezilerek fotoğraflanmış, açık ve yeşil alanların peyzaj planları yerinde saptama ve ölçümlere göre çizilmiştir.

Araştırma alanı içerisinde bulunan Antik Kent alanının askeri alan olmasından ötürü, alana girebilmek için Genel Kurmay Başkanlığı'na başvurulmuştur. Gerekli izin can güvenliği sebebiyle alınamamıştır ancak Alman Tauber şirketi'nin alana yaptığı teknik geziye katılarak alan yerinde incelenmiş ve fotoğraflanmıştır.

Sentez aşamasında, eldeki bulgulara göre araştırma alanının kentsel gelişim süreci ortaya konmuştur. Kentsel gelişim sürecinde açık ve yeşil alanlara ilişkin mevcut durum ve sorunlar irdelenmiştir. Antik Kentin tarih, kültür ve kent açısından önemi bulgulara göre değerlendirilmiştir.

Çalışmanın dördüncü aşamasında, araştırma alanında yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular daha önce benzer veya eř konularda yapılmış çalışma sonuçlarıyla karşılaştırılarak değerlendirilmiş ve bunların ışığında açık ve yeşil alanların iyileştirilmesi amacıyla uygulamaya ve geleceğe yönelik öneriler sunulmuştur. Antik Kent'in Açık Hava Müzesi olarak tasarlanması ve planlanmasının gerekliliği belirtilerek, tasarım ve planlamaya yönelik öneriler verilmiştir.



Şekil 3.2. Araştırma Yöntemi Akış Şeması

## 4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, büro ve arazi çalışmalarında ulaşılan tüm bulgular “doğal yapı”, “alan kullanımları” ve “antik kent” ana başlıkları altında toplanmıştır. Doğal yapı alt bölümü *jeoloji ve topoğrafya, toprak, hidroloji, iklim, bitki örtüsü, fauna* başlıkları altında verilmiştir. Alan Kullanımları alt bölümünde nüfus, ulaşım, ekonomik yapı, kültür ve turizm hakkında öz bilgiler verilmiş, *tarım, kentsel gelişim, açık ve yeşil alanlar* ayrıntılı olarak incelenmiştir.

## 4.1. Doğal Yapı

Gaziantep il merkezinin güneydoğusunda yer alan Karkamış ilçesi 314 km<sup>2</sup> yüz ölçümü ile ilin en küçük ilçesidir. İlçenin doğusunda Fırat Nehri ve Birecik, batısında Oğuzeli ilçesi, kuzeyinde Nizip, güneyinde ise Suriye devleti yer almaktadır (Şekil 4.1.). İlçenin Gaziantep il merkezine uzaklığı 75 km, denizden yüksekliği 365 m’dir (Taşar, 2007).



Şekil 4.1. Karkamış İlçesi Coğrafi Konumu (Taşar, 2007)

## 4.1.1. Jeoloji ve Jeomorfoloji

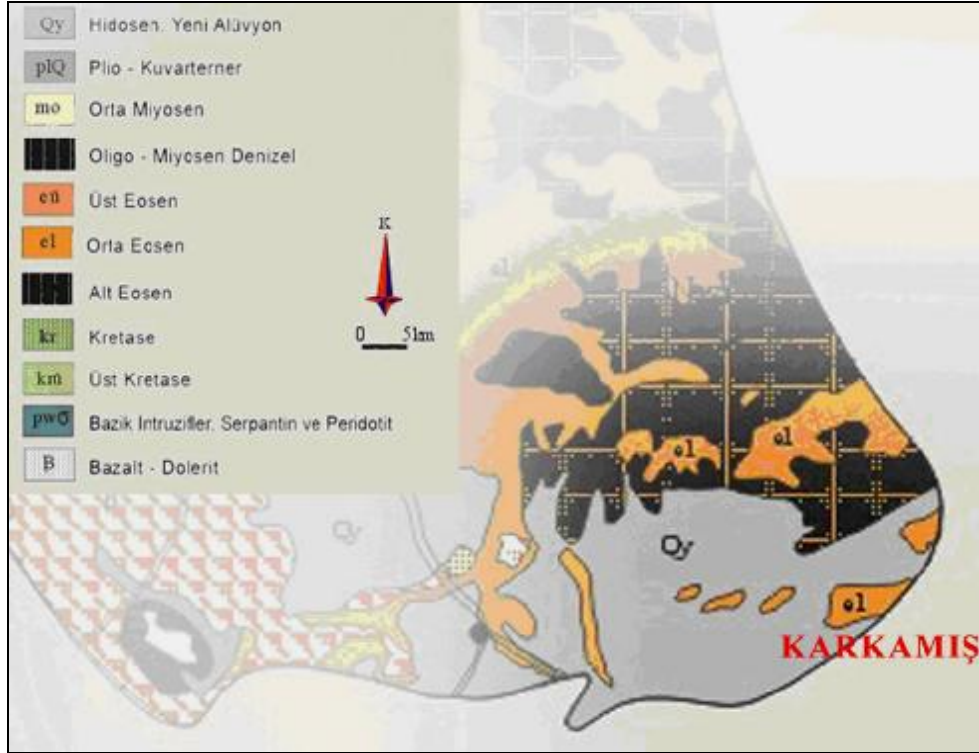
Karkamış ilçesi ve kent merkezi Barak Ovası üzerinde yer almaktadır. Gaziantep Ovasının devamı sayılan Barak Ovası Fırat Nehri ve Suriye sınırına doğru alçalır. Birecik ilçesi sınır boyunca ve ilçenin kuzey doğusunda bulunan aşağı Barak

Ovası ise engebeli bir yapıya sahiptir. İlçe sınırları içerisinde Eşme Dağı dışında dağ ya da tepe yoktur.

İlçenin jeolojik yapısı incelendiğinde Şekil 4.2.'de;

- Tersiyer; oligo-miyosen (Birecik formasyonu)
- Kuvarterner; taraca (eski alüvyon), alüvyon, yamaç molozu

şeklinde bir diziliş olduğu görülür (ETKB, 1985).



Şekil 4.2. Karkamış İlçesi Jeoloji Haritası (MTA, 2007)

Karkamış ilçesi ve çevresinde görülen Oligo-Miyosen tipi, Birecik yöresinde çok fazla görüldüğünden Birecik Formasyonu olarak adlandırılır. Formasyon birbiriyle yatay ve düşey geçişli kireçtaşı, killi kireçtaşı ve killi marn kayalarından oluşur. Birimin en belirgin özelliğ tebeşirli oluşudur (ETKB, 1985).

Alan içinde kuvartener; taraca, alüvyon ve yamaç molozu ile temsil edilmektedir. Alan içerisindeki taraçalar genellikle yatay ve yataya çok yakın katmanlıdır. Alt düzeylerde çakıl, iri – ince kum, kilt ve siltten oluşmuştur.

Fırat Vadisi boyunca genişçe bir alanı kaplayan alüvyon, nehrin yatak eğimi az olduğndan daha çok menderesli yatak alüvyonu şeklindedir. akıl, kum, kil ve



topraklar bünyelerinde çok miktarda kireç bulundurur. Doğal drenajları iyidir. A1 horizonu kahverengi veya grimsi kahverengi, 10-15 cm kalınlığında ve granüler yapıdadır. Organik madde içeriği orta derecededir (Şekil 4.4.) (KHGM, 1992).



Şekil 4.4. Araştırma Alanında Bulunan Kahverengi Topraklardan Görünüm

Irmak taşkın su yatakları, Fırat Nehri kıyılarında bulunan toprak tipidir ve verimlilik yönünden VIII. sınıf alanları oluşturur. Genellikle kumlu, çakılı ve molozlu malzeme ile kaplıdır. Taşkın suları ile sık sık yıkanmaya maruz kaldıklarından toprak materyali içermezler. Tarıma elverişli olmadıkları gibi üzerinde doğal bitki örtüsü yoktur veya çok seyrekler (Şekil 4.5.) (KHGM, 1992).



Şekil 4.5. Araştırma Alanında Bulunan Irmak Taşkın Su Yataklarından Görünüm

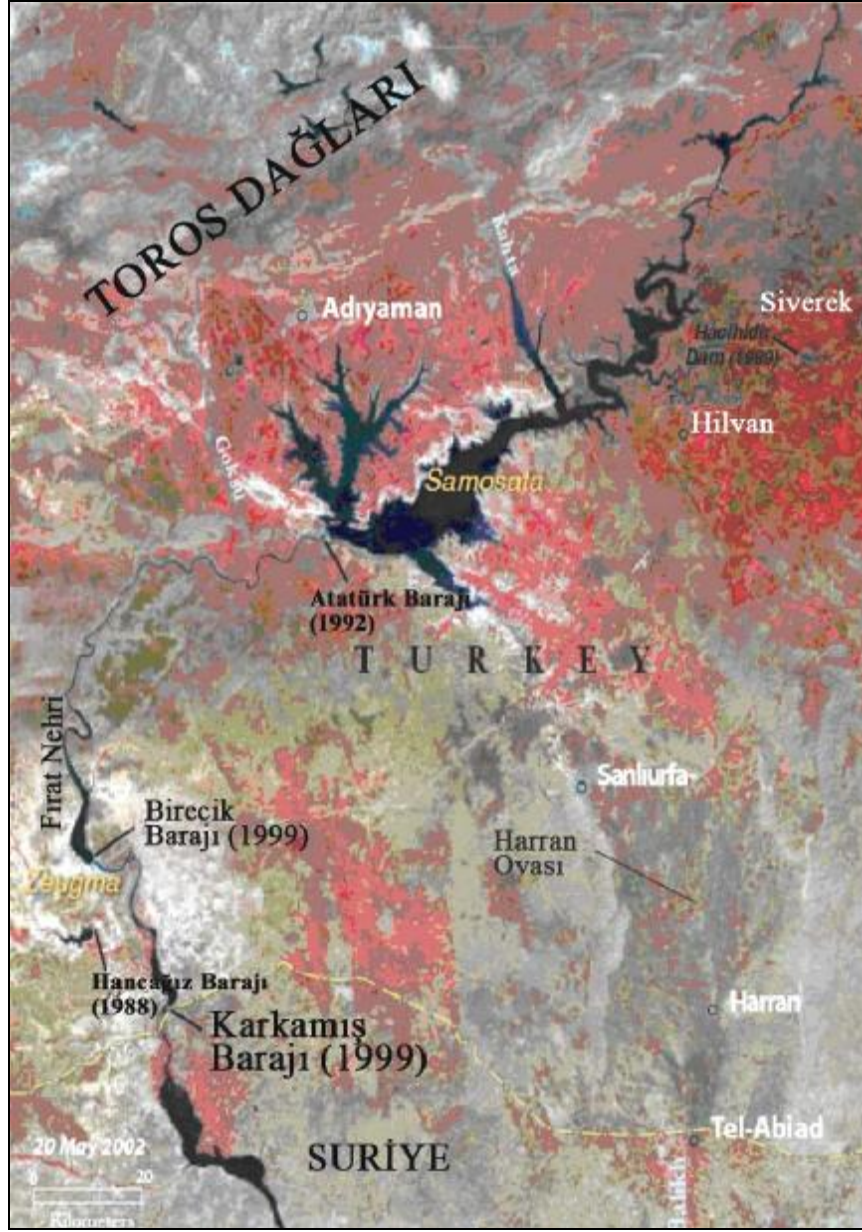
**4.1.3. Hidroloji**

Türkiye'nin hayat damarlarından biri sayılan Fırat Nehri'nin ülke topraklarını terk ederek Suriye topraklarına karıştığı nokta, Karkamış ilçesi sınırları içerisinde. Yassı Geçit Deresi, Koyunbad Deresi, Elifoğlu Deresi ve Su Deresi ilçe merkezinden geçerek Fırat Nehri'ne karışan ve düzensiz akış gösteren derelerdir (Anonymous, 2006a).

Siverek ilçesi, Dağbaşı Bucağı yakınındaki Maktalan civarında Şanlıurfa topraklarına giren, Adıyaman ve Gaziantep il sınırını belirledikten sonra Suriye, daha sonra Irak topraklarına giren Fırat Nehri, Irak'ta denize uzak olmayan bir noktada Dicle Nehri ile birleşerek Şatt'ul Arab'ı oluşturur ve Basra Körfezi'ne dökülür. Nehrin en önemli kolları Murat, Karasu, Tohma, Peri, Çaltı ve Munzur Çayları'dır (Demir, 2003).

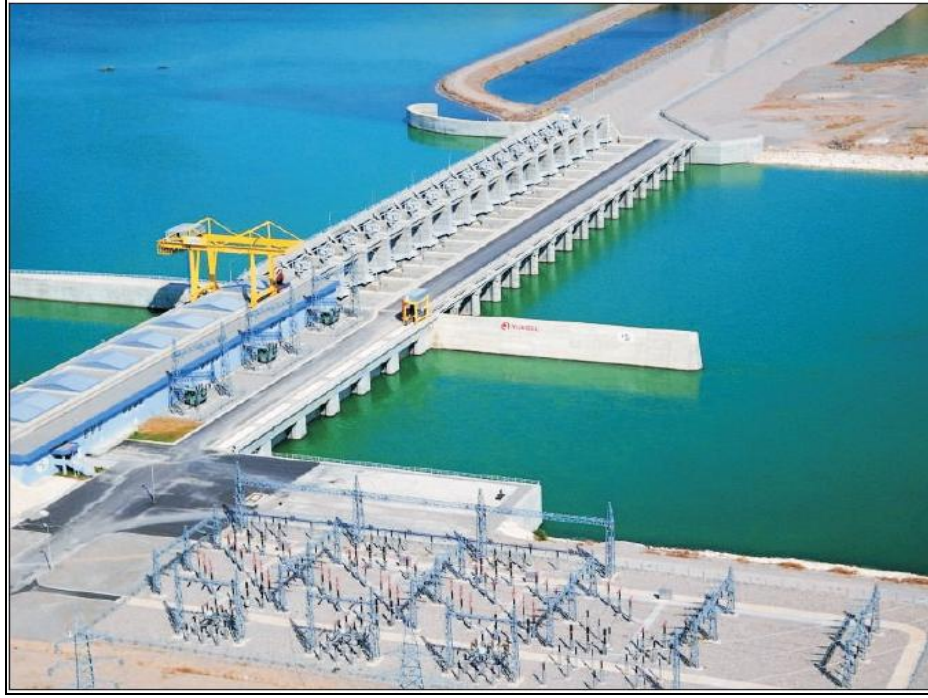
Fırat Nehri'nin toplam uzunluğu 2.800 km, Türkiye sınırları içinde kalan bölümün uzunluğu ise 971 km'dir. Nehir 720.000 km<sup>2</sup> su toplama havzasına sahiptir (Anonymous, 2007a).

Türkiye'nin bugüne kadar gerçekleştirdiğı en büyük ve en geniş kapsamlı bölgesel kalkınma projesi olan Güneydoğı Anadolu Projesi (GAP), Fırat ve Dicle Nehirleri zerine inşa edilecek barajlar ve hidroelektrik santralleri ile 1.7 milyon hektar arazinin sulanmasını öngören sulama tesislerini ve proje alanında yapılacak her çeşit kırsal ve kentsel altyapı, tarım, ulaştırma, sanayi, eğitim, sağık ve diğerk sektörlerin gelişme tesislerini ve hizmetlerini kapsayan çok yönlü bir projedir. GAP bölgesi, Gaziantep, Adıyaman, Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Batman, Şırnak ve Kilis illerinin tamamını veya bir kısmını kapsar (Yıldız, Yılmaz, 2005). Atatürk Barajı, Birecik Barajı, Devegeçidi Barajı, Dicle Barajı, Karakaya Barajı, Karkamış Barajı, Keban Barajı, Kralkızı Barajı ve Ilısu Barajı GAP kapsamında inşa edilmiş ve edilmekte olan barajlardır (Şekil 4.6.)(DSİ, 2005).



Şekil.4.6. Karkamış Barajı (UNEP, 2004)

GAP kapsamında yapılan barajlardan biri olan Karkamış Barajı ve Hidroelektrik Santrali (HES)'nin yapımı 2000 yılında tamamlanmış olup, baraj faaliyettedir. Baraj ilçe merkezine ve Suriye sınırına 4.5 km uzaklıktadır. Karkamış Barajı ve HES Tesisi betonarme ve kil çekirdekli dolgu tipinde olup, Türkiye'de nehir santrali tanımıyla gerçekleştirilen ilk uygulamadır. 180 MW kurulu gücündeki santral yılda 652.5 GWh enerji üretmektedir (Şekil 4.7.)(DSİ, 2005).



Şekil 4.7. Karkamış Barajı ve HES (Verdunplan, 2007)

#### 4.1.5. İklim

Karkamış ilçesi genelinde kurak Akdeniz iklimi görülür, yazlar sıcak ve kurak, kışlar yağışlı ve ılımandır. Yaz ayları çok sıcak olmakla birlikte geceler serin geçer. Çöl iklimi etkilerini görmek mümkündür. İlçede kış ayları genellikle fazla yağmurlu değildir, kar yağışı ise görülmez. Yıllık sıcaklığın en düşük olduğu ay Ocak ayıdır ( $-0.6^{\circ}\text{C}$ ). Yıllık sıcaklık ortalaması  $27^{\circ}\text{C}$ 'dir. Sıcaklık aralık ayında ortalama  $13^{\circ}\text{C}$  olurken Temmuz ayında  $39^{\circ}\text{C}$ 'ye kadar çıkmaktadır. Ortalama nispi nem oranı ise %42'dir. Yıllık ortalama yağışlı gün sayısı 55 olarak belirlenmiştir. Yıllık ortalama yağış miktarı  $\text{km}^2$ 'ye  $334.2 \text{ mm}^3$  olarak tespit edilmiştir. Yağışlar yıllara göre çok düzensiz dağılır. Bir yıl artan yağış,ertesi yıl bunun yarısı kadar olduğu gibi üstüste kurak geçen yıllara da rastlanılmaktadır. Ayrıca Nisan yağmurları bölgenin suya olan ihtiyacını karşılaması açısından zirai yönden hayati öneme sahiptir. Yağış yüklü bulutlar ve rüzgarlar genellikle kuzey-batı yönünden gelmektedir (Anonymous, 2006b).

Fırat Nehri dışında önemli akarsu ve su kaynağı olmaması nedeniyle özellikle bahar aylarında olan yağış tarım çalışmaları için çok önemlidir. İlçe merkezine yakın

mesafede bulunan Karkamış Barajı ile Birecik Barajı ilçenin iklim yapısına olumlu yönde etki etmektedir.

#### 4.1.5. Bitki Örtüsü

Karkamış ilçesi topraklarının tamamına yakını tarıma elverişli olup, genellikle düz ve düze yakın durumdadır. İlçe sınırları içinde orman alanı bulunmamaktadır.

Karkamış Barajı ve yakın çevresinde yapılan araştırmalarda, alanın bitki örtüsü yapısını üç ana vejetaston oluşturmaktadır (Türkmen, Aslan, Düzenli, 2005);

- **Aşınmış maki;** dik eğimli alanlarda yeralır, seyrek olarak çöl çalılarını da içermektedir. Yaygın türleri; *Amygdalus arabica* Oliv., *Rhamnus oleoides* L. subsp. *graecus* (Boiss & Reut.) Holmboe, *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna*, *Capparis ovata* Desf. var. *palaestinum* Zoh., *Nerium oleander* L., *Celtis tournefortii* Lam., *Rhus coriaria* L., *Ephedra campylopoda* C.A. Mey ve *Rosa canina* L. (Şekil 4.8.)
- **Step vejetasyonu;** geniş alanlara yayılmıştır, çok yıllık otsu ve yarı odunsu bodur bitkilerin baskın ve otlatma baskısının yoğun olduğu kalkerli boş arazilerde bulunur. Baskın türleri; *Astragalus russelii* Banks & Sol., *Centaurea virgata* Lam., *Artemisia herba-alba* Asso, *Fagonia olivieri* DC., *Convolvulus aucheri* Choisy, *Verbascum orientale* (L.) All., *Hypericum capitatum* Choisy var. *capitatum*, *Prosopis fracta* (Banks & Sol.) Macbr., *Gundelia tournefortii* L. var. *armata* Freyn & Sint., *Echinops viscosus* DC. subsp. *bithynicus* (Boiss.) Rech.f., *Onosma sericeum* Willd., *Teucrium polium* L., *Thymbra spicata* L. var. *spicata*, *Fumana arabica* (L.) Spach var. *arabica*, *Linum mucronatum* Bertol. subsp. *mucronatum*, *Aegilops biuncialis* Vis, *Eremopoa persica* (Trin.) Roshev., *Hordeum spontaneum* C. Koch ve *Poa bulbosa* L. (Şekil 4.8.).



Şekil 4.8. Aşınmış Maki ve Step Vegetasyonundan Görünüm

- **Sulak Alan Vegetasyonu;** sadece Fırat Nehri kıyısında yer alır, otsu ve odunsu su bitkilerini içerir; *Najas minor* All., *Potamogeton crispus* L., *Typha domingensis* Pers., *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud., *Cyperus longus* L., *Juncus inflexus* L., *Saccharum ravennae* (L.) Murray, *Mentha aquatica* L., *Scirpoides holoschoenus* (L.) Sojak, *Polygonum lapathifolium* L., *Juncus inflexus* L., *Veronica anagallis-aquatica* L., *Nasturtium officinale* R.Br., *Tamarix smyrnensis* Bunge, *Rubus sanctus* Schreb., *Populus euphratica* Oliv., *Salix alba* L. ve *Vitex pseudo-negundo* (Hausskn. ex Bornm.) Hand.-Mazz. Baraj nedeniyle, bu bitki türleri sular altında kalmıştır (Şekil 4.9.).



Şekil 4.9. Sulak Alan Vegetasyonundan Görünüm

Türkmen, Aslan ve Düzenli (2005), 2000 yılında Karkamış Barajı ve çevresinde yapmış oldukları arazi çalışmalarında, alandan toplamış oldukları yaklaşık 700 adet bitki örneğinin, 70 familyaya ait, 270 cins ve 464 tür olduğunu saptamışlardır. Bu taksonların fitocoğrafik bölgelere göre dağılımı; İran-Turan : 104 (18.2%), Akdeniz : 66 (11.5%), Avrupa-Sibirya: 7 (1.2%), Kozmopolit: 9 (1.5%), Suriye-Arabistan: 1 (0.1%), bilinmeyen çoklu bölgeler: 383 (67.1%) olarak saptanmıştır.

Bitkilerin hayat formlarına göre dağılımı; Terofitler %50.0, Hemikriptofitler %35,29, Geofitler %5.2, Fanerofitler %5.2, Kamefitler %1.68 ve Hidrofitler %1.9 olduğunu gösterir. Karkamış bölgesinin, İran-Turan fitocoğrafik bölgesinde yer alması ve Akdeniz iklimine sahip olması nedeniyle, İran-Turan bitki yapılarının ve Terofitlerin dağılımı yüksek orandadır. Avrupa - Sibirya ve Suriye – Arabistan fitocoğrafik bölgelerine ait bitkiler, alanın bu bölgelere uzak olması nedeniyle az miktarda görülmektedir (Türkmen, Aslan, Düzenli, 2005).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi endemizm açısından Türkiye’nin en fakir bölgesidir. Bölge iklimi, topoğrafyası ve ekolojik özellikleri bakımından homojen bir yapıya sahiptir. Bitki türleri arasında; *Papaver argemone subsp. nigrotinctum*, *Astragalus russelii*, *Fagonia olivieri*, *Hedysarum pannosum*, *Argyrolobium crotarioides*, *Anthemis hausknechtii*, *Crepis syriaca*, *Taraxacum sintenisii*, *Picris strigsa subsp. macrotrica*, *Verbascum alepense*, *Gypsophila antari*, *Alcea acualis*, *Euphorbia oxyodonta* and *Lycium shawii subsp. leptophyllum* endemik olarak sayılabilir.

Bitki örtüsünü oluşturan bitkilerin yüksek oranda ait olduğu familyalar; *Asteraceae* 74(15.9%), *Fabaceae* 60 (12.9%), *Poaceae* 31 (6.5%), *Lamiaceae* 26 (5.6%) ve *Apiaceae* 22 (4.7%).şeklinde sıralanabilir (Türkmen, Aslan, Düzenli, 2005).

En fazla türe ait cinsler ise; *Trifolium* 15, *Convolvulus* 9, *Euphorbia* 8, *Centaurea* 8, *Silene* 8 and *Medicago* 8’dur (Türkmen, Aslan, Düzenli, 2005). Buğday ve yemeklik baklagil bitkileri; *Lens culinaris Medik.*, *Triticum durum Desf.*, *T.turgidum L.*, *Pisum sativum L.* ve *Medicago sativa L.* şeklinde sıralanabilir.

Araştırma alanında bulunan bitki türleri familyaları, latince ve türkçe adları ile birlikte izelge 4.1.’de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Araştırma Alanı Yakın evresinde Bulunan Bitki Türleri (Gzel, zuslu, Toprak, 2007)

| Familyası              | Latince Adı                                                            | Türkçe Adı       |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------|------------------|
| <b>Amaranthaceae</b>   | <i>Amaranthus albus</i> L.                                             | Tilki kuyruğu    |
| <b>Amaryllidaceae</b>  | <i>Ixiolirion tataricum</i> (Palas) Herbert subsp. <i>tataricum</i>    | Tatarcık         |
| <b>Apiaceae</b>        | <i>Bifora testiculata</i> (L.) Sprengel ex Schultes                    |                  |
|                        | <i>Conium maculatum</i> L.                                             | Baldıran         |
|                        | <i>Eryngium billardieri</i> Delarbre                                   | Boğadikeni       |
|                        | <i>Pimpinella corymbosa</i> Boiss.                                     | Anason           |
|                        | <i>Scandix iberica</i> M. Bieb.                                        | Kişkiş           |
| <b>Asteraceae</b>      | <i>Achillea biebersteinii</i> Afan.                                    | Civanperemi     |
|                        | <i>Carduus pycnocephalus</i> subsp. <i>Albidus</i> (M. Bieb.) Kazm.    | Kangal           |
|                        | <i>Centaurea virgata</i> Lam.                                          | Peygamber ieği |
|                        | <i>Chardinia orientalis</i> (L.) Kuntze                                | Doğu şardinyası  |
|                        | <i>Crepis foetida</i> subsp. <i>commutata</i> (Spreng.) Babc.          | Tyl kanak      |
|                        | <i>Crupina crupinastrum</i> (Moris) Vis.                               |                  |
|                        | <i>Gundelia tournefortii</i> var. <i>Armata</i> Freyn & Sint. (Kenger) | Kenger           |
|                        | <i>Lactuca serriola</i> L.                                             | Kk acı marul  |
|                        | <i>Onopordum carduchorum</i> Bornm. & Beauverd.                        | Eşek dikenı      |
|                        |                                                                        |                  |
| <b>Boraginaceae</b>    | <i>Alkanna hirsutissima</i> (Bertol) DC.                               | Havacıva         |
|                        | <i>Heliotropium myosotoites</i> Banks. & Sol.                          | Siğilotu         |
|                        | <i>Capsella bursa – pastoris</i> (L.) Medik.                           | obanantası     |
|                        | <i>Sinapis arvensis</i> L.                                             | Hardalotu        |
|                        | <i>Capparis ovata</i> L. var <i>palaestina</i> Zohary                  | Kapari           |
| <b>Caryophyllaceae</b> | <i>Gypsophila pilosa</i> Huds.                                         | venotu         |
|                        | <i>Vaccaria pyramidata</i> var. <i>Oxyodonta</i> (Boiss.) Zohary       | Arap baklası     |
|                        | <i>Silene conoidea</i> L.                                              | Gıvışkanotu      |
| <b>Convolvulaceae</b>  | <i>Convolvulus reticulatus</i> Cooisys subsp. <i>reticulatus</i>       | Sarmaşıkotu      |
| <b>Cuscutaceae</b>     | <i>Cuscuta brevistyla</i> A. Braun.                                    | Kskt           |
| <b>Dipsacaceae</b>     | <i>Scabiosa argentea</i> L.                                            | Uyuzotu          |
| <b>Euphorbiaceae</b>   | <i>Euphorbia aleppica</i> L.                                           | Stleğen         |
|                        | <i>Euphorbia macroclada</i> L.                                         | Stleğen         |
| <b>Fabaceae</b>        | <i>Alhagi mauroprum</i> Medic.,                                        |                  |
|                        | <i>Astragalus rasselii</i> Banks. & Sol.                               | Geven            |
|                        | <i>Astragalus suberosus</i> Banks. & Sol. Subsp. <i>suberosus</i>      | Geven            |
| <b>Fabaceae</b>        | <i>Astragalus brachystachys</i>                                        | Geven            |
|                        | <i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>gebelia</i>                       | Meyan otu        |
|                        | <i>Lathyrus sativus</i> L.                                             | Mürdümük         |
|                        | <i>Lens culinaris</i> Medik.                                           | Mercimek         |

Çizelge 4.1. (Devam) Araştırma Alanı Yakın Çevresinde Bulunan Bitki Türleri (Gözel, Özusu, Toprak, 2007)

|                          |                                                             |                   |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------|-------------------|
|                          | <i>Lotus gebelia</i> Vent. var. <i>gebelia</i>              | Gazel boynuzu     |
|                          | <i>Medicago radiata</i> L.                                  | Yonca             |
|                          | <i>Onobrychis galegifolia</i> Boiss.                        | Korunga           |
|                          | <i>Trifolium campestre</i> Schreb.                          | Yonca             |
| <b>Lamiaceae</b>         | <i>Lamium aleppicum</i> Boiss. & Hausskn.                   | Ballıbaba         |
|                          | <i>Micromeria congesta</i> Boiss. & Hausskn. Ex Boiss.      | Taşnanesi         |
|                          | <i>Molucella laevis</i> L.                                  |                   |
|                          | <i>Phlomis syriaca</i> Boiss.                               | Calba             |
|                          | <i>Salvia palaestina</i> Benth.                             | Adaçayı           |
|                          | <i>Salvia syriaca</i> L.                                    | Adaçayı           |
|                          | <i>Salvia viridis</i> L.                                    | Adaçayı           |
|                          | <i>Tymus syriacus</i> Boiss.                                | Kekik             |
|                          | <i>Ziziphora capitata</i> L.                                | Dağ reyhanı       |
| <b>Orobanchaceae</b>     | <i>Orobanche nana</i> Noe ex Beck                           | Canavarotu        |
| <b>Papaveraceae</b>      | <i>Fumaria densiflora</i> DC.                               | Şahtere           |
|                          | <i>Papaver clavatum</i> Boiss. & Hausskn. Ex Boiss.         | Gelincik          |
|                          | <i>Papaver rhoeas</i> L.                                    | Gelincik          |
| <b>Poaceae</b>           | <i>Aegilops biuncialis</i> Vis.                             | Buğdayotu         |
|                          | <i>Aegilops umbellulata</i> Zhuk. Subsp. <i>umbellulata</i> | Buğdayotu         |
|                          | <i>Avena eriantha</i> Durieu                                | Yulaf             |
|                          | <i>Bromus tectorum</i> L.                                   | Bromotu           |
|                          | <i>Poa bolbosa</i> L.                                       | Yumrulu salkımotu |
|                          | <i>Stipa holosericea</i> Trin.                              | Kırtılotu         |
|                          | <i>Triticum aestivum</i> L.                                 | Buğday            |
| <b>Schrophulariaceae</b> | <i>Verbascum glomeratum</i> Boiss.                          | Sığır kuyruğu     |
|                          | <i>Verbascum stepporum</i> Hub. – Mor.                      | Sığır kuyruğu     |
|                          | <i>Typa domingensis</i> Pers.                               | Hasırotu          |
|                          | <i>Peganum harmala</i> L.                                   | Üzerlikotu        |
| <b>Salicaceae</b>        | <i>Populus euphraticus</i>                                  | Fırat kavağı      |
|                          | <i>Acanthophyllum verticillatum</i> (willd) Hand.-Mazz      |                   |

Araştırma alanında saptanan 28 türden oluşan, endemik ve nadir taksonların IUCN– International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Dünya Doğal ve Doğal Kaynakları Koruma Topluluğu) risk sınıflandırmasına göre değerlendirmesi Çizelge 4.2.’de yer almaktadır.

IUCN Red List (Kırmızı Liste)sınıflandırmasında yer alan kısaltmalar aşağıdaki gibidir (IUCN, 2007);

**EX** - *Extinct* : nesli tükenmiş

**EW** - *Extinct in the Wild* : yabanıl alanlarda nesli tükenmiş

**CR** - *Critically Endangered* : yok olma tehlikesi yüksek

**EN** – *Endangered* : tehlike altında

**VU** – *Vulnerable* : yokolabilir

**LR/cd** - *Lower Risk/conservation dependent* : düşük risk / korunmaya muhtaç

**NT** - *Near Threatened (includes LR/nt - Lower Risk/near threatened)* : tehlike altında olmaya yakın (*LR/nt*’yi de kapsar; düşük risk / tehlike altında olmaya yakın)

**DD** - *Data Deficient* : veri eksik

**LC** - *Least Concern (includes LR/lc - Lower Risk, least concern)* : en az ilgililik (*LR/lc*’yi de kapsar, düşük risk/ ez az ilgililik)

Çizelge 4. 2. Tehlike Altındaki Türlerin IUCN Standartlarına Göre Sınıflandırılması  
(Türkmen, Aslan, Düzenli, 2005)

| Türler                                                                                            | Koruma durumları       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|
| <b>Endemik trler</b>                                                                             |                        |
| <i>Acanthus dioscoridis</i> L. var <i>perringii</i> (Siehe) E.Hossain                             | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss                                                            | LC                     |
| <i>Anthemis wiedemanniana</i> Fisch. &C.A.Mey                                                     | LC                     |
| <i>Arum dioscoridis</i> Sibth. & Sm. var. <i>luschanii</i> R.R. Mill                              | NT                     |
| <i>Arenaia sabulina</i> Griseb                                                                    | LC                     |
| <i>Centaurea sclerolepis</i> Boiss.                                                               | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Hypericum capitatum</i> Choisy var. <i>capitatum</i>                                           | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Hypericum salsolifolium</i> Hand.-Mazz                                                         | DD                     |
| <i>Leucocylus formasus</i> Biiss. subsp. <i>Amanicus</i> (Rech. f.) Huber-Morat %Grierson         | NT                     |
| <i>Lycium anatolicum</i> A.Baytop & R.R. Mill                                                     | LC                     |
| <i>Nonea macrosperma</i> Boiss & Heldr                                                            | LC                     |
| <i>Onosma polioxanthum</i> Rech. f.                                                               | LC                     |
| <i>Salvia euphratica</i> Montbret, Aucher & Rech.f. var. <i>leiocalycinas</i> (Rech. f.) Hedge    | NT                     |
| <i>Verbascum diversifolium</i> Hochst.                                                            | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <b>Nadir Trler</b>                                                                               |                        |
| <i>Alcea acaulis</i> (Cav.) Alef                                                                  | CR (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Argyrobium crotarioides</i> Jaub. & Spach                                                      | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Astragalus russelii</i> Banks & Sol                                                            | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Crepis syriaca</i> (Bornm.) Babc. & Navashin                                                   | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Euphorbia oxyodonta</i> Boiss. & Hausskn.                                                      | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Fagonia olivieri</i> DC.                                                                       | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Hedysarum pannosum</i> Boiss.                                                                  | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Gypsophila antari</i> Post & Beauverd                                                          | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Lycium shawii</i> Roem. & Schult. var. <i>leptophyllum</i> (Dunal)Tackh. & Boulos ex A. Baytop | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Papaver argemone</i> L. subsp. <i>nigrotinctum</i> (Fedde) Kadereit                            | EN (B1 a,b and B2 a,b) |
| <i>Picris srigosa</i> M. Bieb. subsp. <i>macrotricha</i> Lack                                     | VU (B1 a,b and B2 a,b) |

Çizelge 4. 2. (Devam) Tehlike Altındaki Türlerin IUCN Standartlarına Göre Sınıflandırılması (Türkmen, Aslan, Düzenli, 2005)

|                                               |                        |
|-----------------------------------------------|------------------------|
| Taraxacum sintenisii Dahlst.                  | DD                     |
| Verbascum alepense Benth.                     | VU (B1 a,b and B2 a,b) |
| Vicia aintabensis Boiss. & Hausskn. ex Boiss. | VU (B1 a,b and B2 a,b) |

Fırat Nehri kıyısında yaygın olarak bulunan ve adını Fırat Nehri'nden alan, Suriye sınırlarından başlayarak kuzeyde Atatürk Barajına kadar yayılış gösteren Fırat Kavağı (**Populus euphratica**) 10 - 20 metre boya ulaşabilen bir ağaçtır ve en güzel örnekleri Suriye sınırı, Birecik, Halfeti ve Karkamış'ta görülmektedir (Şekil 4.10.). Kavağın renfi açık gri – kahverengidir. Mayıs sonu – Haziran başında çiçeklenir. Tuza dayanıklılığı, kuraklığa uyumu, rüzgar ve kum fırtınalarına karşı dayanıklılığı ile zor koşullarda hayatta kalabilen bir türdür. Söğüt ve acı söğüt olarak yerel halk tarafından isimlendirilmiştir (BD, 2007).



Şekil 4.10. Araştırma Alanında Bulunan Populus euphratica (Fırat Kavağı)

#### 4.1.6. Fauna

Araştırma alanı içerisinde bulunan Fırat Nehri, birçok canlı türü için yaşam ortamıdır. Bölgede Arap Yarımadası ve Güneydoğu Anadolu Bölgesine özgü fauna türleri görülmektedir.

Nehrin, Güney Fırat Havzası Karkamış bölgesi sulak alanı birçok kuş türü için önemli bir yaşam alanıdır. Bu alan, ülkemizde ve dünyada nesli tehlike altında olan ve kırmızı listede yer alan Turaç (*Francolinus francolinus*) ve Küçük Karabatak (*Phalacrocorax pygmeus*) türlerinin dağılım gösterdiği ve barındığı alanlardan biridir (Gzel, zuslu, Toprak, 2007). 2001 yılında yapılan sayımlarda 40.000 civarında kuş varlığı saptanmıştır (Kılıç ve Eken, 2004). 15 -16.01.2005 tarihinde Doğa Derneği organizasyonuyla yapılan Türkiye geneli Kış Ortası Su Kuşu envanter çalışmalarında Karkamış'ta 118.434 kuş sayılmıştır (şekil 4.11.)(izelge 4.3.).



şekil 4.11. Karkamış Baraj Gl'nde Kuşlar

izelge 4.3. Gney Fırat Havzası- Karkamış Sulak Alanında Gzlenen Kuş Trleri (DD,2007)

| Latince Adı                    | Turkce Adı      | Sayı |
|--------------------------------|-----------------|------|
| <i>Tringa ochropus</i>         | Yeşil Ddkn  | 1    |
| <i>Phylloscopus collybita</i>  | ıvgın          | 3    |
| <i>Phylloscopus trochilus</i>  | Sğtblbl    | 4    |
| <i>Luscinia svecica</i>        | Buğdaycıl       | 1    |
| <i>Anas querquedula</i>        | ıkırıkın      | 1    |
| <i>Larus ridibundus</i>        | Karabaş Martı   | 140  |
| <i>Phalacrocorax pygmeus</i>   | Kk Karabatak | 3    |
| <i>Gallinula chloropus</i>     | Saztavuğu       | 30   |
| <i>Acrocephalus scirpaceus</i> | Saz Blbl     | 1    |
| <i>Circus aeruginosus</i>      | Saz Delicesi    | 1    |

Çizelge 4.3. (Devam) Güney Fırat Havzası- Karkamış Sulak Alanında Gözlenen Kuş Türleri (DD,2007)

|                                 |                   |        |
|---------------------------------|-------------------|--------|
| <i>Philomachus pugnax</i>       | Döğüşkenkuş       | 1      |
| <i>Motacilla alba</i>           | Akkuyruksallayan  | 1      |
| <i>Philomachus pugnax</i>       | Döğüşkenkuş       | 1      |
| <i>Larus ridibundus</i>         | Karabaş Martı     | 238    |
| <i>Phalacrocorax pygmeus</i>    | Küçük Karabatak   | VU- NT |
| <i>Gallinula chloropus</i>      | Saztavuğu         | 16     |
| <i>Fulica atra</i>              | Sakarmeke         | 4      |
| <i>Tringa glareola</i>          | Orman Düdükçünü   | 1      |
| <i>Tringa ochropus</i>          | Yeşil Düdükçün    | 3      |
| <i>Botaurus stellaris</i>       | Balaban           | 1      |
| <i>Luscinia svecica</i>         | Buğdaycıl         | 1      |
| <i>Phalacrocorax pygmeus</i>    | Küçük Karabatak   | 15     |
| <i>Tachybaptus ruficollis</i>   | Küçük Batağan     | 1      |
| <i>Phoenicurus phoenicurus</i>  | Kızılkuyruk       | 14     |
| <i>Aythya nyroca</i>            | Pasbaş Patka      | 2      |
| <i>Tringa glareola</i>          | Orman Düdükçünü   | 20     |
| <i>Tringa nebularia</i>         | Yeşilbacak        | 1      |
| <i>Podiceps cristatus</i>       | Bahri             | 1      |
| <i>Anas crecca</i>              | Çamurcun          | 3      |
| <i>Philomachus pugnax</i>       | Döğüşkenkuş       | 20     |
| <i>Gallinago gallinago</i>      | Su Çulluğu        | 40     |
| <i>Porphyrio porphyrio</i>      | Sazhorozu         | 1      |
| <i>Cettia cetti</i>             | Kamış Bülbülü     | 1      |
| <i>Tachybaptus ruficollis</i>   | Küçük Batağan     | 10     |
| <i>Anas clypeata</i>            | Kaşıkgaga         | 80     |
| <i>Aythya fuligula</i>          | Tepeli Patka      | 45     |
| <i>Fulica atra</i>              | Sakarmeke         | 200    |
| <i>Phalacrocorax pygmeus</i>    | Küçük Karabatak   | 320    |
| <i>Egretta garzetta</i>         | Küçük Akbalıkçıl  | 2      |
| <i>Aythya ferina</i>            | Elmabaş Patka     | 15     |
| <i>Anas penelope</i>            | Fiyu              | 150    |
| <i>Anas querquedula</i>         | Çıkırıkçın        | 40     |
| <i>Larus armenicus</i>          | Van Gölü Martısı  | 15     |
| <i>Larus ridibundus</i>         | Karabaş Martı     | 150    |
| <i>Falco naumanni</i>           | Küçük Kerkenez    | 10     |
| <i>Ammoperdix griseogularis</i> | Kum Kekliği       | 8      |
| <i>Pernis apivorus</i>          | Arı Şahini        | 1      |
| <i>Ceryle rudis</i>             | Alaca Yalıçapkını | 1      |
| <i>Ardea cinerea</i>            | Gri Balıkçıl      | 1      |
| <i>Cettia cetti</i>             | Kamış Bülbülü     | 1      |
| <i>Athena noctua</i>            | Kukumav           | 1      |
| <i>Francolinus francolinus</i>  | Turaç             | 1      |

Çizelge 4.3. (Devam) Güney Fırat Havzası- Karkamış Sulak Alanında Gözlenen Kuş Türleri (DD,2007)

|                               |                      |      |
|-------------------------------|----------------------|------|
| <i>Corvus monedula</i>        | Küçük Karga          | 250  |
| <i>Anas clypeata</i>          | Kaşıkgaga            | 7    |
| <i>Tachybaptus ruficollis</i> | Küçük Batağan        | 10   |
| <i>Phalacrocorax pygmeus</i>  | Küçük Karabatak      | 4    |
| <i>Podiceps nigricollis</i>   | Karaboyunlu Batağan  | 3    |
| <i>Carduelis carduelis</i>    | Saka                 | 15   |
| <i>Fulica atra</i>            | Sakarmeke            | 4000 |
| <i>Circus aeruginosus</i>     | Saz Delicesi         | 1    |
| <i>Corvus corone</i>          | Leş Kargası          | 10   |
| <i>Corvus frugilegus</i>      | Ekin Kargası         | 25   |
| <i>Aythya ferina</i>          | Elmabaş Patka        | 40   |
| <i>Netta rufina</i>           | Macar Ördeği         | 1    |
| <i>Motacilla alba</i>         | Akkuyruksallayan     | 2    |
| <i>Oenanthe finschii</i>      | Aksırtlı Kuyrukkakan | 1    |
| <i>Tringa ochropus</i>        | Yeşil Düdükçün       | 1    |
| <i>Alcedo atthis</i>          | Yalıçapkını          | 1    |
| <i>Athena noctua</i>          | Kukumav              | 1    |
| <i>Hoplopterus spinosus</i>   | Mahmuzlu Kızkuşu     | 2    |
| <i>Egretta garzetta</i>       | Küçük Akbalıkçıl     | 1    |
| <i>Delichon urbica</i>        | Ev Kırlangıcı        |      |
| <i>Corvus corone</i>          | Leş Kargası          | 6    |
| <i>Tringa ochropus</i>        | Yeşil Düdükçün       | 10   |
| <i>Circus aeruginosus</i>     | Saz Delicesi         | 1    |
| <i>Fulica atra</i>            | Sakarmeke            |      |
| <i>Tachybaptus ruficollis</i> | Küçük Batağan        | 14   |
| <i>Gallinula chloropus</i>    | Saztavuğu            |      |
| <i>Ardeola ralloides</i>      | Alaca Balıkçıl       | 1    |
| <i>Streptopelia decaocto</i>  | Kumru                | 6    |
| <i>Passer domesticus</i>      | Serçe                |      |
| <i>Columba livia</i>          | Kaya Güvercini       |      |
| <i>Anas platyrhynchos</i>     | Yeşilbaş             | 6    |
| <i>Galerida cristata</i>      | Tepeli Toygar        |      |
| <i>Corvus corone</i>          | Leş Kargası          | 5    |
| <i>Hirundo rustica</i>        | Kır Kırlangıcı       |      |
| <i>Passer domesticus</i>      | Serçe                |      |
| <i>Columba livia</i>          | Kaya Güvercini       |      |
| <i>Tachybaptus ruficollis</i> | Küçük Batağan        | 1    |
| <i>Upupa epops</i>            | İbibik               | 1    |
| <i>Merops apiaster</i>        | Arıkuşu              | 3    |
| <i>Motacilla alba</i>         | Akkuyruksallayan     | 1    |
| <i>Fulica atra</i>            | Sakarmeke            |      |
| <i>Galerida cristata</i>      | Tepeli Toygar        | 6    |

Çizelge 4.3. (Devam) Güney Fırat Havzası- Karkamış Sulak Alanında Gözlenen Kuş Türleri (DD,2007)

|                                  |                         |        |
|----------------------------------|-------------------------|--------|
| <i>Passer domesticus</i>         | Serçe                   | 30     |
| <i>Rhodospiza obsoleta</i>       | Boz Alamecek            | 2      |
| <i>Podiceps cristatus</i>        | Bahri                   | 12     |
| <i>Ceryle rudis</i>              | Alaca Yalıçapkını       | 3      |
| <i>Egretta garzetta</i>          | Küçük Akbalıkçıl        | NT- NT |
| <i>Phalacrocorax pygmeus</i>     | Küçük Karabatak         | 44     |
| <i>Ardeola ralloides</i>         | Alaca Balıkçıl          | 2      |
| <i>Ixobrychus minutus</i>        | Küçük Balaban           | 1      |
| <i>Gallinula chloropus</i>       | Saztavuğu               | 1      |
| <i>Sterna hirundo</i>            | Sumru                   | 4      |
| <i>Lanius collurio</i>           | Kızılsırtlı Örümcekkuşu | 4      |
| <i>Hippolais pallida</i>         | Ak Mukallit             | 2      |
| <i>Merops apiaster</i>           | Arıkuşu                 | 7      |
| <i>Ardeola ralloides</i>         | Alaca Balıkçıl          | 2      |
| <i>Chlidonias leucopterus</i>    | Akkanatlı Sumru         | 85     |
| <i>Ceryle rudis</i>              | Alaca Yalıçapkını       | 1      |
| <i>Passer moabiticus</i>         | Küçük serçe             | 4      |
| <i>Phalacrocorax pygmeus</i>     | Küçük Karabatak         | 10     |
| <i>Hirundo rustica</i>           | Kır Kırlangıcı          |        |
| <i>Geronticus eremita</i>        | Kelaynak                | 3      |
| <i>Tachybaptus ruficollis</i>    | Küçük Batağan           | 5      |
| <i>Streptopelia decaocto</i>     | Kumru                   |        |
| <i>Egretta garzetta</i>          | Küçük Akbalıkçıl        | 1      |
| <i>Riparia riparia</i>           | Kum Kırlangıcı          |        |
| <i>Ixobrychus minutus</i>        | Küçük Balaban           | 1      |
| <i>Fulica atra</i>               | Sakarmeke               | 6      |
| <i>Gallinula chloropus</i>       | Saztavuğu               | 8      |
| <i>Acrocephalus scirpaceus</i>   | Saz Bülbülü             | 2      |
| <i>Corvus corone</i>             | Leş Kargası             |        |
| <i>Acrocephalus arundinaceus</i> | Büyük Kamışçın          | 2      |
| <i>Plegadis falcinellus</i>      | Çeltikçi                | 1      |
| <i>Actitis hypoleucos</i>        | Dere Dödükçünü          | 3      |
| <i>Galerida cristata</i>         | Tepeli Toygar           | 5      |
| <i>Coracias garrulus</i>         | Gökkuzgun               | 2      |
| <i>Tringa ochropus</i>           | Yeşil Dödükçün          | 8      |
| <i>Aythya nyroca</i>             | Pasbaş Patka            | 4      |
| <i>Sylvia mystacea</i>           | Pembe Göğüslü Ötleğen   | 1      |
| <i>Athena noctua</i>             | Kukumav                 | 3      |
| <i>Prinia gracilis</i>           | Dikkuyruklu Ötleğen     | 8      |
| <i>Passer domesticus</i>         | Serçe                   |        |
| <i>Columba livia</i>             | Kaya Güvercini          |        |
| <i>Tachybaptus ruficollis</i>    | Küçük Batağan           | 28     |

Çizelge 4.3. (Devam) Güney Fırat Havzası- Karkamış Sulak Alanında Gözlenen Kuş Türleri (DD,2007)

|                              |                  |       |
|------------------------------|------------------|-------|
| <i>Podiceps cristatus</i>    | Bahri            | 60    |
| <i>Phalacrocorax carbo</i>   | Karabatak        | 11    |
| <i>Phalacrocorax pygmeus</i> | Küçük Karabatak  | 64    |
| <i>Botaurus stellaris</i>    | Balaban          | 1     |
| <i>Egretta garzetta</i>      | Küçük Akbalıkçıl | 3     |
| <i>Ardea cinerea</i>         | Gri Balıkçıl     | 9     |
| <i>Anas penelope</i>         | Fiyu             | 83    |
| <i>Anas strepera</i>         | Boz Ördek        | 171   |
| <i>Anas crecca</i>           | Çamurcun         | 59    |
| <i>Anas clypeata</i>         | Kaşıkgaga        | 24    |
| <i>Aythya ferina</i>         | Elmabaş Patka    | 402   |
| <i>Aythya nyroca</i>         | Pasbaş Patka     | 8     |
| <i>Aythya fuligula</i>       | Tepeli Patka     | 31    |
| <i>Gallinula chloropus</i>   | Saztavuğu        | 814   |
| <i>Fulica atra</i>           | Sakarmeke        | 45930 |
| <i>Vanellus vanellus</i>     | Kızkuşu          | 4     |
| <i>Limosa limosa</i>         | Çamurçullğu      | 10    |
| <i>Tringa totanus</i>        | Kızılback        | 4     |
| <i>Tringa ochropus</i>       | Yeşil Ddkçn   | 15    |
| <i>Actitis hypoleucos</i>    | Dere Ddkçn   | 3     |
| <i>Larus ridibundus</i>      | Karabaş Martı    | 473   |
| <i>Larus armenicus</i>       | Van Gl Martısı | 2     |

Balık populasyonu olarak Güney Fırat Nehrinde başta Bıyıklı Balık (*Barbus* sp.), Musul Kolyozu (*Chalchalburnus mossulensis*), İnbalığı (*Capoeta* sp.), Sarı Benli (*Carasobarbus luteus*), Kefal (*Mugil abu*), Karaburun (*Choondostroma regilum*), Şabut (*Tor grypus*), Marmid (*Acanthobrama marmid*), Benekli Sazan (*Cyprinion macrostomus*), Dicle Çöpc Balığı (*Nemacheilus tigris*), Sis Balığı (*Aspius vorax*), Vantuzlu Yayın (*Glyptothorax kurdistanicus*) ve Aynalı Sazan (*Cyprinus carpio*) balıkları bulunmaktadır. Bu balıklardan, en fazla Sis balığı, İn Balığı ve Bıyıklı Balık avlanmaktadır (Gzel, zuslu, Toprak, 2007).

Alan ve çevresi sürüngenler ve çift yaşamlılar bakımından oldukça zengindir. Sürüngen ve çift yaşamlılar için bölgenin Suriye çlyle doğrudan coğrafi ilişki içinde olması ve genellikle sıcak ve kuru olan iklim koşulları, Güneydoğu Anadolu'nun Türkiye'nin diğ er bölgelerine oranla daha zengin bir sürüngen ve çift yaşamlı çeşitliliğı barındırmasına neden olmuştur. Türkiye'de 22 çift yaşamlı ve 105

sürüngen türü (toplam 127 tür) kaydedilmiştir. Bunlardan 5'i çift yaşamlı ve 49'u sürüngen olmak üzere toplam 54' Güneydoğu Anadolu'da bulunmaktadır (izelge 4.4.). Bölgede, şeritli semender (*Triturus vittatus*); 4 tür kurbağa (*Hyla savignyi*, *Bufo viridis*, *Pelobates syriacus*, *Rana ridibunda*); 3 tür kaplumbağa (*Rafetus euphraticus*, *Emys orbicularis*, *Testudo graeca*) bulunmaktadır.

Çizelge 4.4. Karkamış ve Yakın evresinde Bulunan Sürüngen ve ift Yaşamlı Türleri (DD,2007)

|                                 |                      |
|---------------------------------|----------------------|
| <i>Triturus vittatus</i>        | şeritli Semender     |
| <i>Bufo viridis</i>             | Gece Kurbağası       |
| <i>Hyla savignyi</i>            | Yeşil Kurbağa        |
| <i>Pelobates syriacus</i>       | Toprak Kurbağası     |
| <i>Rana ridibunda</i>           | Ova Kurbağası        |
| <i>Emys orbicularis</i>         | Benekli Kaplumbağa   |
| <i>Mauremys caspica</i>         | izgili Kaplumbağa   |
| <i>Rafetus euphraticus</i>      | Fırat Kaplumbağası   |
| <i>Testudo graeca</i>           | Tosbağa              |
| <i>Cyrtopodion heterocercus</i> | Mardin Keleri        |
| <i>Cyrtopodion kotschy</i>      | İnce Parmaklı Keler  |
| <i>Laudakia stellio</i>         | Dikenli Keler        |
| <i>Trapelus ruderata</i>        | Bozkır Keleri        |
| <i>Chamaeleo chameleon</i>      | Bukalemun            |
| <i>Lacerta cappadocica</i>      | Kayseri Kertenkelesi |
| <i>Lacerta trilineata</i>       | İri Yeşil Kertenkele |
| <i>Ophisops elegans</i>         | Tarla Kertenkelesi   |
| <i>Ablepharus kitaibellii</i>   | İnce Kertenkele      |
| <i>Chalcides ocellatus</i>      | Benekli Kertenkele   |
| <i>Eumeces schneideri</i>       | Sarı Kertenkele      |
| <i>Mabuya aurata</i>            | Tıknaç Kertenkele    |
| <i>Mabuya vittata</i>           | şeritli Kertenkele   |
| <i>Blanus strauchi</i>          | Kr Kertenkele       |
| <i>Eryx jaculus</i>             | Mahmuzlu Yılan       |
| <i>Coluber najadum</i>          | İnce (Ok)            |
| <i>Coluber collaris</i>         | Toros Yılanı         |
| <i>Eirenis collaris</i>         | Yakalı Yılan         |
| <i>Eirenis decemlineatus</i>    | izgili Yılan        |
| <i>Eirenis modestus</i>         | Uysal Yılan          |
| <i>Eirenis rothi</i>            | Kuds Yılanı         |
| <i>Elaphe quatuorlineata</i>    | Sarı Yılan           |
| <i>Hemorrhois nummifer</i>      | Sikkeli Yılan        |
| <i>Hierophis jugularis</i>      | Kara Yılan           |

Çizelge 4.4. (Devam) Karkamış ve Yakın Çevresinde Bulunan Sürünge ve Çift Yaşamlı Türleri (DD,2007)

|                                      |                   |
|--------------------------------------|-------------------|
| <i>Hierophis schmidt</i>             | Kırmızı Yılan     |
| <i>Malpolon monspessulanus</i>       | Çukur Başlı Yılan |
| <i>Natrix natrix</i>                 | Yarı Sucul Yılan  |
| <i>Natrix tessellata</i>             | Su Yılanı         |
| <i>Rhynchocalamus melanocephalus</i> | Toprak Yılanı     |
| <i>Telescopus fallax</i>             | Kedi Gözlü Yılan  |
| <i>Typhlops vermicularis</i>         | Kör Yılan         |
| <i>Macrovipera lebetina</i>          | Koca Engerek      |
| <i>Asaccus elisae</i>                |                   |
| <i>Eublepharis angramainyu</i>       |                   |

Karkamış ve yakın çevresinde bulunan Fırat Kaplumbağası - *Rafetus euphraticus*, Trionychidae familyasındandır. Bu tür küresel ölçekte tehdit altında olup, nesli çok tehlikede (CR) kategorisindedir (Şekil 4.12.).



Şekil. 4.12. Fırat kaplumbağası - *Rafetus euphraticus* (TW, 2007)

Fırat Kaplumbağasının yetişkin ve genç bireyleri ılı, yavaş akışlı, sıcak suları tercih etmektedir. Sadece Fırat ve Dicle Nehirlerinde bulunan endemik bir tür olan Fırat Kaplumbağası'nın günümüzde bilinen dağılım sahası, Güneydoğu Anadolu'dan başlayarak, Suriye, Irak ve Güneybatı İranı içine almaktadır. Türün dağılımının en kuzey sınırı olarak Fırat'ın bir yan kolu olan Zengiber Deresi bilinmektedir. Fırat Nehrinde yaşadığı alanlar Birecik, Halfeti, Karkamış ve çevresidir (Gözel, Özuslu, Toprak, 2007). Fırat kaplumbağası, boyu 1 m olabilen ve başında küçük, yumuşak bir hortum bulunan bir kaplumbağadır. Çamurlu göl ve nehirlerde yaşarlar ve hava almak için su yüzeyine çıkarlar. Derileriyle ve ağızlarının içiyle solunum yapabildikleri için su altında çok uzun süre kalabilirler (Anonymous, 2007b).

Fırat Kaplumbağaları, Fırat Nehrinde suyun fazla, akıntının çok ve ana kol üzerindeki akıntının daha az ve sığ olduğu ceplerde, Fırat ile bağlantı yapan derelerin ağız bölgelerinde ve bu derelerin iç kısımlarında daha çok görülürler. Atatürk ve Birecik Barajlarının tamamlanmasıyla, Fırat Nehri üzerinde bu koşullar çok azalmıştır (Gözel, Özusu, Toprak, 2007).

Eldeki kayıtlara göre alan ve yakın çevresindeki memeliler; kirpi (*Erinaceus concolor*), köstebek (*Talpa eureka*), tilki (*Vulpes vulpes*) ve sırtlan (*Hyaena hyaena*) olarak sayılabilir (Gözel, Özusu, Toprak, 2007).

Alan yakın çevresinde bulunan kelebek türleri ise; *Gegenes nostrodamus*, *Euchloe belemia*, *Gonepteryx Cleopatra taurica*, *Danaus chrysippus*, *Melanargia titea standfussi*, *Melanargia grumi* (Endemik), *Pseudochazara thelephassa* olarak sıralanmaktadır (Gözel, Özusu, Toprak, 2007).

#### 4.2. Alan Kullanımları

Gaziantep'in en küçük ilçesi olan Karkamış ilçe merkezi, ulaşım bakımından önemli ve stratejik bir noktadadır. İlçeden karayolu ve demiryolu ile Gaziantep'e, stabilize bir yol ile Şanlıurfa'nın Birecik ilçesine ulaşım mümkündür (Şekil 4.13.) (Anonymous, 2006a).



Şekil. 4.13. Karkamış İlçesinin Çevreye Bağlantıları (KGM,2007)

İstanbul-Bağdat demiryolunun geçiş noktası olan Gaziantep-Nusaybin demiryolu Karkamış'tan geçer ve işletmesi Devlet Demir Yolları Karkamış İşletme Şefliğince yürütölür (Şekil 4.14.) (Anonymous, 2007c). Gaziantep - Karkamış arası demiryolu hat uzunluğu 91 km'dir. Gaziantep'ten Karkamış'a haftanın pazartesi, salı, perşembe günleri gidiş ve pazartesi, arşamba, cuma günleri dönüş olmak üzere tren seferleri düzenlenmektedir (CEDGM, 2005).



Şekil 4.14. Karkamış Tren Garı'ndan Bir Görünüm

Türkiye'nin Suriye'ye açılan ve Gaziantep ilinin tek sınır kapısı olan Karkamış Sınır Kapısı ilçe sınırları içinde yer alır.

Gaziantep Gümrükleri Başmüdürlüğüne bağlı bulunan Karkamış Gümrük Müdürlüğü yalnız yolcu ve yolcu beraberinde gelen eşya ile müsteşarlıkça tespit edilen eşyanın işlemlerini yapmaya yetkilidir. Karkamış Sınır Kapısı'nın Yap-İşlet-Devret modeli ile hayata geçirilmesi hususunda Yüksek Planlama Kurulu'nun 07.03.2003 tarihli, 2003/ t-4 sayılı kararı ile TC Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı yetkili kılınmış olup modernizasyon çalışmaları halen devam etmektedir (Şekil 4.15.).



Şekil 4.15. Karkamış Sınır Kapısı'ndan Görünüm

İlçe merkezi, geçmiş yıllarda Suriye'ye açılan önemli bir sınır kapısı olması nedeniyle sağladığı iş imkanları ve bölgede bulunan demir yollarının aktif kullanımı nedeniyle yoğun bir nüfus yapısına sahipken günümüzde bu oran oldukça düşmüştür.

2005 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre kent nüfusu 4 412 iken, 2007 yılında yapılan nüfus sayımının resmi olmayan sonuçlarına göre yaklaşık olarak 3 500'tür.

Karkamış ilçe genelindeki okuma oranı %95'tir. Eğitim devlet okullarında yapılmakta olup, eğitim veren herhangi bir özel kurum bulunmamaktadır.

Karkamış ilçe merkezinde 2 adet ilköğretim okulu, 1 adet lise bulunmaktadır. Etiler Merkez İlköğretim Okulu'nda 519, Kocatepe İlköğretim Okulu'nda 310 ve ilçenin tek lisesinde 160 öğrenci kayıtlıdır (KİMM, 2007). İlçede aynı zamanda, gençlerin beceri kazanmaları amacıyla 1992 yılında kurulan İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nde biçki, dikiş, nakış ve bilgisayar kursları düzenlenmektedir.

İlçe olmadan önce, "Barak" olarak adlandırılan Karkamış ilçesi, günümüzde halen halk arasında bu isimle anılır. Gaziantep Platosu üzerinde uzanan ova yine halk arasında "Barak Ovası" olarak anılmakta, burada yaşayan insanlara "Baraklı" denilmektedir. Barak insanların geçmişten günümüze çok fazla değişikliğe uğratmadan taşımış oldukları "Barak Kültürü"nü oluşturan; Barak adetleri,

gelenekleri, türküleri, halkoyunları, giyim tarzları, yöresel yemekleri, misafirperverliği, Gaziantep kültüründe önemli bir yere sahiptir.

#### **4.2.1. Tarım**

Güneydoğu ikliminin tipik özelliklerin yaşandığı Karkamış ilçesinde tarıma dayalı ekonomik yapı mevcuttur. İlçenin toplam tarım arazisi 281 933 dekar, çayır mera alanı 3 385 dekar, tarım dışı arazi miktarı 16 152 dekardır (KİTM, 2006). İlçe genelinde halk gelirinin çoğunu çiftçilikten sağlamaktadır. Bunun yanı sıra 2006 yılı verilerine göre diğer meslek gruplarının dağılımı; çiftçilik 4 252, hayvancılık 1 476, esnaf 116, ticaret yapanlar 75, işçi – çoban vb. 218 olarak saptanmıştır (KK,2006b)

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) içerisinde yer alan ilçede, arazinin % 64’ tarım arazisi, % 19’u fıstık, zeytin ve bağ, %4’ yerleşim alanı, % 1’i çayır-mera ve % 1’i kıraç verimsiz arazidir (Şekil 4.16). İlçe de sulanan alan miktarı, 59 900 dekar devlet sulaması, 11 628 halk sulaması olmak üzere toplam 71 528 dekardır (KİTM, 2006).



Şekil 4.16. Karkamış Tarım Alanlarından ve Antep Fıstığı Bahçelerinden Görünüm

Tarım arazilerinin yetiştiricilik yapılan ürünlere göre dağılımı Çizelge 4.5’te verilmiştir (KİTM, 2006).

**Çizelge 4.5. Karkamış İlçesinde Tarım Alanlarının Dağılımı (KİTM, 2006)**

| Cinsi                                             | Alan (dekar)  |
|---------------------------------------------------|---------------|
| Hububat alanı (buğday, arpa, mercimek, nohut, vs) | 149.500 dekar |
| Sebze alanı                                       | 500 dekar     |
| Meyve alanı                                       | 700 dekar     |
| Antep Fıstığı (1.2 milyon adet)                   | 80.000 dekar  |
| Zeytin (720.00 adet)                              | 24.000 dekar  |
| Bağ                                               | 4.500 dekar   |
| Diğer meyvelikler                                 | 700 dekar     |

Tarım ürünlerinde ilk sırada Antep fıstığı yer almakta ve ürün Güneydoğu Birlik'e ve tüccarlara pazarlanmaktadır. Yaygınlaşan sulama sistemi sonucu, tarla ziraatı önem kazanmaya başlamış ve en önemli yeri pamuk ekimi almıştır. Elde edilen ürün iyi kaliteli olup,ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. İlçede örtü altı sebzeciliğini tanıtmak ve yaygınlaştırmak amacıyla yapılan yayım faaliyetleri neticesinde, maliyetinin tamamı üreticiler tarafından karşılanan 9 dekar alanda seracılık yapılmaktadır (Anonymous, 2007c). Karkamış'ta yerel ürünleri işleyen sanayi tesisi bulunmamaktadır.

İlçede geleneksel usullerle sürdürülmekte olan hayvancılık küçük çapta ve aile ihtiyaçlarını karşılamak için yapılır. Hayvancılıktan elde edilen ürünlerin değerlendirilmesi amacıyla kurulmuş işletme bulunmamaktadır (Anonymous, 2007c).

#### **4.2.2. Kentsel Gelişim Süreci ve Yeşil Alanların Bu Süreçteki Durumu**

##### **4.2.2.1. Kentsel Gelişim Süreci**

Karkamış ilçesi, Mezopotamya, Mısır, Anadolu yollarının kavşak noktasında bulunması nedeniyle tarih boyunca kesintisiz olarak yerleşim alanı durumundadır (Anonymous, 2007d). Hititler döneminde Güneydoğu Anadolu'nun en önemli kentidir (Şekil 4.17.). Hitit İmparatoru I. Suppiluliuma tarafından kurulan ve kendi soyundan gelen bir hanedan ile yönetilen kent, Hitit Devleti'nin Güneydoğu politikasının belirlendiği önemli bir yerleşim noktasıdır (Alp, 2005).

Hitit İmparatorluğu'nun M.Ö. VII. yüzyıl başlarında yıkılmasından sonra kent, yeni kurulan çok sayıda Geç Hitit Krallığından birinin merkezi olmuştur. Asur Kralı Aurnasirpal II'nin Suriye Seferi (M.Ö. 876-866) sırasında, haraca bağlanan

Karkamış, M.Ö. 717’de Asur Kralı Sargon II tarafından yakılıp yıkılarak, Asur topraklarına katılmıştır. M.Ö. VII. yüzyılın sonlarına kadar Asur egemenliğinde kalan Karkamış daha sonra Babil ve Pers egemenliği altına girmiştir (Anonymous, 2006b).



Şekil 4.17. M.Ö.1750-1190 Hitit Krallığı ve Carchemish (Karkamış) (Anonymous, 2007e)

Karkamış Roma, Bizans ve Araplar tarafından ele geçirilmiş, daha sonra Selçuklu Türkleri ve Memluk idaresi altına girmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti’nin dağılmasıyla bozulan Türk birliğini yeniden kurma başarısını gösteren Osmanlılar Karkamış’ın da içinde bulunduğu bölgeyi 1516’da Osmanlı topraklarına katmışlardır.

17. Yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti, bölgede bulunan Arap aşiretlerinin devlet düzen ve otoritesini bozmaya çalışmaları nedeniyle, bölgenin Türkleştirilmesine yönelik bir iskan politikası uygulamıştır. Bu neden ve düşünce çerçevesinde 17. yüzyılın sonunda (1691) Osmanlı Devleti Orta Anadolu’da yaşayan bazı Türk aşiretlerini Fırat boyu ve akarsu civarlarına zorunlu iskana tabi tutmuştur (Anonymous, 2006b).

19. yüzyılın sonunda, Almanya’nın Osmanlı Devletine yaklaşmasıyla oluşan dostluk çerçevesinde, Almanya’nın Anadolu’da inşa ettiği Almanya – Hicaz- Bağdat

Demiryolu, Halep zerinden Karkamış’a buradan da bir köprüyle Fırat Nehri üzerinden geçirilerek Doğuya devam ettirilmiştir. Köprünün inşaatı ile birlikte Karkamış ilçe merkezi canlılık kazanmış ve bundan sonra kentsel büyüme başlamıştır.

20. yüzyılın başlarında I. Dünya Savaşı sonucu, yenik duruma düşen Osmanlı Devleti düşman kuvvetlerce işgal edilmeye başlanmış ve bölge Fransız askerleri tarafından işgal edilmiştir. Bu işgal fazla sürmemiş, kent 10 Temmuz 1920 tarihinde düşman kuvvetlerinden temizlenmiştir (Anonymous, 2006b).

20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara Antlaşması ile Fransızlarla olan silahlı mücadele sona ermiş, Lozan Antlaşması ile bugünkü Türkiye – Suriye sınırı çizilmiştir. Bu sınıra göre Karkamış sınırın sıfır noktasında kalmıştır (şekil 4.18.).



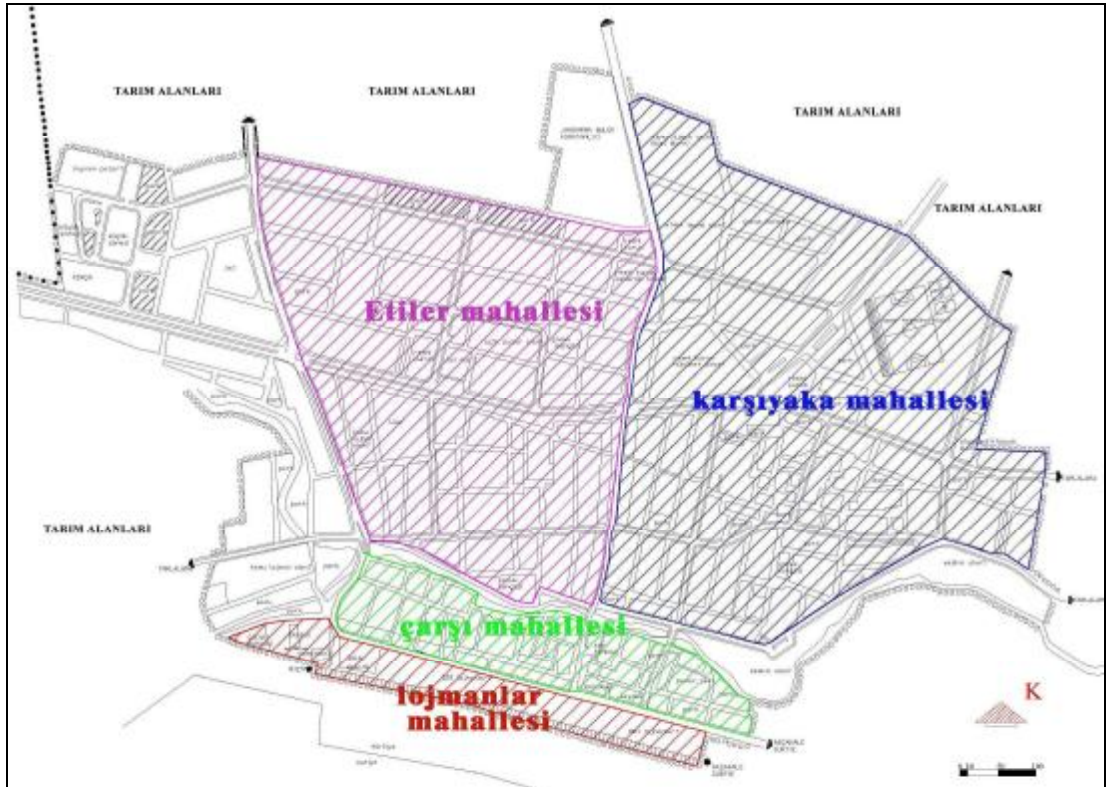
şekil 4.18. Karkamış ve Suriye Sınırından Bir Görünüm

Milli Mücadelenin kazanılmasından sonra Türkiye Cumhuriyeti’nde Karkamış nahiyelik (bucak) statüsüne alınmıştır. nce Birecik’e daha sonra Nizip’e bağlı bir bucak olmuştur. 01.05.1961 tarihinde Belediye teşkilatı kurulmuştur. 1990 yılında Karkamış ilelik statüsüne getirilmiştir. 01.08.1991 tarihinde Kaymakam atamasıyla ilçe faaliyete geçmiştir (şekil 4.19.).



Şekil 4.19. Karkamış İlçe Merkezinden Bir Görünüm

Günümüzde Karkamış ilçesine bağlı 4 mahalle ve ilçe genelinde 35 köy bulunmaktadır. İlçenin mahalleleri; Etiler Mahallesi, Çarşı Mahallesi, Lojmanlar Mahallesi, Karşıyaka Mahallesi'dir. (Şekil 4.20.).



Şekil 4.20. Karkamış İlçesi İmar Planı

İlçe, Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2004 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre Türkiye genelindeki 872 ilçe arasında sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından 746. sırada bulunmaktadır (Yüksel, 2007).

Günümüzde Karkamış, Eski Kent – Carchemish ve Yeni Kent - Karkamış olarak iki kısımdan oluşmaktadır (Şekil 4.21.). Eski kent Fırat Nehri'nin akış yönüne göre nehrin sağ kıyısına kurulmuş, Ankara Antlaşması (1921) ile belirlenen Türkiye – Suriye sınırının Fırat'la birleştiği üçgenin köşesinde yer almaktadır. Antlaşma sonucu belirlenen sınır sonucu Eski Karkamış kentinin bir kısmı Suriye sınırında kalmıştır.



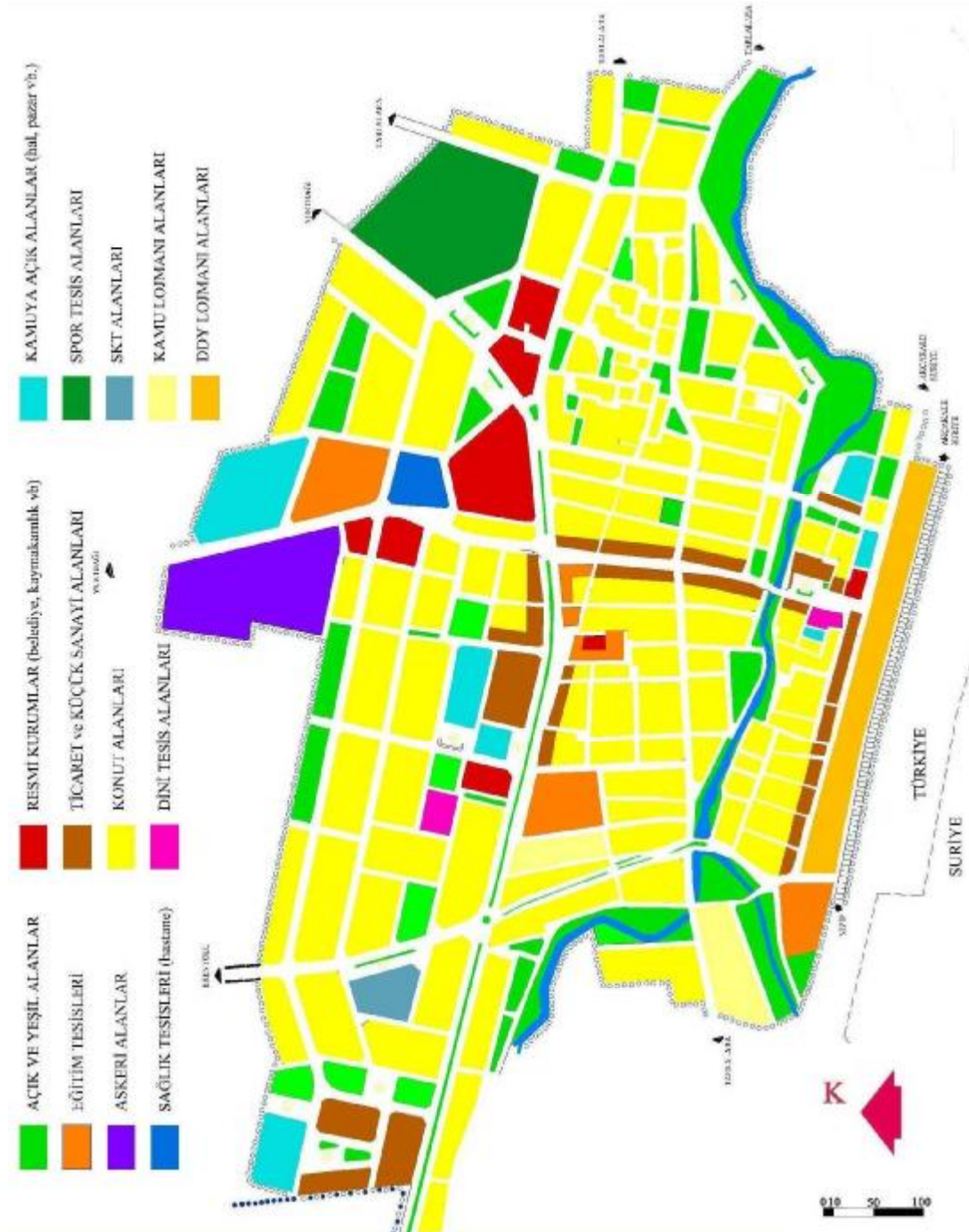
Şekil 4.21. Karkamış (Yeni Kent) ve Carchemish (Eski Kent)

Günümüz Karkamış Kenti ya da Yeni Kent Eski Kente çok yakın olmakla beraber, Eski Kentin batısında yer almaktadır. İlçe merkezini oluşturan Yeni Kent'teki alan kullanımlarının % olarak dağılımı, 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince 06.02.2004 tarih ve 2 sayılı Belediye Meclis kararı ile onanan 1/1000 ölçekli imar planına dayanılarak yapılan hesaplama göre Çizelge 4.6.'da verilmiştir (Şekil 4.22.).

1/1000 lekli imar planında belirtilen mücavir alan sınırı baz alınarak yapılan hesaba göre, kent 854 370 m<sup>2</sup> alana sahiptir. Bu değere göre imar planındaki açık ve yeşil alan miktarı (refüjler dahil) yaklaşık olarak 71 169 m<sup>2</sup>'dir.

Çizelge 4.6. Karkamış İlçe Merkezi Alan Kullanımları

| ARAZİ KULLANIMLARI                         | KAPLADIğI ALAN (%) | KAPLADIğI ALAN (m <sup>2</sup> ) |
|--------------------------------------------|--------------------|----------------------------------|
| Açık ve Yeşil Alanlar                      | 8,33               | 71 169 m <sup>2</sup>            |
| Eğitim tesis alanları                      | 2,17               | 18 540 m <sup>2</sup>            |
| Askeri alanlar                             | 2,21               | 18 882 m <sup>2</sup>            |
| Sağlık tesis alanları                      | 0,45               | 3 845 m <sup>2</sup>             |
| Resmi kurum alanları                       | 2,57               | 21 957 m <sup>2</sup>            |
| Ticaret ve Küçük sanayi alanları           | 6,25               | 53 398 m <sup>2</sup>            |
| Konut Alanları                             | 33,31              | 284 590 m <sup>2</sup>           |
| Kamuya Açık Alanlar (hal, pazar vb.)       | 1,36               | 11 620 m <sup>2</sup>            |
| Spor tesis alanları                        | 3,32               | 28 365 m <sup>2</sup>            |
| SKT alanları                               | 0,43               | 3 674 m <sup>2</sup>             |
| Kamu Lojmanı Alanları                      | 1,36               | 11 619 m <sup>2</sup>            |
| Devlet Demiryolları (DDY) Lojmanı Alanları | 2,42               | 20 676 m <sup>2</sup>            |
| Dini tesis alanları                        | 0,28               | 2 392 m <sup>2</sup>             |
| Yollar ve diğer                            | 35,54              | 303 643 m <sup>2</sup>           |



Şekil 4.22. Karkamış İlçe Merkezi (1/1000 ölçekli imar planı)

**4.2.2.2. Kentsel Gelişim İçinde Açık ve Yeşil Alanlar**

Kent geleneğinin en önemli kısımlarından biri olan açık ve yeşil alanlar, kentin mimari formunun en önemli elemanları olup, hem sosyal ve psikolojik anlamda toplumun gelişimine yardımcı olarak, hem de ekolojik açıdan kent bütününe hizmet ederek kente ayrı bir değer kazandırırılar. Geçmişten günümüze, parklar ve yeşil alanlar da tıpkı kentler gibi, toplumların yaşam biçimine ve kültürüne göre fonksiyonel farklılıklar göstermişlerdir (Kart,1995).

Doğal çevrenin kentlerdeki uzantıları olarak düşünülen açık ve yeşil alanlar korunması gereken alanlardır. Standartları ise, korumada yol gösterici belli bir değerin altına düşmemesini gösteren kaynaklar olarak değerlendirilmeli ve toplumlara, bölgelere, gereksinimlere göre de geliştirilebilmelidir (Kaymaklı, 1990).

Karkamış kenti, Barak Ovası'nda yer aldığı ve Fırat Nehri'ne yakın mesafede bulunduğu için açık ve yeşil alan açısından zengin bir yapıya sahiptir. Söz konusu alanlar genellikle doğal alanlar olup, rekreasyon planlamasının yapılmadığı alanlardır.

Kent ve yakın çevresinde bulunan açık ve yeşil alanlar, kamuya açık aktif ve pasif yeşil alanlar ve kamuya yarı açık yeşil alanlar olarak değerlendirilmiştir. Refüjler, mezarlık pasif açık - yeşil alanlar olarak; nehir kıyısı, dere kıyısı, parklar, ocuk oyun alanları, spor alanları, konut bahçeleri, çay bahçeleri, kent meydanları aktif açık - yeşil alanlar olarak, okul bahçeleri ise kamuya yarı açık yeşil alanlar olarak sınıflandırılmıştır. Kent içerisindeki açık ve yeşil alanlar şekil 4.23'te belirtilmiştir.



Şekil. 4.23. Araştırma Alanı Açık ve Yeşil Alanların Dağılımı

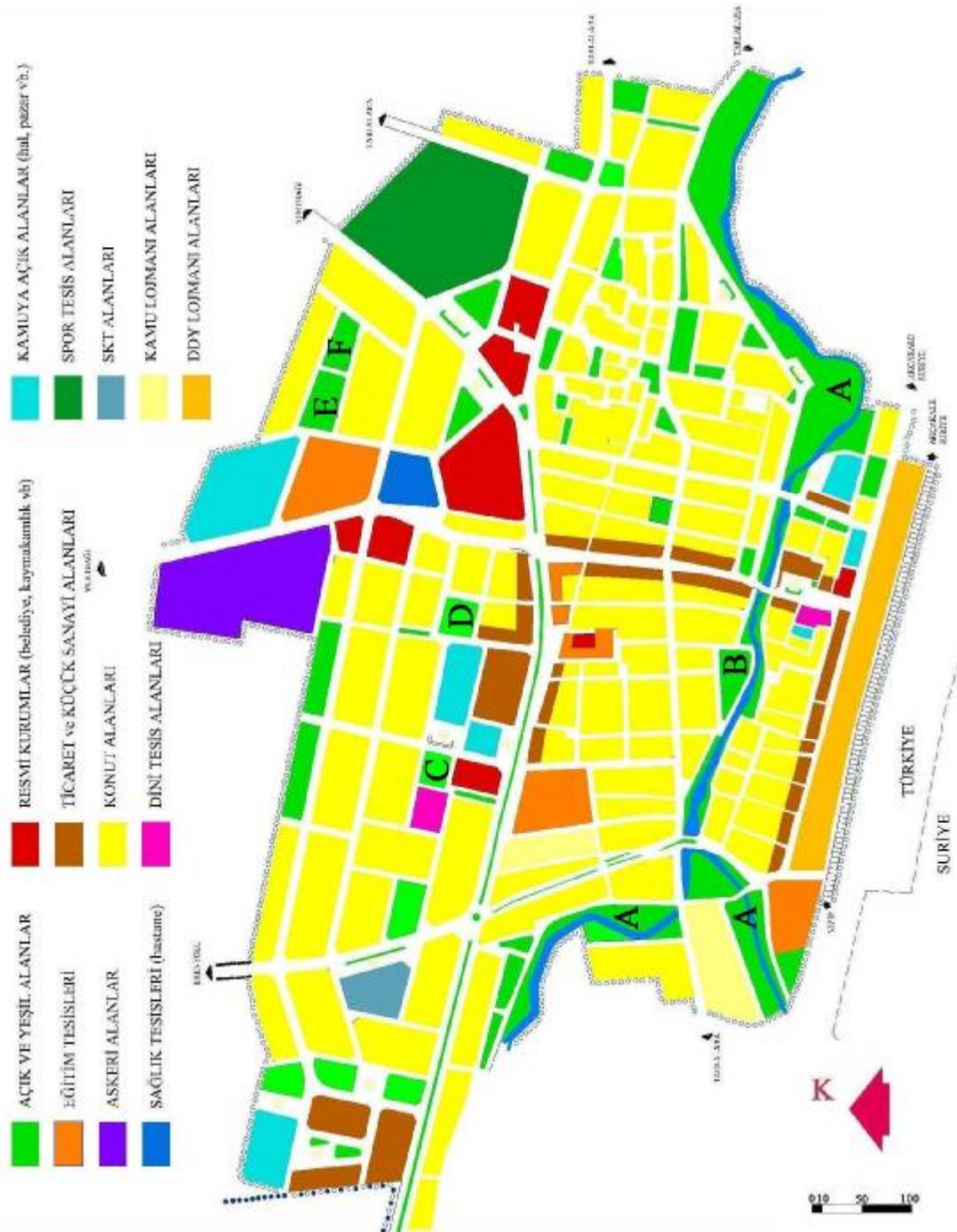
Günümüzün gelişmiş olan kentlerinde yeşil alanların büyüklükleri yanı sıra bulunduğu konum ve fonksiyonellikleri, yerleşme alanlarına göre görevlerini yerine getirip getirmediikleri de önem taşımaktadır. Yapılacak planlama ve tasarımlarda; nüfus büyüklüğü, yerleşme özelliği, topoğrafya, toprak yapısı, bitki örtüsü, iklimsel faktörler, kentsel alan büyüklüğü, doğaya yakınlık gibi faktörler planlamayı etkileyen önemli faktörlerdir (Simonds, 1994; Nayır, 2003).

Araştırma alanındaki kamuya açık yeşil alanlar, kentsel açık yeşil alan standartlarına uygunluk açısından izelge 4.7.'de incelenmiştir. Parklar *ulaşılabilirlik* (yeşil alan türüne göre yaya yürüme uzaklığı), *büyüklük* (kişi başına m<sup>2</sup>) ve *sunu çeşitliliği* (parktaki donanım, alt yapı ve diğer olanaklar) açısından değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.7. Araştırma Alanındaki Açık ve Yeşil Alanların Standartlarla Karşılaştırılması

| YEŞİL ALAN GRUBU | PARK                         | BÜYÜKLÜK (da)             |         | ULAŞILABİLİRLİK (Hizmet alan yarıçapı) |        | SUNU ÇEŞİTLİLİĞİ - KAPSAM                                                                                                                                                                     |                                                                                                           |
|------------------|------------------------------|---------------------------|---------|----------------------------------------|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                  |                              | Standart Altunkasa (2004) | Mevcut  | Standart Altunkasa (2004)              | Mevcut | Standart (Aydemir, Aydemir, Ökten, Öksüz, Sancar, Özyaba 1999; Navir, 2003)                                                                                                                   | Mevcut                                                                                                    |
| Çocuk Oyun Alanı | Süleyman Karaman Çocuk Parkı | 80 da                     | 1.25 da | min 400m – max 600 m                   | 900 m  | Değişik yaş grubundan çocukların bir çok aktif, toplumsal ve bir ölçüde düşsel etkinlik türlerine olanak sağlar. Genellikle küçük, ailenin yakın denetiminde olan güvenli oyun mekanlarıdır . | Değişik yaş gruplarına farklı oyun fırsatları yok, Yerleşim birimlerine uzak., tren yoluna yakın mesafede |
| Mahalle Parkı    | Merkez Park                  | 40 da                     | 2 da    | min 800m – max 1 200 m                 | 800 m  | Kısa süreli dinlenme, seyir, sosyalleşme, donanımlı ve donanımsız oyun alanlarıdır.                                                                                                           | oturma birini, çöp kutusu, tuvalet gibi imkanlar yok, oyun aletleri bakımsız                              |
| Konut Grubu      | Memurlar Aile Çay Bahçesi    | 0.05 da – 0.2 da          | 2.2 da  | min 1200m – max 1 600 m                | 800 m  | Konuta yakın, konutun uzantısı anlamında dinlenme, sosyalleşme alanlarıdır.                                                                                                                   | Yerleşim birimlerine yakın mesafede                                                                       |
| Kent Parkı       | Yassı Geçit Deresi           | 1 000 da                  | 37 da   | min 800m – max 1 200 m                 | 600 m  | Kültürel (konser, gösteri, sergi vb.), sportif, piknik, eğlence işlevlerine olanak tanınmalıdır.                                                                                              | Tasarım ve planlama yok                                                                                   |

Araştırma alanından elde edilen bulgulara göre ocuk oyun alanları kullanıcılara uzaklık ve donanımın eksikliği açısından standartlara uymamaktadır. ocuk oyun alanları, trafiğın sıkışık olmadığı, tren yollarının bulunmadığı ve endüstri bölgesi olmayan yerlerde yapılmalıdır. Aynı zamanda, çocukların diledikleri oyunu rahatça oynayabilmeleri için geniş bir yerde planlanmış olmaları gerekir. Araştırma alanında yerinde yapılan arazi srveyleri sonucunda ocuk oyun alanları için, ulaşılabilirlik ve büyüklük açısından uygun olabilecek yerler saptanmıştır. Özellikle okullara ve yerleşim birimlerine yakın mesafede olması göz önünde bulundurulanan ocuk oyun alanları şekil 4.24.'te A,B,C,D,E,F harfleriyle belirtilmiştir.



Şekil 4.24. Çocuk Oyun Alanı Olabilecek Alanlar

Araştırma alanında bulunan açık ve yeşil alanlar iki grupta ele alınmıştır. Fırat Nehri kıyısı ve Karkamış Mezarlığı kent yakın çevresinde bulunan açık ve yeşil alanlar, Süleyman Karaman Çocuk Parkı, Merkez Park, Memurlar Çay Bahçesi,

Yassı Geçit Deresi Kıyısı, kent meydanı, futbol sahası, DDY dinlenme alanları, kapalı spor salonu ve okul bahçeleri kent içi açık –yeşil alanlar olarak incelenmiştir.

#### **4.2.2.2. (1). Kent Yakın Çevresi Açık ve Yeşil Alanları**

##### **— Fırat Nehri Kıyısı**

Nehirler çevre koruma konusunda çok önemli bir rol oynamaktadırlar. Özellikle nehir kenarlarındaki sulak alanlar, kent içi alanlarda özel bir değere sahip ekosistemlerdir. Nehir kıyıları, çevre koruma içerisinde biyoçeşitliliği koruma görevi görürken aynı zamanda kent için bir ciğer gibi harekete geçen ve kent popülasyonunda rekreasyonu sağlayan esas bağlantılardır

Kent merkezine yakın mesafede bulunan Fırat Nehri kıyısı önemli bir sulak alan olup, potansiyel Ramsar alanıdır. Alan yerli ve yabancı kuş gözlemcileri tarafından sık sık ziyaret edilmekte, kuş gözlemleri yapılmaktadır.

Karkamış Barajı çevresi özellikle yaz aylarında halk tarafından kullanılan alanlardır. Alanda herhangi bir tesis bulunmadığı gibi, piknik ve benzeri aktivitelere hizmet sunacak materyal ve ekipman da (bank, aydınlatma, çeşme, wc. vb.) yoktur (Şekil 4.25., 4.26.).



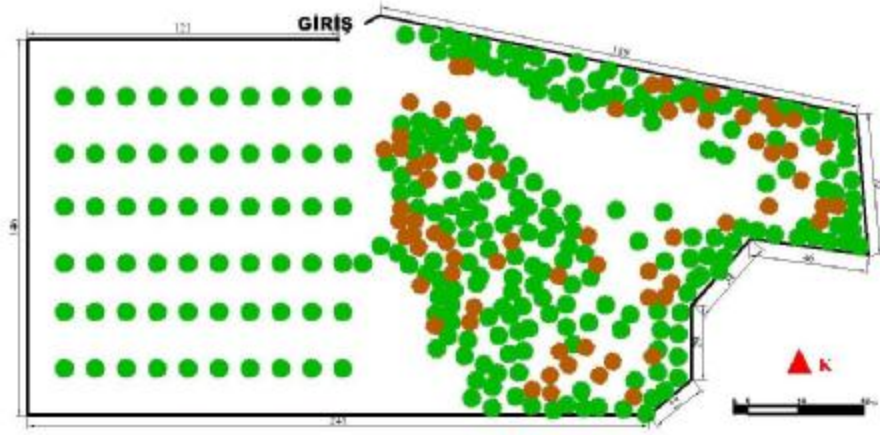
Şekil 4.25. Fırat Nehri Kıyısından Görünüm



Şekil 4.26. Karkamış Barajı Çevresi'nden Görünüm

#### — Karkamış Mezarlığı

Karkamış Mezarlığı ilçe merkezine yaklaşık 3 km. uzaklıktadır. Yaklaşık 9 000 m<sup>2</sup> alana sahip olan mezarlıkta, ibreli bitkilerle bitkilendirme yapılmıştır (Şekil 4.27.). Alanda mevcut olan ağaçlar genelde herdem yeşil ibreli ağaçlardır.



Şekil 4.27. Karkamış Mezarlığı Planı

Mezarlık bitkilendirmesinde *Cupressus semp. var. pyramidalis* (Piramidal Servi), *Cupressus semp. var. horizontalis* (Dağınık Servi), *Cupressus arizonica* (Mavi Servi), *Pinus halepensis* (Halep Çamı), *Populus alba* (Kavak), *Platanus*

*orientalis* (Çınar), *Acer negundo* (Akçaağaç), *Nerium oleander* (Zakkum) bitkileri kullanılmıştır (Şekil 4.28).



Şekil 4.28. Karkamış Kent Mezarlığı

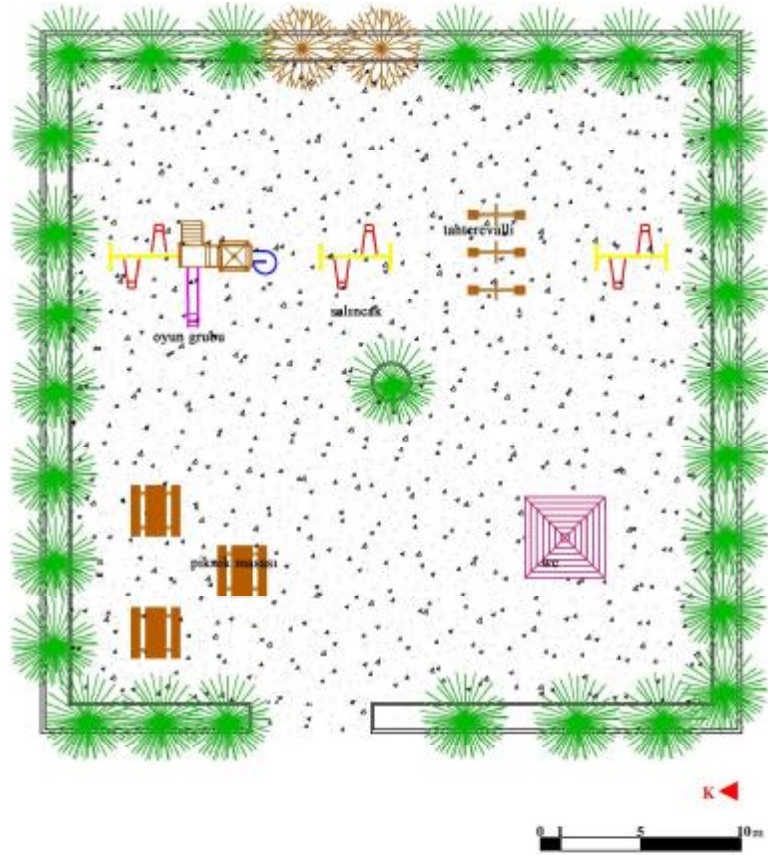
#### 4.2.2.2. (2). Kent İçi Açık ve Yeşil Alanlar

##### — Süleyman Karaman Çocuk Parkı

Çocuk oyun alanları, hizmet ettiği kent birimine bağlı olarak işlev ve etkinliğine göre komşuluk ünitesi düzeyinde değerlendirilen alanlardır. TÜBİTAK (1987)'de, kullanıcı yaş grubuna göre çocuk oyun alanlarının yerleşim alanlarına standart uzaklıkları 7-11 yaş için 100-150 m, 3 – 6 m için 30-70 m, 0-2 yaş için 30 m. olarak verilmiştir.

Süleyman Karaman Çocuk Parkı kentte bulunan tek çocuk parkıdır. Devlet Demiryolları 6. Bölge Müdürü Süleyman Karaman tarafından yaptırılmıştır. Park kent merkezinin güneyinde Suriye sınırında yer alır. Parkın yan tarafında tren yolu bulunur. Kent merkezine uzak olan parka, çocuklar tren yolu üzerinden geçerek ulaşır.

Kare planlı bir yapıya sahip olan park, yaklaşık olarak 1250 m<sup>2</sup> alan kaplamaktadır (Şekil 4.29.)



Şekil 4.29. Süleyman Karaman Çocuk Parkı Planı

Parkın döşemesi çakıl taşlarıyla yapılmıştır. Parkta 3 adet çift oturmalı bank, 1 adet tuvalet, 2 adet salıncak, iki adet tahterevalli ve 1 adet oyun grubu bulunmaktadır. Park çevresi ahşap çitlerle çevrilmiştir (Şekil 4.30., 4.31.).



Şekil 4.30. Süleyman Karaman Çocuk Parkı



Şekil 4.31. Süleyman Karaman Çocuk Parkı – Oyun Aletleri

Park çevresinde 1.5 m genişliğinde bırakılan toprak kısımda ağaçlarla bitkilendirme yapılmış olup çalı kullanılmamıştır. *Cupressus semp var. pyramidalis*

(Piramidal Servi) yoğun olarak, *Ailanthus altissima* (Kokar Ağaç) ise nadir olarak kullanılan ağaç türleridir (Şekil 4.32.).



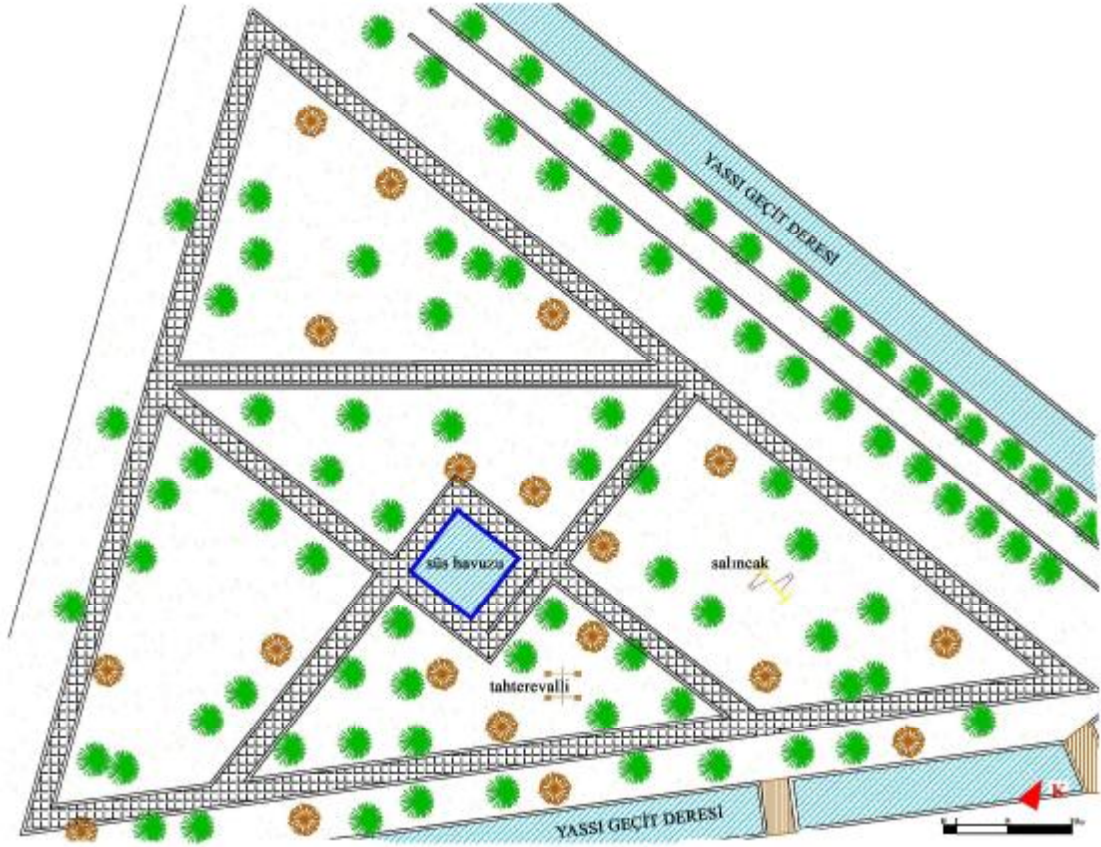
Şekil 4.32. Süleyman Karaman Çocuk Parkı

#### — Merkez Park

Yassı Geçit Deresi'nin kıyısında bulunan Merkez Parkı üçgen bir alana sahip olup, yaklaşık olarak 2000 m<sup>2</sup> büyüklüktedir (Şekil 4.33.)

Yassı Geçit Deresi'ne iki cepheden kıyısı olan parkın üç giriş yeri bulunmaktadır. Bu girişlerden ikisi dere üzerindeki köprülerden sağlanır. Diğer giriş parkın batı cephesindedir. Park içerisindeki yürüyüş yollarının amaçsız yönlendirilmesi nedeniyle, parkta akıcı bir sirkülasyon sistemi yoktur. Yürüyüş yollarının bordürleri 10 cm yükseklikte ve betondur. Bordürler göze hoş görünmemektedir. Yürüyüş yollarında herhangi bir döşeme malzemesi kullanılmamıştır. Park içerisindeki yollar, parkın merkezinde yer alan betonarme bir süs havuzuna yönlendirilmiştir. Havuzun inşaatı tamamlanmamış durumdadır (Şekil 4.34.).

Parkta yer alan bir adet çocuk oyun grubu ve iki adet borudan yapılmış tahterevallinin paslı ve oturma yerlerinin kırık olması nedeniyle uzun zamandır kullanılmadığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.35., 4.36.).



Şekil 4.33. Merkez Park Planı



Şekil 4.34. Merkez Parktan Görünüm



Şekil 4.35. Merkez Park – Oyun Grubu



Şekil 4.36. Merkez Park - Tahterevallı

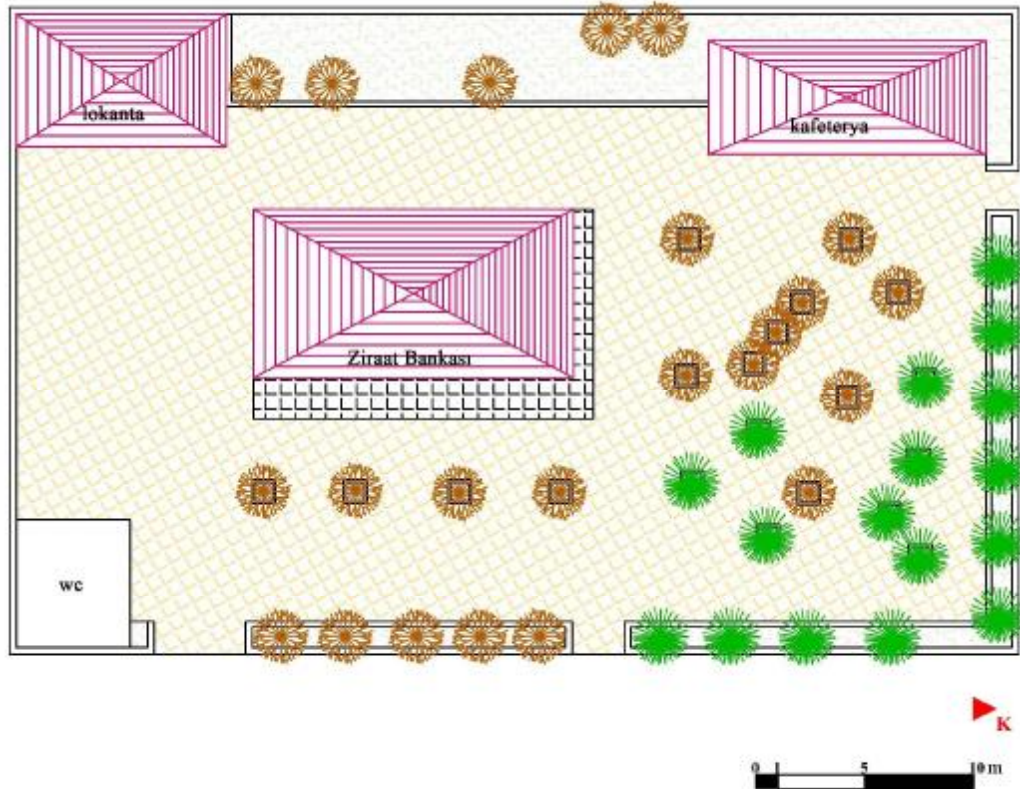
Park genelinde herdem yeşil ağaçlarla bitkilendirme görülür; *Cupressus semp* var. *pyramidalis* (Piramidal Servi), *Cupressus arizonica* (Mavi Servi), *Pinus halepensis* (Halep  amı), *Pinus nigra* (Kara  am), kullanılan türler olup, *Morus alba* (Dut), *Platanus orientalis* ( ımar), *Catalpa bignonioides* (Katalpa), *Acer negundo*

(Akaaa) seyrek olarak görülen yaprak döken bitkilerdir. Park içinde herdem yeşil bitkiler sık kullanılmıştır. Parkın kuzeye bakan cephesiyle dere arasında kalan kısımda ağaçlandırma çalışması yapılmış, tek tür olarak *Cupressus semp. var. pyramidalis* (Piramidal Servi) kullanılmıştır. Uzun dönemde bu bitkilendirmenin parkın güneyinde duvar etkisi yapacağı, parkın evre ile bağlantısını kapatacaı söylenebilir.

Park içerisinde oturma birimi, çöp kutusu ve tuvalet gibi olanaklar bulunmamaktadır.

#### — Memurlar ay Bahçesi

Kent merkezinde bulunan Memurlar ay Bahçesi, Ziraat Bankası bahçesinde yer alır. Alanda kafeterya, lokanta ve tuvalet yer alır. ay bahçesi yaklaşık olarak 2200 m<sup>2</sup> alana sahiptir (şekil 4.37.)



şekil 4.37. Memurlar ay Bahçesi Planı

Çay bahçesinin zemini karo ile döşenmiş, 1 m yükseklikte beton duvarlarla çevrelenmiştir. Bahçede *Acer negundo* (Akçaağaç) ve *Cupressus semp var. pyramidalis* (Piramidal Servi), *Pinus halepensis* (Halep Çamı) yoğun olarak kullanılan türler olup, bunların yanı sıra *Ailanthus altissima* (Kokar Ağaç), *Robinia pseudoacacia* (Adi Akasya), *Morus alba* (Dut), *Nerium oleander* (Zakkum), *Rose sp.* (Gl) bahçede kullanılan diğ er ağaç ve çalı türleridir (Şekil 4.38., 4.39., 4.40.).



Şekil 4.38. Memurlar Çay Bahçesinden Görünüm



Şekil 4.39. Memurlar Çay Bahçesinden Görünüm



Şekil 4.40. Memurlar Çay Bahçesinden Görünüm

#### — Yassı Geçit Deresi Kıyısı

Kent merkezinden geçen Yassı Geçit Deresi kıyısı 37.000 m<sup>2</sup> kıyı alanına sahiptir. Kent halkı için potansiyel bir rekreasyon alanı olan dere kıyısında rekreasyonel kullanımlar için planlama yapılmadığından yürüyüş parkuru, bisiklet yolu, dinlenme alanları gibi imkanlar yer almamaktadır (Şekil 4.41., 4.42., 4.43., 4.44.).



Şekil 4.41. Yassı Geçit Deresi Kıyısından Görünüm

Dere kenarları beton duvarlarla çevrelenmiştir. Derede düzgün akış yoktur. Beton duvar ile dere mülkiyet sınırları arasında kamuya ait yer yer daralıp genişleyen ince uzun alanlar yer alır. Bu alanlar her iki kıyıda da önemli bir yeşil alan düzenleme potansiyeline sahiptir.



Şekil 4.42. Yassı Geçit Deresi Kıyısından Görünüm

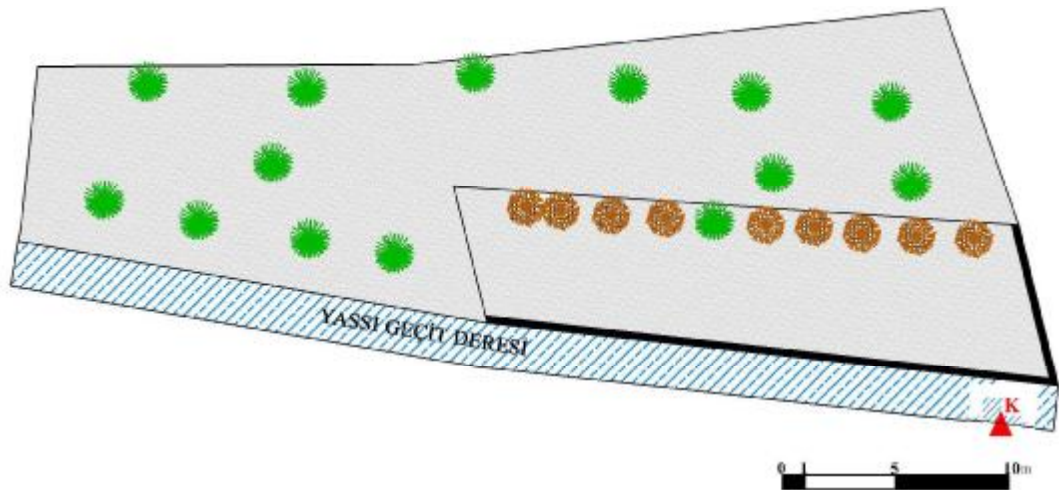


Şekil 4.43. Yassı Geçit Deresi Kıyısından Görünüm



Şekil 4.44. Yassı Geçit Deresi Kıyısından Görünüm

Dere kıyısında yaklaşık olarak 800 m<sup>2</sup>'lik bir alanda düzenleme yapılmıştır. Söz konusu alanda teras oluşturularak, zemin kilit parke taşlarıyla döşenmiştir. Alanda yapılan bitkilendirmede *Cupressus semp var. pyramidalis* (Piramidal Servi) ve *Robinia pseudoacacia* (Adi Akasya) kullanılmıştır (Şekil 4.42., 4.43.)



Şekil 4.45. Yassı Dere Kıyısı Teraslama Alanı Planı



Şekil 4.46. Yassı Geçit Deresi Kıyısı Teraslama Alanından Görünüm

#### — Kent Meydanı

Fiziksel olarak dolu ve boş mekanlardan oluşan bir yerleşme dokusunun içindeki genişlemiş boşluklar olarak tanımlanan meydanlar, o kenti oluşturan yapıların bir ya da birkaç tanesinin, az ya da çok, güçlü ya da gevşek bir biçimde çevreleyip tanımlayarak oluşturduğu, "meydana getirdiği" boşluklardır (Eyüce, 2000).

Kent merkezinde belediye binasının arkasında yer alan, tören ve bayramlarda kullanılan, dikdörtgen bir plana sahip kent meydanı yaklaşık olarak (50 m x 30 m) 1500 m<sup>2</sup> alan kaplamaktadır.

Meydanın zemini beton kaplama olup yer yer aşınmış durumdadır. Alanda bir sancak, bir Atatürk büstü yer almaktadır. Alanda meydanın aksesuarı sayılabilecek herhangi bir aydınlatma elemanı, çöp kutusu, bank bulunmadığı gibi bitkide yoktur (Şekil, 4.47.).

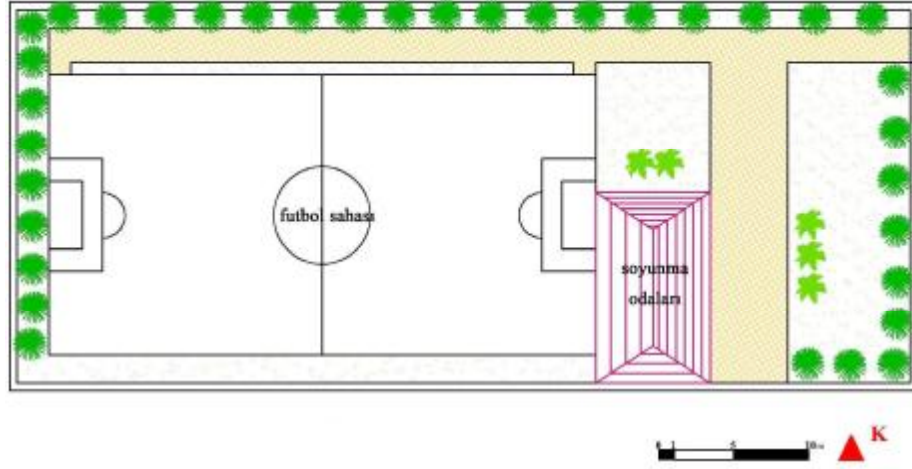


Şekil 4.47. Kent Meydanından Görünüm

#### — Futbol Sahası

Kent merkezinden birkaç kilometre uzaklıkta yer alan futbol sahası, kentteki tek futbol sahasıdır. Yaklaşık olarak 2250 m<sup>2</sup> (75 m x 30 m) alana sahiptir. Futbol sahasının ölçüleri 40 m x 25 m’dir. Alanın çevresinde yapılaşma yoktur, alanda sporcular için soyunma binası vardır (Şekil 4.48.).

Alanın çevresi tel örgülerle çevrelenmiş, alan *Washingtonia filifera* (Palmiye) ve *Cupressus semp. var. pyramidalis* (Piramidal Servi) ile ağaçlandırılmıştır (Şekil 4.49.).



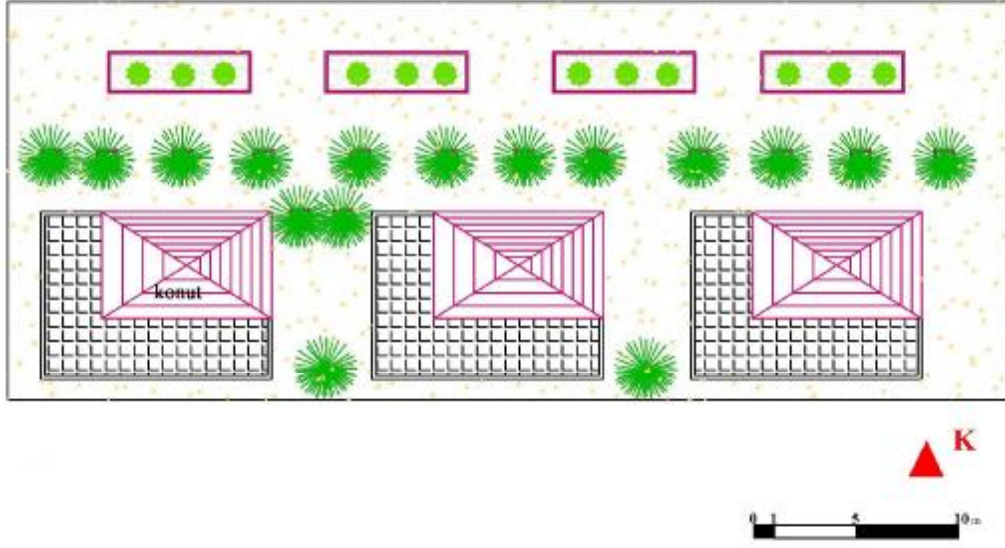
Şekil 4. 48. Futbol Sahası Planı



Şekil 4.49. Futbol Sahası ve Çevresi

#### — Devlet Demiryolları 6. Bölge Müdürlüğü Dinlenme Alanları ve Konut Bahçeleri

Karkamış Garı ve Devlet Demiryolları Lojmanlarının bulunduğu alanın kentin en göz alıcı, düzenli yerleşim alanı olduğu görülür. Burada yer alan lojmanlar (evler) ve gar binaları Almanlar tarafından demir yolu inşası sırasında yapılmış olup, günümüzde halen kullanılmaktadır. Lojman bahçelerinde ve çevrelerinde genellikle *Cupressus semp var. pyramidalis* (Piramidal Servi) kullanılmış, lojmanlar önündeki küçük çiçek parterlerinde *Eunonymous japonica* (Taflan), *Washingtonia filifera* (Palmiye), *Laurus nobilis* (Defne) gibi bitkilere yer verilmiştir (Şekil 4.50., 4.51.).



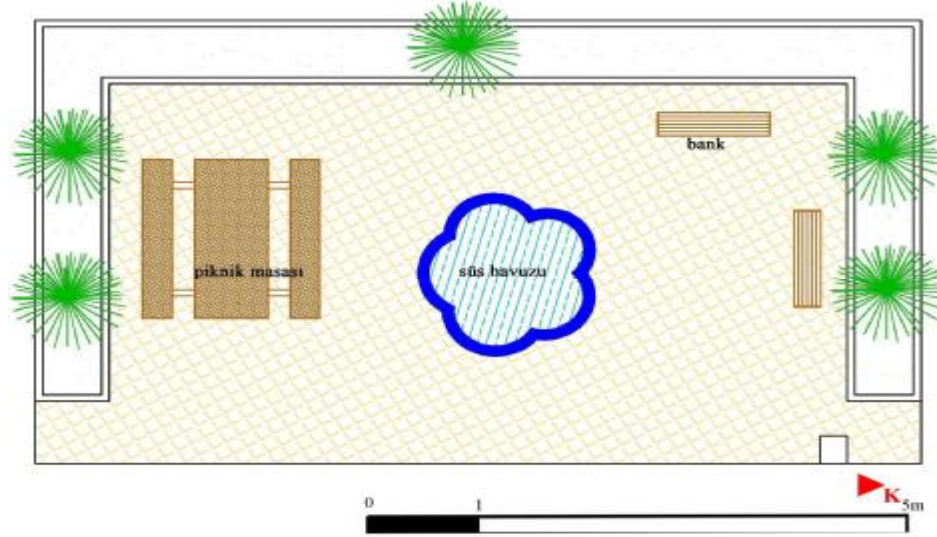
Şekil 4.50. Devlet Demiryolları 6. Bölge Lojmanları Planı



Şekil 4.51. Devlet Demiryolları 6. Bölge Müdürlüğü Lojmanları

Gar binasının yanında yaklaşık olarak  $72 \text{ m}^2$  ( $12 \text{ m} \times 6 \text{ m}$ ) alanda Demir Yolları işletmesine ait dinlenme alanı bulunmaktadır. Söz konusu alanda küçük bir süs havuzu ve oturma bankları yer alır. Alanın çevresi ahşap çit ile sınırlandırılmıştır. Çitin önünde bırakılan 1 m. genişliğindeki parterlerde *Cupressus semp var.*

*pyramidalis* (Piramidal Servi) ve *Eunonymous japonica* (Taflan) bitkileri kullanılmıştır (şekil 4.52., 4.53.).



şekil 4.52. Dinlenme Alanı Planı



şekil 4.53. Devlet Demiryolları 6.Bölge Müdürlüğü – Dinlenme Alanı

## — Kapalı Spor Alanı

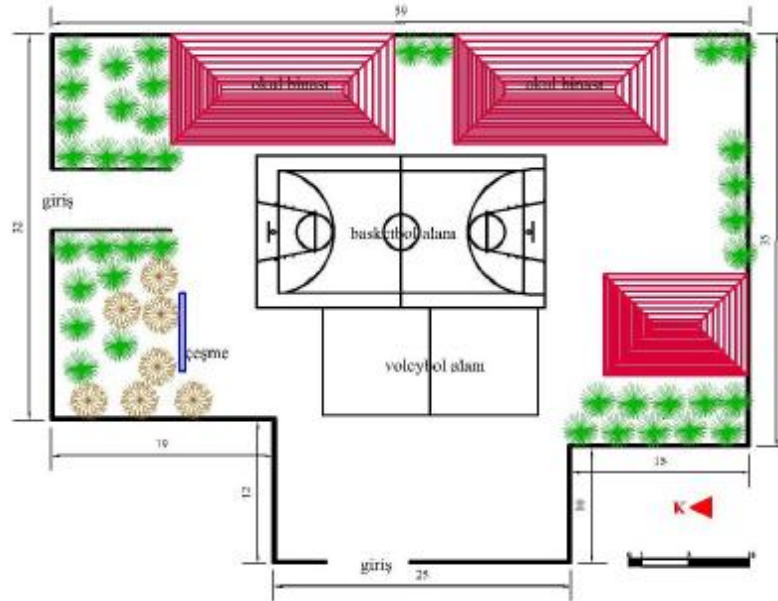
Kapalı spor alanı binası çevresinde yoğun bir yeşil alan düzenlemesi görülmemektedir. Bina inşaatının bitimi birkaç yıl önce tamamlandığından, bina çevresine dikilmiş *Thuja orientalis* (Mazı) bitkileri dikkat çekmektedir (Şekil 4.54.).



Şekil 4.54. Kapalı Spor Salonu

## — Okul Bahçeleri

Karkamış ilçe merkezinde Etiler İlköğretim Okulu, Kocatepe İlköğretim Okulu ve Karkamış Lisesi olmak üzere 3 okul bulunmaktadır (4.55., 4.56., 4.57.). Okullar genelde geniş avluya sahip olup, her üç okul bahçesinde de voleybol-basketbol sahası ve çeşmeler bulunmaktadır.



Şekil 4.55. Etiler İlköğretim Okulu Yerleşim Planı



Okul bahçelerinde *Cupressus semp var. pyramidalis* (Piramidal Servi), *Thuja orientalis* (Mazı) ve *Pinus halepensis* (Halep amı) yoğun olarak kullanılmıştır. Yaprak döken ağaç türü ve sayısı oldukça azdır. *Ailanthus altissima* (Kokar Ağaç), *Acer negundo* (Akçaağaç), *Eleagnus angustifolia* (İğde) kullanılan yaprak döken ağaç türleridir. Okul bahçelerinde çalı kullanımı yoktur (şekil 4.58., 4.59., 4.60.).



şekil 4.58. Kocatepe İlköğretim Okulunun Bahçesinden Görünüm



şekil 4.59. Etiler İlköğretim Okulunun Bahçesinden Görünüm



Şekil 4.60. Karkamış Lisesinin Bahçesinden Görünüm

Okul bahçelerinin döşemeleri estetik ve kullanım açısından yetersizdir ve genelde meydanlar grobeton kaplamadır. Alanda oturma birimlerinin olmaması da diğer bir eksikliktir. Oysa ki teneffüs saatlerinde çocukların çeşitli aktiviteler gerçekleştirdiği okul bahçelerinde oturma birimleri gereklidir. Okul bahçelerinde çok fazla herdem yeşil ağaç kullanılması nedeniyle bahçelerde gölge alanlar yoktur ve mekanı olduğundan daha dar hissettirmektedir.

#### — Refüjler

İlçe merkezindeki en uzun bulvar olan Hitit Bulvarı son yıllarda yapılan refüj düzenlemeleri çalışmaları çerçevesinde bitkilendirilmiştir. Kent içi yollarda ve refüjlerde yapılan bitkilendirme çalışmalarında *Platanus orientalis* (Çınar), *Robinia pseudoacacia* (Adi Akasya) ve *Nerium oleander* (Zakkum) kullanılmıştır (Şekil 4.61., 4.62.).

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz yeşil alanlar dışında, ilçe merkezinde 2007 yılı Mart ayında yapılan ağaçlandırma çalışmalarında, 3000 adet *Pinus halepensis*. (Halep Çamı), *Salix sp.* (Söğüt), *Eucalyptus sp.*(Sıtma), *Robinia pseudoacacia* (Adi Akasya) gibi ağaçlar dikilmiştir (Anonymous, 2007c).



Şekil 4.61. Hitit Bulvarı Orta Refüj Bitkilendirmesi



Şekil 4.62. Kent İçi Yollarda Yapılan Bitkilendirme alışmasından Görünüm

**4.2.3. Karkamış Antik Kenti**

Karkamış Antik Kenti yörenin önemli arkeolojik alanlarından biridir. Kentte bugüne kadar birçok kazı çalışmaları yapılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, alanın günümüzdeki durumu aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

İnsanlığın dünya üzerinde süregelen yaşam serüveninde; tarihin bilinen en eski dönemine ait sosyal ilişkileri, yaşam biçimleri ve yaşama ilişkin bilgileri taşıyan bütün veriler, günümüz dünyası için büyük önem taşımaktadır. Bu serüvenin nasıl geçtiğinin ipuçlarını veren önemli veriler arasında antik bulgular kadar, destanların da büyük önemi vardır. İnsanlığın bilinen ilk destanı, ölümsüzlüğü arayan Kral Gılgamış ve onun dostu Endiku'nun tanrılar ve insanlar ile aralarında geçenlerin anlatıldığı destandır (Polatlılı, 2005).

Karkamış adının Gılgamış Destanı'nın kahramanı Gılgamış'tan geldiği iddia edilmektedir. Sözcük olarak incelendiğinde Karkamış ve Gılgamış'ın birbirlerine benzemesi de bu iddiayı destekler niteliktedir. Destana göre Uruk kentinin hakimi Gılgamış bütün ülkeleri dolaşmıştır ve neredeyse Mezopotamya'da gezmediği yer kalmamıştır. te biri tanrı üçte ikisi insan olan Gılgamış, yakın arkadaşı Endiku'nun ölümünden sonra ölümsüzlüğün çaresini aramaya çalışır. Korku, telaş ve kederli olarak Fırat Vadisi'nde dolaşır. Karkamış'ın da Gılgamış'ın geldiği yerlerden birinin olduğu ve kente Gılgamış'ın adının verildiği düşünülmektedir. (Anonymous, 2007d).

Karkamış ilkçağ tarihi boyunca, Mezopotamya-Anadolu ve kuzey Suriye memleketleri arasındaki kervan yollarının kavşak noktasında bulunmasından ötürü, bir çok uygarlıklara mekan olmuş bir kenttir (Anonymous, 2007d).

Karkamış Krallıkları ile ilgili elde edilen belgelerden kentin tarihi hakkında bilgi edinilmektedir. ivi yazılı belgelerde, Karkamış kenti adına ilk defa Mari Belgeleri'nde rastlanmıştır. Bu belgelerden, Hammurabi döneminde (İ.. 1792-1750), kentin Fırat Nehri kenarında yer alan ve yaklaşık olarak 25.000 adet çivi yazılı tablet arşivi olan Mari'ye bağlı bir kent olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu verilere göre İ.. 1750 tarihinde, Karkamış'ta Ablahanda adlı bir kralın hüküm sürdüğü ortaya çıkmaktadır (KTB, 2007a).

Karkamış M.Ö. 1370 – 1335 yılları arasında Büyük Suriye Seferi dönüşü Hititler tarafından ele geçirilmiştir (Anonymous, 2007f). Kent, M.Ö. 1750-1190 yılları arasında birçok Hitit ülkesi içerisinde hiç ödün vermeden niteliğini koruyan ve Hititlerin siyasi merkezi olma ününü muhafazakar bir tutumla hak eden tek kent olmuştur (Lloyd, 2003). Hitit devletinin Eski Krallık döneminde (İ.Ö.1660-1460), İ.Ö. 1650'li yıllarda, Hitit kralı 1.Hattuşili (İ.Ö.1660-1630), Karkamış ve çevresindeki kentleri alarak kuzey Suriye yolunun güvenliğini sağlamıştır. Hitit kralı 1. Muṣṣili (İ.Ö. 1630-1600) Babil'e giderken Karkamış'ı da zaptetmiştir. Daha sonra Mitannilerin (İ.Ö.1460-1340) egemenliğı altına giren kent, Hitit kralı 1. Şuppiluliuma döneminde (İ.Ö.1380-1345) yeniden Hititlere bağlanmıştır (Şekil 4.63.)( KTB, 2007a).



Şekil 4.63. M.Ö. 13.yy'de Hitit Devleti ve komşuları (Focus, 2006)

I. Şuppiluliuma'nın Oğlu II.Mursili tarafından düzenlenen yıllıklardan Mısır Kraliçesi'nin mektubunu içeren kısımda, Karkamış kentinin işgalinden aşağıdaki gibi bahsedilmektedir (Alp, 2005);

*“Babam Karkemiş ülkesinde aşağıda olduğu sırada Lupakki'yi ve Tarhundazalma'yı Amka ülkesine gönderdi. Onlar gittiler, Amka ülkesine saldırdılar..... Hattuşaziti Mısır ülkesinden geri gelinceye kadar babam sonunda Karkemiş kentini yendi. Onu yedi gün boyunca kuşattı. Ona karşı*

*sekizinci günde saldırıya geçti. Onu sekizinci günde korkunç bir savaşta bir günde [aldı]. Kenti yenince, babam Tanrılara saygılı olduğundan yukarı kale de [Tanrıça Kubaba'nın]ve koruyucu Tanrının [yakınına] kimseyi bırakmadı. [Tapınaklardan] hiçbirinin yakınına yaklaşmadı. O [onların önünde] eğildi. Tekrar [...] verdi. Aşağı şehri sivil halkı, gümüşü, altını (ve) bronz aletleri ile (birlikte) kaldırdı ve onları Hattuşa'ya getirdi. Oradan alıp saraya getirdiği kişilerin sayısı üç bin üç yüz otuz kişi idi. Hattu [řa'luların alıp] getirdiği [kişilerin sayısı belli değildi]. Sonra oğlu şari-Kuşuh'a Karkemiş ülkesini ve Karkemiş'in yönetimini verdi ve onu tek başına kral yap [tı]. Karkemiş'i d[zene sokunca], Hatti ülkesine geri döndü.*"

Mezopotamya'dan batıya açılan yola egemen ve Fırat'ın başlıca geçiş yerlerinden biri üzerinde kurulmuş olan Karkamış'ı, imparatorluk zamanlarında Hitit kralının genel valisi yönetmiştir (Lloyd, 2003). Kent bağlı olduğu siyasi güce, ekonomik ve askeri yönden büyük katkılar sağlayan bir kent konumunda olmuştur. Boğazköy tabletlerine göre yapılan araştırmalarda bir Hitit ailesinin en az 8 -10 kişiden oluşmakta olduğu anlaşılmıştır. Bu noktadan hareketle Anadolu'daki Acemhöyük, Karahyk gibi birçok Hitit kentinin nüfusunun yaklaşık on bin nüfusu olduğu kanısına varılmıştır. Hattuşa ve Karkamış kentleri ise büyük iki metropol olduklarından nüfuslarının otuz bin civarında olduğu düşünülmektedir (Alp, 2005).

Hitit İmparatorluğu'nun İ.. 12. yüzyıl başlarında yıkılmasından sonra kent, Geç Hitit Krallıklarından birinin merkezi olmuştur. Yazılı belgelere göre M.. 1200 – 700 yılları arasında kent Kuzey Mezopotamya'da yer alan Asur Devleti ile karşı karşıya kalmış, Asurlar karşısında 10.yy boyunca bağımsızlığını korumuştur. M.. 876 – 717 yılları arasında ise Asurlularla sorun yaşamış ve Asur Devleti'ne haraç vermiştir (KTB, 2007a).

M.. 717 yılında Asurluların Suriye seferlerinde ilk hedefi olan kent, Asurlular tarafından ele geçirilmemiştir (Anonymous, 2007d). Bu nedenle surlarla çevirilen kent, iki yandan da nehirle korunmuştur (Lloyd, 2003). Kentin II. Asur kralı II.şarru-kin tarafından yağmalanması ve halkın buraya taşınmasıyla Karkamış bir Asur kenti haline gelmiştir. Mısır Firavunu III.Ramses'in Medinet Habu yazıtlarında bu olaydan; *"..birdenbire devletler yıkılıp dağıldılar. Hiçbir lke onların silahları*

*karşısında dayanamadı: Hatti, Kizzuvatna, Karkamış, Arzava, Alaşiya...*” şeklinde bahsedilmektedir (Peker, 2005).

Asurluların kenti almasından sonra, Karkamış Hititler için tarih sahnesinden çekilmiş, Karkamış’ın politik ve kültürel varlığı 500 yıl daha sürmüştür. Kent, Hitit İmparatorluğu’nun siyasi varlığını İ.Ö. 2. bin yılın geç dönemlerine kadar sürdürebilmiş olmasını sağlayan en önemli güç olmuştur. Kent, Hattuşa’daki Hitit Krallarının kullandığı, Büyük Kral unvanını taşıyan krallarıyla varlığını sürdürmüştür. Zengin ve kozmopolit bir yapıya sahip olan Kuzey Suriye’deki Hitit egemenliği, Karkamış Kralları aracılığıyla başarılı bir şekilde sürdürülmüş, Hattuşa’daki merkezi yönetim çöktüğünde, Karkamış Krallığı ve diğer Geç Hitit Beylikleri, Hitit kültürel mirasını bir sonraki bin yıla taşımışlardır (Peker, 2005).

Askeri ve ekonomik yönden çok stratejik bir bölgede bulunan kentin tarih boyunca birçok ülkenin hakimiyete girmesi nedeniyle, kent birçok savaşa tanıklık etmiştir ki bunlardan biri de kentin adıyla anılan Karkamış (*Carchemish*) Savaşı’dır. M.Ö. 612 yılında Asurluların başkentinin Babilliler tarafından alınması sonucu, Asurlular başkenti Harran (*Haran*)’a taşımışlardır. Ancak M.Ö. 610 yılında gerçekleşen savaşla, Babilliler bu kenti de kuşatarak topraklarına katmışlardır. Başkenti yeniden değiştirmek zorunda kalan Asurlular, başkenti Karkamış’a taşımışlardır. Mısırlılar bu durum karşısında Asurlularla müttefik olarak, Babillilere karşı Asurluların yanında olmuşlardır. Asurlular ve Mısırlıların müttefikinde Babillilere karşı gerçekleşen savaşta, Babilliler savaşı kazanmıştır. Savaş Asur Devleti’nin sonunu getirmiştir ve Mısır uzun bir süre Orta Doğu’dan kuvvetlerini çekmiştir (Anonymous, 2007g).

#### **4.3.2.1. Kentte Yapılan Kazı Çalışmaları**

Hitit döneminde şaraplarıyla meşhur olan Karkamış kentinin kalıntılarını ilk kez 1699 yılında, bir İngiliz şirketinin Halep temsilcisi olan H Maundrell fark etmiştir. İlk kazı çalışması ise 1878–1881 yılları arasında Büyük Britanya’nın Halep’teki İngiliz Konsolosu A. Drummond tarafından gerçekleştirilmiştir (Peker, 2005). Drummond buradaki çalışması sırasında kentin planını çizmiş, kazı

alışmaları sonucu çıkarılan pek çok taş kabartmayı da The British Museum’a göndermiştir (Pulhan, 2001).

1911 yılında kazıları, The British Museum adına İngiliz arkeolog David Hogarth tekrar başlatmıştır. Hogarth’a sonraları Oxford mezunu arkeolog T.E. Lawrence katılmıştır. Sonraları The British Museum bu bölgede on yıl sürecek büyük bir kazı çalışması planlamıştır ve kazı alışmaları Sir Leonard Wooley ile T.E. Lawrence’a devredilmiştir (şekil 4.64., 4.65, 4.66.). Çalışmaların uzun sürmesinin planlanmasından dolayı kazı alanında kerpiç bir bina inşa edilmiş, Bağdat Demiryolu inşası sırasında çıkartılan bir Roma taban mozaiği bu kazı evinin misafir odasına yerleştirilmiştir (Pulhan, 2001).



şekil 4.64.1911 Yılında Yapılan Kazı alışmalarında Alanın Genel Görünümü (Wooley ve ark., 1978)



Şekil 4.65. 1911 Yılında Kentte Yapılan Kazı Çalışmalarından Görünüm (Wooley ve ark., 1969)



Şekil 4.66. 1911 Yılında Kentte Yapılan Kazı Çalışmalarından Görünüm (Wooley ve ark., 1969)

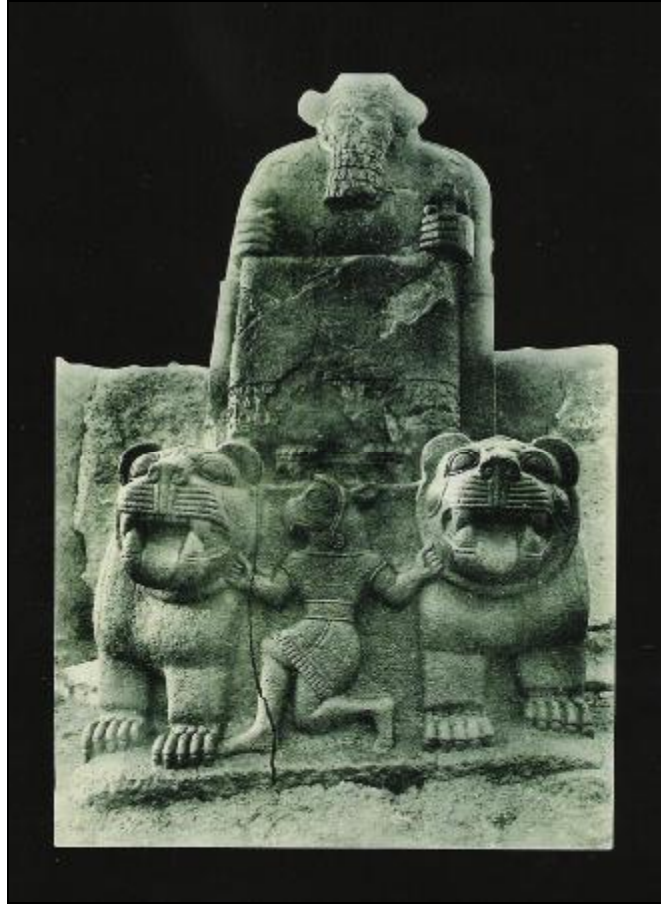
O tarihlerde yürürlükte olan Osmanlı Eski Eser Kanunu gereği Sir L. Wooley araştırma alanında çıkan eserlerinden hiçbirini The British Museum’a götürmediği, civardaki mezarlıkları talan eden köylülerin geceleri gizlice getirdikleri ganimetleri satın aldığı saptanmıştır. 1914 yılı baharında I.Dünya Savaşı tehdidi nedeniyle kazılar durdurulduğunda Sir L. Wooley’in ülkeden çıkarması gereken 64 adet sandığa sahip olması bu savı destekler niteliktedir. Wooley’in sandıkları Halep’e kadar ulaştırmasıyla birlikte sandıklar İngiliz Konsolosluğu’nun sorumluluğuna geçmiştir (Pulhan, 2001). Kazı sonuçları, The British Museum’un yayımladığı *Carchemish* adlı üç ciltlik yapıtla arkeoloji dünyasına duyurulmuştur.

1919 yılında Sir L. Wooley son defa kazı yapmak üzere Karkamış’a gelmiştir. Bu sırada ülkede Kurtuluş Savaşı vardır ve kent Fransız karargahı olmuştur. Kazı evinde bulunan tüm notlar, kayıtlar, çanak ve çömlekler tahrip edilmiştir. Fransızlara karşı savaşan Türkler, Araplar ve Kürtler nehrin diğer tarafında bulunmaktadır ve Sir L. Wooley Karkamış etrafındaki dört mil içerisinde çatışmaları yasaklamış ve bu kurala uyulmasını sağlamıştır. Savaş sonunda Fransızlar geri pşkrtlmş ve kent yeniden Türklere geçmiştir (Pulhan, 2001).

Karkamış kenti, coğrafi konumu gereği, yüksekte Fırat Nehri’ni kontrol etme ve gözetleme imkanı sağlamasından ötürü Hititler ve Romalılardan sonra Türklerinde askeri alanı olmuştur ve böylece arkeologların kazı yapma olanağı güvenlik kontrolüne alınmıştır.

#### **4.2.3.2. Antik Kent Yapısı**

Karkamış’ta geçmiş yıllarda yapılan kazı çalışmalarında, Fırat Nehri’nin yukarı kesiminde kalan Karkamış’ın kale, i kent ve dış kent ile birlikte tüm kentsel yayılması saptanmış, bunun yanında savunma sisteminin bir bölümüyle, kentin  bölümündeki birkaç yapı açılmıştır (şekil 4.67., 4.68., 4.69., 4.70., 4.71.) (Schirmer, 1982).



Şekil 4.67. İki Aslanlı Karkamış Kabartması (Pulhan, 2001)



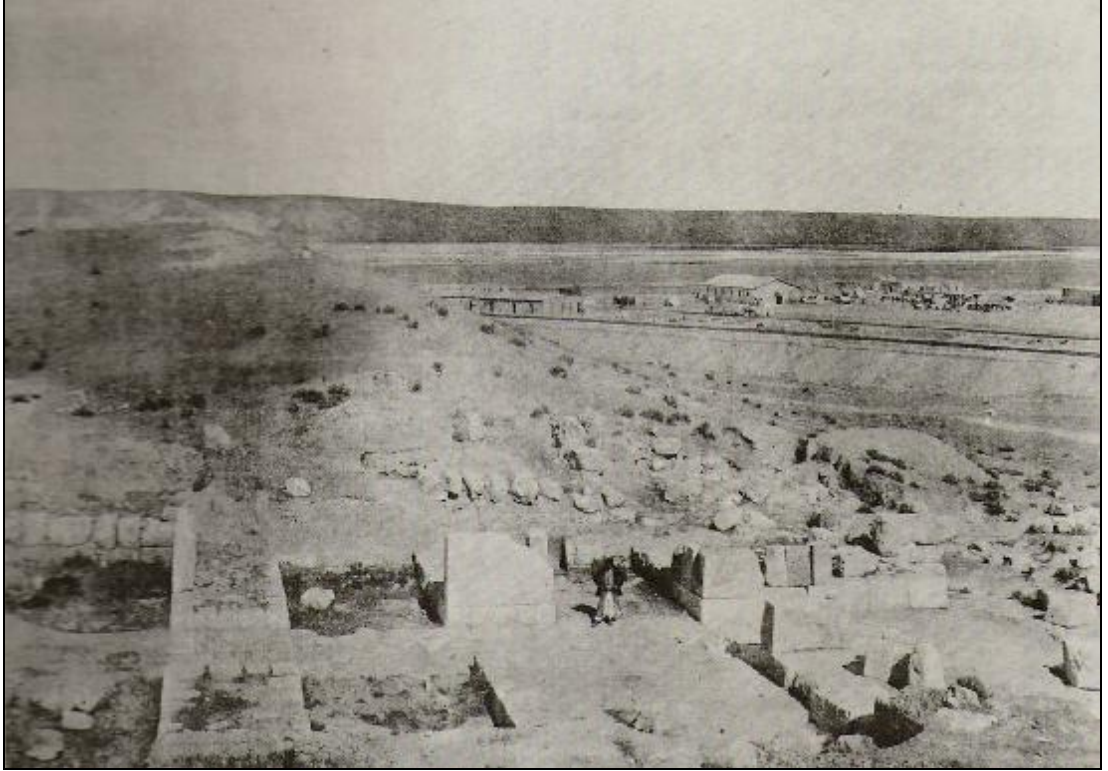
Şekil 4.68. Dış Kentin Rıhtım Duvarı (Wooley ve ark., 1969)



Şekil 4.69. İç Şehrin Kuzey Duvarı (Wooley ve ark., 1969)



Şekil 4.70. İç Şehrin Batı Kapısı (Wooley ve ark., 1969)



Şekil 4.71. İç Şehrin Güney Kapısı (Wooley ve ark., 1969)

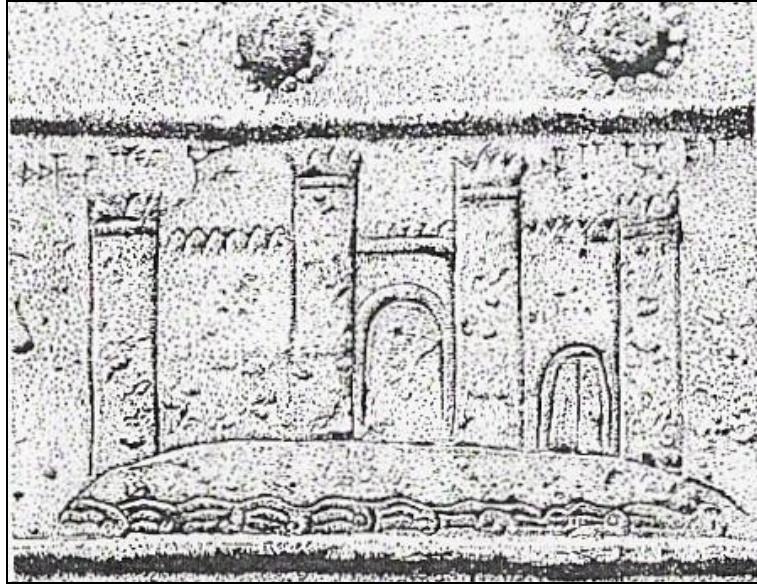
Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki yıllarda T.E. Lawrence ile burada çalışan Sir L. Wooley'in yayınlarında, kentin o dönemdeki özellikleri ortaya konmuştur; *Yüksek kalenin doruğundan geriye pek az şey kalmıştı, ama onun altında anıtsal merdivenlerle çıkılan yerde, üstü açık geniş bir iç avlu vardı. Bu avlu duvarlarında tanrıların, saraylı kişilerin, rahiplerin ve savaşçıların betimlendiği yüksek kabartmaların üst üste sıralandığı kamu yapıları çevreliyordu. Her kabartmanın yanında krallar ve ardıllarınca hiyeroglifle yazdırılan açıklayıcı bilgiler vardı* (Lloyd, 2003).

Sir L. Wooley'in yapmış olduğu kazı çalışmalarında bulduğu iki aslan heykeli parçasında, Karkamışlı Bey Astuhvatamanzas'ın geneolojisi ve olasılıkla oğlu II.Suhis'in adı yer almaktadır. Yazıtın sahibi kendisini "Ben Astuvatamanzas, Karkamışlı Ülke Beyi, yöneticisi Suhis'in oğlu." olarak tanıtmaktadır. Diğer parça II.Suhis'in adını içermektedir ve her iki yazıtta inşaat faaliyetleriyle ilgilidir (Peker, 2005).

Karkamış Krallarından Katuvas'ın geneolojisi Karkamış'ta Kral Kapısı'nda bulunan bir ortostattan (kerpiç tuğladan duvarların alt bölümlerinde olan kabartma ve

süslü taş kaplamalar) ğrenilmiştir; “*Ben Kattuvas, Karkamışlı lke Beyi, lke Beyi Suhis’in oğlu, lke Beyi Astuvatamanzas’ın torunu...*” (Peker, 2005).

Mamu Tağınağı çevresinde bulunan kapılarda, Salmanassar III’n savaşlarını gösteren betimlerde, yazıtlarla kanıtlanmış çok sayıda kent ve kale, bunların arasında da Hitit kenti Karkamış gösterilmektedir (şekil 4.72.). Bu betimlerde Kale Fırat Nehri kıyısında bir tepede, mazgallı duvarları ve kuleleriyle yükselmektedir. Yuvarlak kemerli ana kapının iki yanında çok yüksek kaleler yer almaktadır. Başka bir kapıda çift kapı kanadı açık seçik belirtilmiştir. Kabartmalarda, Suriye ve Urartu kalelerinde benzer türde betimlendiğı ve bu yüzden de sanatçının betimleri yakın çevresinden etkilenerek yapmış olabileceğı düşünüldüğünde, bunların renlerde ve de Geç Hitit kentlerinde bugüne değıin korunarak gelmiş ayrıntılar olduğı kanısına varılır (Schirmer, 1982).

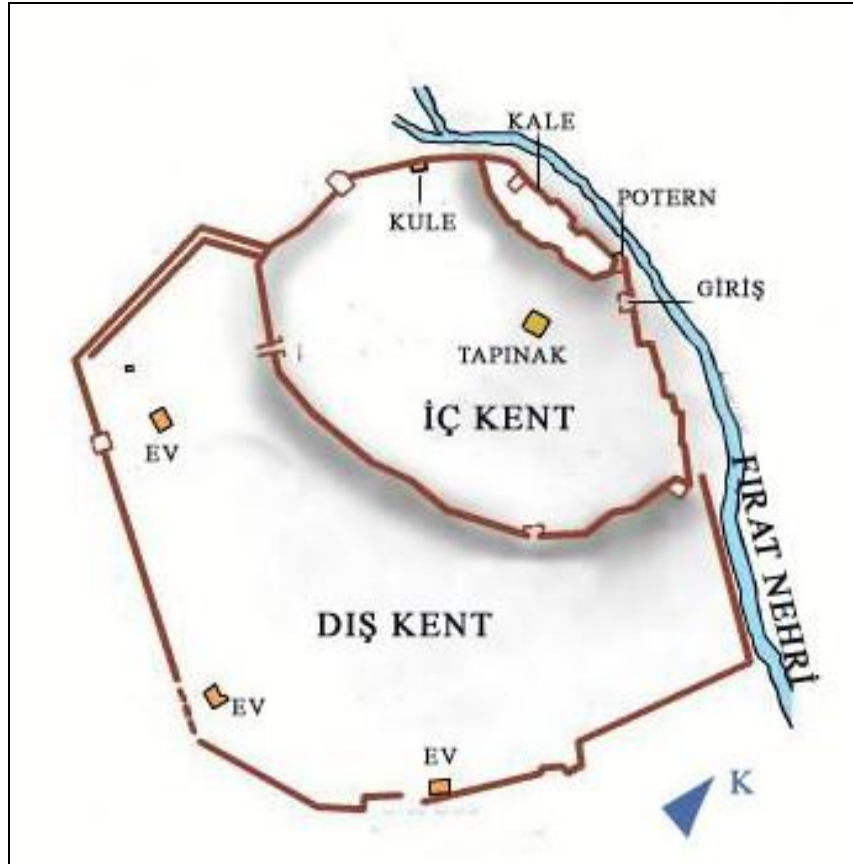


şekil 4.72. Karkamış Kenti, Imgur Enlil’den (Balawat), Irak, Yeni Asur, Salmanassar III ağı, İ..858-849 (Schirmer, 1982)

Karkamış şehri Fırat Nehri’nin kıyısındaki Sitadel (kale), güneybatısındaki i şehir ve onunda güneybatısındaki dış şehir olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır (şekil 4.73., 4.74.) (Pulhan, 2001).



Şekil 4.73. Çevresi Surlarla Çevrili Sitadel ve Aşağı Şehir (Pulhan, 2001)



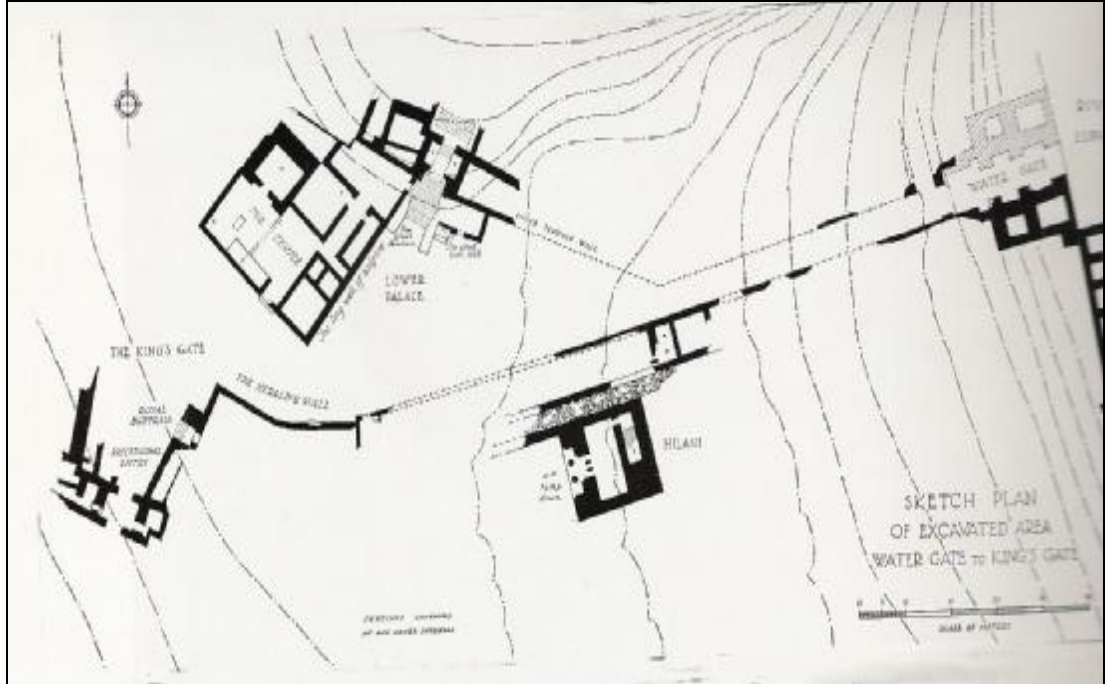
Şekil 4.74. Aşağı Şehrin Planı (Anonymous, 2007h)

Karkamış'ın en iyi kazıldığı yer Aşağı Şehir'in iç kısmında, sitadelle Fırat Nehri arasında kalan bölgedir. Kazılar ortostatlarla süslenmiş binaların ve binalarla bağlantılı kapıların ortaya çıkarılmasında yoğunlaştırılmıştır. Kamu yapılarını süsleyen ortostatlar da Tanrılar, saray ahalisi, rahipler ve savaşçılar betimlenmiştir (Şekil 4.75.). Bu kabartmaların üzerinde bulunan Luvce yazılar, Karkamış'ı yöneten krallar hakkında bilgi vermektedir (Pulhan, 2001).

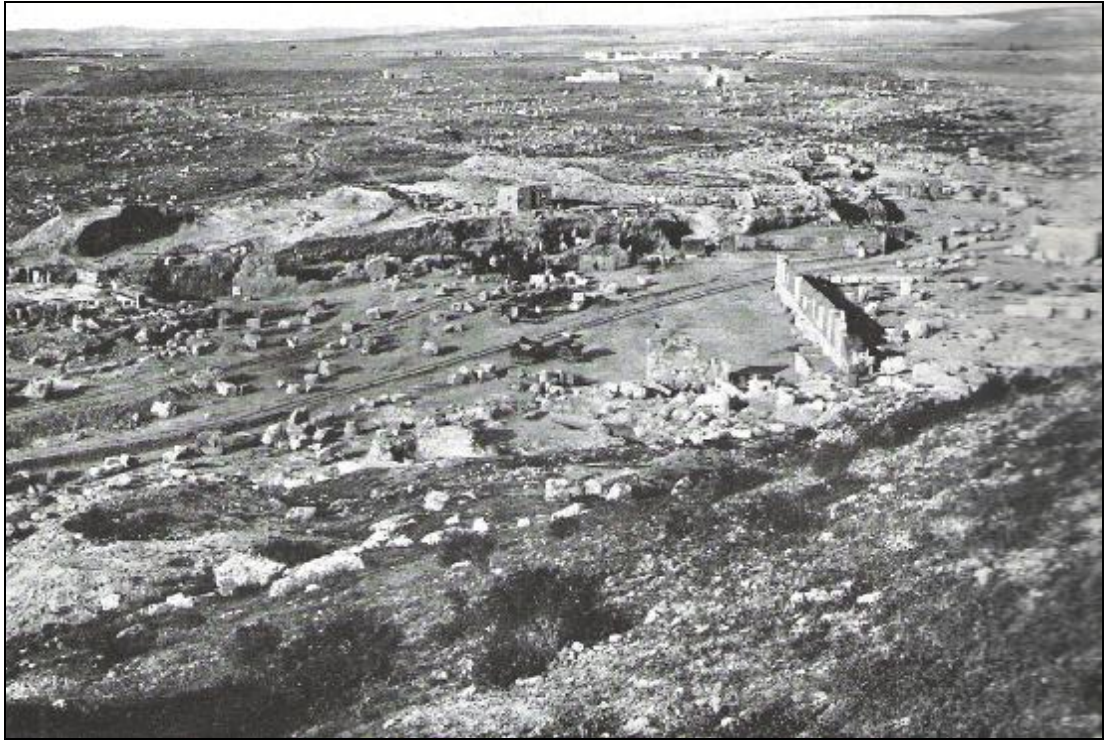


Şekil 4.75. Karkamış Kabartmalarında Resmedilen Tören Alayı Betimlemeleri – Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Peker, 2005)

“Su Kapı”, nehirden kente gelen yolun girişinde bulunan üç bölümlü bir kule-kapıdır (Pulhan, 2001). Duvarlarla sınırlanmış bir yol, Su Kapısı'ndan geçerek doğuya doğru yönelmektedir. Bunun güney duvarı Kral Kapısında son bulmaktadır ve buradaki ortostat süslerinin adı “Haberci Kapısı”dır. Kuzey duvarındaki geniş merdivenli bir kapı, yolu kaleye doğru ilerletmektedir (Şekil 4.76., 4.77., 4.78) (Schirmer, 1982).



Şekil 4.76. Herald'ın Duvarı ve Su Kapsı arasındaki Bağlantıyı Gösterir Plan (Wooley ve ark., 1978)

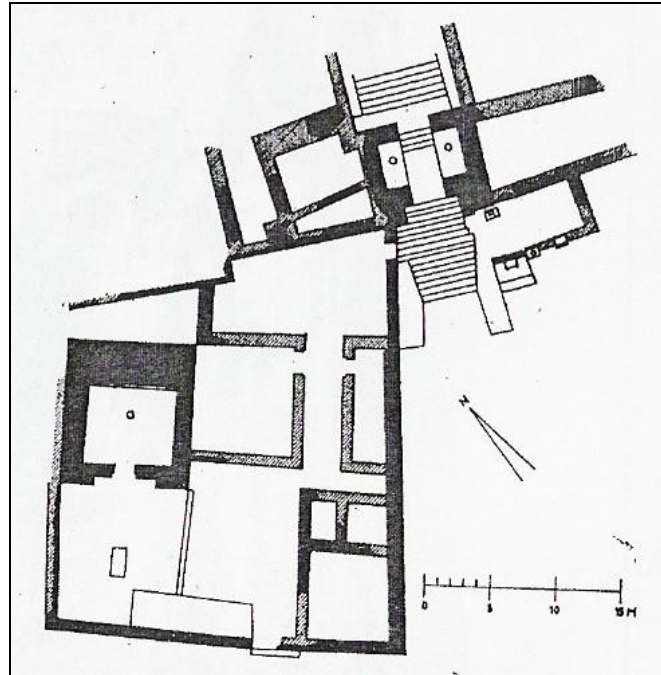


Şekil 4.77. Herald'ın Duvarı, Kral Kapısı ve Uzun Duvarın Sitadelden Görünüşü (Wooley ve ark., 1978)

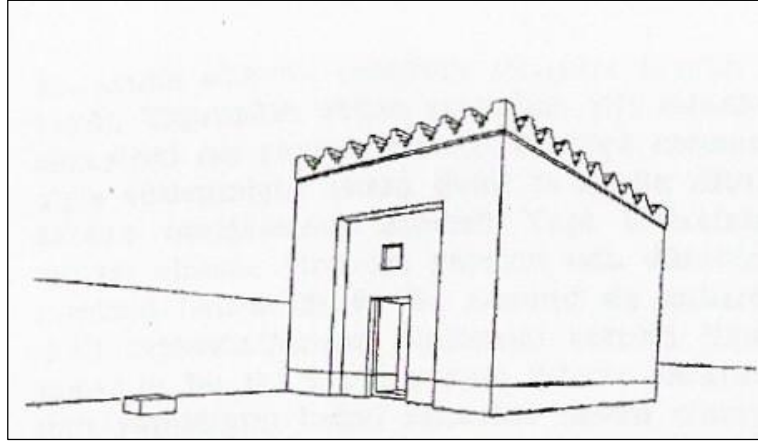


Şekil 4.78. Büyük Merdiven ve Uzun Duvarın Alt Başlangış Noktası (Wooley ve ark., 1978)

Aşğı saray alanında Büyük Merdiven ve Fırtına Tanrısının tapınağı ortaya çıkarılmıştır (Şekil 4.79., 4.80.) (Pulhan, 2001).



Şekil 4.79. Kaleye ve Fırtına Tanrısı Tapınağına Çıkış, Geç Hitit, İ.Ö. 950-850 (Schirmer, 1982)



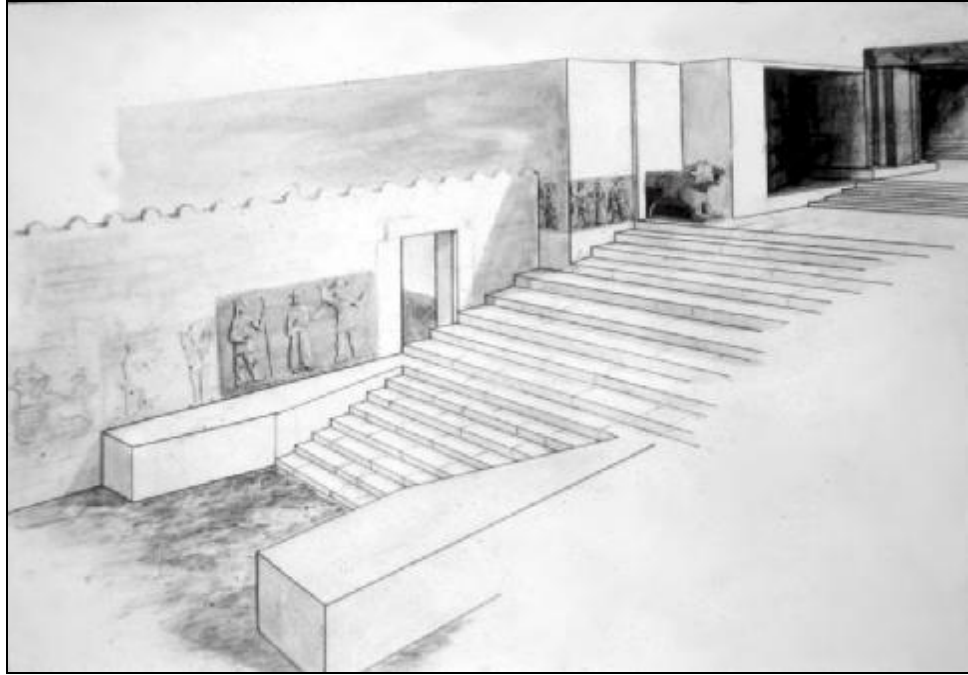
Şekil 4.80. Fırtına Tanrısı Tapınağı, Rekonstrüksiyon, Güneyden Görünüş, Geç Hitit, İ.Ö.950-850 (Schirmer, 1982)

Batıda duvar ve kapı yoluna doğru, kuzey köşede bulunan Fırtına Tanrısının Tapınağında yaklaşık 30x30 m ölçülerinde bir avlu bulunmaktadır. Daha sonra yapıldığı düşünülen yapılar, avluyu tapınağın önyüzü genişliğine eşit olan küçük bir alana dönüştürmüştür. Az tanınan Geç Hitit kült yapılarından birisi olan tapınak, İ.Ö. 920 dolaylarında Kral Katuwas tarafından yeniden yapılmış olup, yaklaşık olarak dördöl bir mekanı kaplamaktadır. Bu mekana giriş, önyüz ortasındaki iki geniş oyuntu arasındadır. Kapı üzerindeki pencereden ışık alabilen mekanda, arka duvarın genişliği boyunca uzanan bir merdivenle dama ulaşılmaktadır. Odanın içerisinde, arka duvarda kült gereçlerinin bulunduğu dar bir seki, bunun önünde de kült yontusunun yerleştirildiği bir taban bulunmaktadır. Avluda, tapınak önyüzü ekseninde, yakınlarda bulunmuş olan boğa biçimli bazalt tabanı taşıdığı sanılan ve bir sunağın alt yapısını oluşturan bir temel kalıntısı bulunmaktadır. Tapınağın temel üst duvarı süssüz ortostatlardan oluşmuştur. Önyüz renkli, parlak renkli tuğlalarla kaplıdır. Avlunun çevirme duvarında, kaleye giden yolun yanındaki bölümde orthostatlar çok üstün nitelikli betimlerle süslenmiştir (Schirmer, 1982).

Büyük Merdiven Aşağı Şehir'den sitadele açlına görkemli kapı kulelerle tahkim edilmiş ve ortostatlarla süslenmiştir (Şekil 4.81., 4.82.). Kutsal alanın güneydoğu duvarını oluşturan ortostatlar dizisi, "Heykelli Uzun Duvar" olarak adlandırılır. Kabartmalarda tanrıların, savaşa arabalı askerlerin ve piyadelerin geçit töreni betimlenmiştir (Pulhan, 2001).



Şekil 4.81. Büyük Merdivenlerin Batı Kısımı ve Merdiven Kenarındaki Ortostatlar (Wooley ve ark., 1978)



Şekil 4.82. Büyük Merdivenlerin Canlandırması (Schirmer, 1982)

Sur duvarları boyunca çeşitli sondajlar yapılmış ve surun, arazinin eğimine göre plansız bir biçimde inşa edildiği anlaşılmıştır. Stratejik yerlerde kuleler ve surlar boyunca pek çok kapı vardır. Surları kesin olarak tarihlendirmeye yarayacak hiçbir yazıt bulunamamıştır. Nehir tarafındaki surlar taşmalara karşı toprak setle

desteklenmiş ve daha sağlam inşa edilmiştir. şehir tarafındaki surlar yer yer yirmi metreye kadar ayakta kalmış toprak istihkâmlarıdır ve ön taraflarına hendekler kazılmıştır. Dış şehrin surlarının içinde birkaç tane ev kazısı yapılmıştır (Pulhan, 2001)

#### **4.2.3.3. Günümüzde Antik Kent**

Günümüzde Karkamış ilęesi I. Dereceden arkeolojik sit alanıdır. 23 Temmuz 1983 tarih ve 18113 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’na göre Arkeolojik Sit Alanları; İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan en eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır. 1.2. ve 3. derece arkeolojik sit alanı olmak üzere 3 gruba ayrılmaktadır.

Günümüzde Antik Kent’in kalesinin bulunduğu belirtilen alan askeri karargâh niteliğindedir. şekil 4.83’te büyük bir tepe üzerinde yer alan, kale alanı fotoğraflanmıştır.



şekil 4.83. Karkamış Antik Kenti Kale Alanı

Araştırmalar kapsamında, Antik Kent alanına girmek amacıyla gereken iznin alınması hakkında gerekli prosedüre dair T.C. Genel Kurmay Başkanlığı ile yazışma yapılmıştır. T.C. Genel Kurmay Başkanlığı tarafından gönderilen yazıda; Karkamış Antik Kenti'nin bulunduğu bölgenin Bakanlar Kurulu'nun 13 Ekim 2003 gün ve 2003/6277 sayılı kararı gereğince İkinci Derece Askeri Yasak Bölge olarak belirlendiği, İkinci Derece Askeri Yasak Bölge'ye eski eserlerin araştırılması ve ilgili çalışmalarının yapılması maksadıyla girişler, müracaatın yapılmasını müteakip 2565 Sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu ve 83/5949 Sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Yönetmeliği erevesinde Genelkurmay Başkanlığı'nın olumlu mütalaasıyla mümkün olacağı, bununla birlikte, anılan bölgenin mayınlı olması nedeniyle faaliyetin emniyet açısından sakıncalı olduğu ve söz konusu bölgenin mayınlardan temizliği ve ihale işlemlerinin Bakanlar Kurulu'nun 13 Haziran 2005 tarihli ve 2005/8982 sayılı kararı gereğince Maliye Bakanlığı'nca yürütüldüğü belirtilmiştir (Ek 1, Ek 2).

Kentteki mayınların temizlenerek alanda kazı çalışmalarının yapılması için Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü tarafından 25 Nisan 2002 tarihinde bir karar alınmasına karşın alanda herhangi bir mayın temizleme çalışması yapılmamıştır.

Karkamış Antik Kenti hakkında yapılan önemli akademik araştırmalardan biri, İstanbul Üniversitesi Hitotoloji Ana Bilim Dalı ğretim yelerinden Hasan Peker tarafından yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Peker, aynı zamanda Genel Kurmay Başkanlığı'na kentin önemini anlatan bir yazı göndererek alanda kazı yapılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Söz konusu yazıda, Karkamış'ta yapılacak kazılara ait beklentiler aşağıdaki gibi özetlenmiştir (Ek 3);

“Kentte yapılacak bir kazı sonucunda, ele geçecek arşiv, Anadolu ve Suriye tarihi ile ilgili, geçmişte yapılan araştırmalarda elde edilen verilerden daha çok bilgi edinilmesini sağlayacaktır. Özellikle Hitit İmparatorluk Dönemi ile ilgili karanlıkta kalan birçok nokta aydınlanacaktır. Hitit İmparatorluğu'nun sonu ve sonrasındaki politik durum açığa çıkarılabilecektir. Çünkü M.. 1200'de bir g dalgası sonucunda Karkamış dışında Anadolu ve Suriye'deki tüm politik yapı parçalanmıştır.

Asur ve Mısır kaynakları dışında tüm arşivler sona ermiştir. Ancak Karkamış “Deniz Kavimleri”nin bu yıkıcı istilasına karşısında ayakta kalmıştır.”

Günümüzde kentteki kazılar sonucu çıkarılan eserlerden bazıları The British Museum’da, bir kısmı Ankara’daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde sergilenmektedir (Şekil 4.84.).



Tanrı Kubaba Kabartması



Bazalt Kapı Pervazı



Bazalt Aslan Başı



Bazalt Rölyef

Şekil 4.84. The British Museum’da Sergilenen Bazı Eserler (TBM,2007)

Araştırmalardan elde edilen sonuçlardan Karkamış Antik kenti için Açık Hava Müzesi Parkı (Arkeolojik Park) Peyzaj Projesi yapımı hedeflenmiştir. Söz

konusu projenin tasarlanması için alana girmek kaçınılmazdır. Alana girmek için gereken izni almak için Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü aracılığıyla Genel Kurmay Başkanlığı'na başvurulmuştur.

Genel Kurmay Başkanlığı'ndan gelen cevap yazısında, kentte bulunan mayınların can güvenliği açısından tehlike arz ettiği, alanın temizlenmesi halinde alana giriş talebinin değerlendirebileceği belirtilmiştir (Ek 4, Ek 5). Söz konusu mayın temizliğinin tarihi hakkında herhangi bir bilgi verilmediği için tez süresince alana girmek mümkün olmamıştır.

Ancak 22.07.2007 tarihinde, Tauber Mayın, Bomba ve Kimyasal Patlayıcılar Temizleme Şirketi temsilcisi Herbert Tauber'in alana yapmış olduğu keşif gezisine katılma olanağı bulunmuştur. Mayın döşenmiş alana girmek mümkün olmamıştır ancak alanın çevresinden resim alınabilmektedir. Alan kısa boylu otlarla çevrili olup, çıkan bir yangında otlar yanmıştır(Şekil 4.85., 4.86.).



Şekil 4.85. Antik Kent Alanından Görünüm



Şekil 4.86. Antik Kent Alanından Görünüm

Kentin doğusunda tarihi Karkamış Köprüsü, güneyinde ise Suriye sınırı yer almaktadır. Karkamış Köprüsü Suriye ve Türkiye arasında sınır görevi görmektedir (Şekil 4.87., 4.88., 4.89.).



Şekil 4.87. Karkamış Köprüsü ve Arka Planda Antik Kentten Görünüş



Şekil 4.88. Fırat Nehri Suriye Tarafı



Şekil 4.89. Suriye Görünümü (Jerablus Köyü)

Kent alanı ve yakın çevresi askeri alan olmasından ötürü, halkın bu alana girmesi yasakken, Suriye tarafında Fırat Nehri kıyısı halkın kullanımına açıktır.

Kentte mayınların temizlenmesi kesinleşmeksizin, bu konuda Karkamış İlçe Belediyesi, Karkamış Kaymakamlığı, Gaziantep İl zel İdaresi, Gaziantep Valiliğı ve ilgili diğerkurumlar gerekli çalışmaları yürütmektedir.

**5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER**

Çağlar boyunca farklı kültürlere ve medeniyetlere ev sahipliği yapan Karkamış ilçesi, Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar, özellikle Bağdat – Hicaz Demiryolu’nun buradan geçmesi nedeniyle, önemli bir yerleşim alanı idi.

Kent zamanla nüfus yoğunluğunu kaybetmiş, yaklaşık 3 500 nüfusa sahip küçük bir ilçe durumuna gelmiştir. Kentin nüfusundaki azalma kentin sosyal ve ekonomik yönden gelişmesini de etkilemiştir. Kentteki nüfusun azalma sebebi kentin coğrafi konumuna ve kentteki nüfusun büyük kentlere göç etmesine bağlanmaktadır. Kentin güneyde Suriye, doğuda Fırat Nehri ile sınır olması kentin gelişimini fiziksel olarak kısıtlarken aynı zamanda göç hareketlerini de tetiklemiştir. Kentte sanayinin gelişmemesinin ve kente yatırım yapılmamasının sebepleri yine coğrafi konumun getirdiği sonuçlar olarak düşünülmektedir.

Barak Ovası’nın verimli toprakları üzerinde yapılan tarım ilçede temel geçim kaynağıdır. Araştırma alanı sınırlarında orman varlığının bulunmamasının nedeni de ilçe topraklarının tarıma çok elverişli olmasına bağlanmıştır.

Halkın büyük çoğunluğunun çiftçilikle geçimini sağladığı kentte, tarım alanları yerleşim birimlerine yakın mesafededir. Düze yakın bir topoğrafik yapıya sahip araştırma alanında kentin bittiği noktalarda tarım alanları başlar. Tarım alanlarının kente yakınlığı ve kent ve çevresinde çok katlı yapılaşmanın az olması, araştırma alanında açık ve yeşil alanların çok olduğu izlenimini uyandırır. Bu yanıltıcı bir değerlendirme olmaktadır.

2007 yılı itibarıyla nüfusu yaklaşık olarak 3 500 kişi olan kentte, 1/1000 ölçekli İmar Planında belirtilen yeşil alanlara göre kişi başına düşen yeşil alan miktarı 20 m<sup>2</sup>’dir. Ancak kamuya açık olan açık ve yeşil alanların kişi başına düşen miktarı 2 m<sup>2</sup>’dir. Elde edilen iki değer arasındaki büyük fark dikkat çekicidir. Bunun sebebi kentte açık ve yeşil alan planlaması ile ilgili proje ve planların eksikliğidir.

Gold (1980) kentsel yeşil alan planlamasında temel ölçütlerde oyun ve dinlenme alanı olarak kişi başına 8 m<sup>2</sup> alan önermektedir (Altunkasa, 2004). Gold, (1980)’nin belirlediği 8 m<sup>2</sup>/kişi normuna göre araştırma alanında oyun ve dinlenme alanı 2 m<sup>2</sup>/kişi ile standardın altındadır. Açık ve yeşil alanlar, insanların yaş, cinsiyet

ve sosyo-ekonomik düzey farklılıkları söz konusu olmaksızın kent insanlarına daha yaşanabilir çevre şartları sağlar. Aynı zamanda dış mekanlar bütününde ayırt etme, sınırlama ve çevreleme özellikleri ile rekreasyon imkanı sağlayan alanlardır. 09.09.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik” hükümlerinde, sağlıklı planlanmış bir kentte, kişi başına düşecek ideal aktif yeşil alan miktarının 10 m<sup>2</sup>'den az olamayacağı belirtilmiştir. Kent yeşil alan varlığının bu değerden çok düşük olduğu göz önünde tutulursa kentin kamusal yeşil alan ihtiyacının olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak kentin imar planı incelendiğinde, yeşil alanlar için bırakılan alanların genellikle cetvel artığı küçük ve şekilsiz alanlar olduğu görülür. Bu sorun imar planının planlama aşamasında çözülmesi gereken bir sorundur.

Araştırma alanındaki açık ve yeşil alanlar genellikle planlamadan yoksun alanlardır. Açık ve yeşil alanlar yer seçiminden tasarım ve uygulama aşamasına kadar sistemli bir şekilde planlanarak oluşturulan alanlardır. Bu alanlar planlanırken, alanların, kentlinin toplandığı, birbirleriyle karşılaştığı, kaynaştığı, bireysel ve birlikte kendini ifade ettiği, kentli kültürünün yaratıldığı, özgürlük ve toplumsal - davranışsal uzlaşma alanları olduğu göz ardı edilmemelidir. Planlamada fonksiyonelliğin yanı sıra taşıdığı bu anlamların da düşünülerek hareket edilmesinin yapılan çalışmayı daha anlamlı kıldığı gibi rekreasyonel değerini artıracığı ve planlama amacının ortaya koyulmuş olacağı Erdönmez ve Akın (2005) çalışmasında da desteklenmektedir.

Sağlıklı alanların oluşturulmasında yeşil alanların planlanması kadar planlama çalışmasının uygulamaya geçirilmesi de önemlidir.

Bitkisel ve yapısal materyaller kullanılarak; form, ölçü, doku, renk, çizgi gibi özellikleri ile kent mekanına fiziksel ve estetik değer sağlayan açık ve yeşil alanlar planlanırken, alanların sürdürülebilir fayda sağlaması için sağlıklı bir şekilde planlanması gerekmektedir.

Sağlıklı bir açık yeşil alan planlamasında, dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri alan seçimidir. Alan mümkün olduğu kadar hizmet ettiği insan grubunun kolay erişim sağlayabileceği bir mesafede olmalıdır. Araştırma alanındaki mevcut yeşil alanlarda en önemli sorun, alanların kullanıcılara uzak mesafede

olmasıdır. TÜBİTAK (1987)'de, kullanıcı yaşı grubuna göre yeşil alanların yerleşim alanlarına standart uzaklıkları verilmiştir. Buna göre; 21-60 yaşı için en fazla 1 km, 12-20 yaşı için en fazla 350 m, 7-11 yaşı için 100-150 m, 3 – 6 m için 30-70 m, 0-2 yaşı için 30 m.'dir.

Kent içerisindeki yeşil alanlar kullanıcılara farklı aktivite fırsatı sunmamaktadır (spor alanları, yürüyüş yolları, kafeteryalar vb.). Bunun sebebi yine planlamadaki eksikliktir. Yeşil alan planlanmasında alanların belirli yaşı gruplarının aktif ve pasif rekreasyon ihtiyacına göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca alan gerek aktivitenin cinsi gerekse aktiviteye katılacak insanlar için yeterli ölçülere sahip olmalı, farklı aktivitelere olanak sağlamalıdır (EK 6).

Araştırma alanındaki açık ve yeşil alanlar gerekli donatı elemanlarından yoksun olduğu gibi mevcut donatı elemanları da estetikten yoksun ve kullanılmaz durumdadır. Oysaki yeşil alanlar sahip oldukları aktiviteye göre gerekli donatı elemanları yönünden eksiksiz olmalıdır. Açık ve yeşil alanlarda kullanılacak park mobilyalarının estetik, rahat, sade, fonksiyonel ve çevreyle uyum içinde olması gerekmektedir. Ahşap ve ferforje konstrüksiyonlu veya farklı renklerdeki oturma birimleri gibi.

Araştırma alanında yapılan ağaçlandırma çalışmalarında kullanılan tr sayısı az olduğu gibi, en çok kullanılan tür ibreli ağaçlardır. Açık ve yeşil alanlarda dikilen ibreli ağaçların ileri ki yıllarda alacağı boy ve ta durumuna dikkat edilmemesi nedeniyle özellikle nehir kıyısında yapılan çalışmalarda ağaçlar ileri ki yıllarda duvar gibi görev görerek görüş alanını daraltacaktır. Yine okul bahçesi gibi çok dar alanlarda, yoğun miktarda kullanılan ibreli ağaçlar alanda darlık hissini artırır, gölgeden yararlanmayı kısıtlar ve görüş açısını daraltır. Özellikle parklarda, kışın güneşten yararlanmak, yazın ise güneşten korunmak için yaprak döken ağaçlar ve az bakım gerektiren yüksekte dallanan ağaçlar tercih edilmelidir. Bitki seçiminde yörenin iklim, toprak, su vb. yapısı ile bitkiler dikilirken bitkilerin ileri ki yıllarda alacağı boy ve ta genişliği dikkate alınmalıdır; *Fraxinus excelsior* (Dişbudak), *Ailanthus altissima* (Kokar Ağaç), *Platanus orientalis* (ınar), *Acer sp.* (Akçaağaç), *Robinia pseudoacacia* (Adi Akasya), *Catalpa bignonioides* (Katalpa) vb. gibi. Grsel yönden estetik, renkli çiçeklere sahip ağaççık ve çalılar kullanılarak alana

hareketlilik ve çekicilik kazandırılabilir; *Lagerstromia indica* (Oya Ağacı), *Hibiscus syriacus* (Gülhatmi), *Nerium oleander* (Zakkum), *Pyracantha coccinea* (Ateş Dikeni), *Cotoneaster sp.* (Dağ Muşmulası), *Rosmarinus officinalis* (Acı Kekik), *Eunonymous japonicus* (Taflan) vb. gibi. Bunların yanı sıra kamuya açık alanlarda, özellikle betonarme binaların yaratmış olduğu görüntü kirliliğini önlemek için sarılıcı ve tırmanıcı bitkiler kullanılabilir; *Parthenocissus quinquefolia* (Amerikan Sarmaşığı), *Campsis radicans* (Acem Borusu), *Hedera helix* (Kaya Sarmaşığı) gibi.

Araştırma alanında bulunan kamuya açık, açık yeşil alanlar bir çocuk oyun alanı, bir spor alanı, bir park ve Yassı Geçit Deresi kıyısında yapılan teraslama çalışmasından ibarettir. Yapılan gözlem ve araştırmalarda elde edilen sonuçlara göre adı geçen alanların halk tarafından yoğun kullanılmadığı saptanmıştır. Bunun nedeni söz konusu alanların kent merkezine uzak olarak konumlandırılmış olması, bakımsız olması, donatı yönünden eksik olması ve tasarım ve uygulama aşamasında yapılan hatalardan kaynaklanan fonksiyonellik eksikliği olduğu düşünülmektedir.

Aksoy (2004)'ün çalışmasında desteklediği gibi açık ve yeşil alanlarda bakım ve iyileştirme çalışmaları planlama aşamasında düşünülmesi gereken önemli bir konudur. Yeşil alanlarda düzenli ve sürekli bakım yapılarak, alanda sürdürülebilir kullanım sağlanmalıdır. Kent içi açık yeşil alanların bakım ve düzeninin sağlanmasında en büyük sorumluluk yerel yönetimlere düşmektedir. Welch ve Johnston (2006) çalışmasında sağlıklı rekreasyon planlamaları için yerel yönetimlerin görevlerini yerine getirmesinin kaçınılmaz olduğunu belirterek, bu savı desteklemektedir. Yerel yönetim bünyesinde oluşturulacak birimlerle açık ve yeşil alanların bakım ve temizliği sağlanabilir.

Araştırma alanında bulunan tek park olan Merkez Park, gerek bitkilendirme gerekse tasarım açısından yanlış planlanmış bir alandır. Bu alanda yapılacak yenileme çalışmaları kapsamında alanın fonksiyonelliğinin yanı sıra kullanımı da artacaktır. Alanda zemin kaplama, yürüyüş yollarının genişletilmesi, gereksiz yürüyüş yollarının iptal edilmesi, oyun gruplarının yenilenmesi, alana oturma birimleri ve çöp kutuları gibi gerekli donatıların yerleştirilmesi, süs havuzuna bakım yapılması, çim ekimi işlemlerinden sonra parkın daha da kullanılabilir olacağı söylenebilir.

Araştırma alanında sadece bir adet ocuk oyun alanı bulunmaktadır. Elbette ki bu sayı kent için yetersizdir ve yeni ocuk oyun alanları imar planı içerisinde yer almalıdır. Oyun alanı kent merkezine uzak olması nedeniyle sadece oyun alanına yakın bölgede yaşayan çocuklar tarafından kullanılabilir ve alanda yapılan bitkilendirme çalışmasında ibreli ağaçların yoğun olarak kullanılması görsel açıdan olumsuz bir etki yaratmaktadır.

ocuk oyun alanlarında farklı yaş gruplarına farklı oyun eşitleri sunabilen donatı elemanlarının kullanılması alanın fonksiyonelliğini arttırmasının yanı sıra, çekiciliğini de arttırmaktadır. Albayrak (2006) alışmasında bunu desteklemektedir. Araştırma alanında iki parkta bulunan oyun aletleri, kaydırak, salıncak ve oyun grubundan oluşmaktadır. Bu alanlar tırmanma yerleri, kum havuzları, oyun duvarları gibi donatı elemanları ile zenginleştirilebilir, yeni planlanacak oyun alanlarında ise küçük top oyunları için geniş alanlar oluşturulabilir.

ocuk oyun alanı planlamalarında dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda belirtilmiştir;

- Oyun alanlarının çocukların zihinsel ve bedensel gelişimlerine katkı sağlayacağı göz önünde tutulmalı,
- Oyun alanlarında daha özenli ve planlı bakım, onarım ve bitkilendirme çalışmaları yapılarak alanın kullanımı sağlanmalı,
- Oyun alanları çocukların rahat oyun oynayabilmeleri için güvenli ve yeterli genişlikte olmalı,
- Oyun alanlarının bitkilendirme çalışmalarında bölge iklim koşullarına uygun, hızlı gelişen, olumsuz evre koşullarına dayanıklı ve gölge sağlayan yüksek boylu bitkiler tercih edilmeli, çocukların ilgisini çekebilecek meyveli, zehirli ve dikenli bitkilerin kullanılmasından kaçınılmalı,
- Oyun ekipmanlarının konstrksiyonel yapısı çocuklar için tehlike yaratmayacak, zemin drenajı ve zemin kaplama malzemesi niteliğinin iyi olduğu alanlar üzerine kurulmalı,
- Alanda yeterli sayıda tuvalet, çöp kutusu, oturma birimleri ve aydınlatma elemanları bulunmalıdır.



alan yok gibidir. Yöre ikliminde gölge aranan bir unsurdur. İbrelı ağaçlar okullarda dar ve kapalılık hissi uyandırmaktadır. Genelde alı ve yer örtücü bitkilere yeterince yer verilmemiştir. Okul bahçelerinde sadece basketbol, voleybol gibi küçük ölçekteki spor oyun alanları yer almaktadır.

Okul bahçeleri kamuya yarı açık ve mahalle semt düzeyinde açık yeşil alanlardır. Okul bahçelerinin estetik ve işlevsel biçimde planlamada ve bitkilendirmede okul yönetimi, veliler ve özellikle öğrenciler aktif rol almalıdır. Daha sağlıklı planlama için okulların zemin döşemesi, bitkilendirmesi, çöp kutusu, bank gibi elemanların ve eşme gibi birimlerin birlikte düşünölerek planlanması gerekmektedir. Örneğın, okul bahçe duvarları boyunca yer alan 2 m’lik bitki dikim şeritlerine gölge yapan, az bakım isteyen yaprak döken ağaçlarla, herdemyeşil ağaçlar ve çalılar birlikte kullanılarak bitkilendirme yapılabilir. Böylece okulların sınırları vurgulanmış olduğu gibi yaprak döken bitkilerle daha yumuşak bir görüntü oluşturulmuş ve de okul bahçesinde geniş miktarda gölge alan sağlanmış olur. Gölge alanlar boyunca bank ve çöp kutusu yerleştirilmelidir. Bunların dışında okul eşmeleri ve okulun duvarları görsel açıdan daha estetik olması için öğrenciler tarafından resimlerle süslenerek hoş görünümle sağlanabilir. Ayrıca, ilkokul bahçelerinde ilköğretim öğrencileri için, kum zeminli, yumuşak yüzeyli oyun alanları oluşturularak, çocuklar için alternatif alanlar yaratılabilir. Aynı zamanda okul dışında da okul bahçelerinin kullanılmasına fırsat tanınabilir.

Araştırma alanı genelinde çok katlı yapılaşma olmadığı, genellikle yapıların tek katlı olduğu dikkat çekmektedir. Ancak bu yapıların çoğu dış cephe kaplamasına sahip olmayan ve göze hoş görünmeyen binalardır (şekil 5.2.). Yerleşim birimlerinde, kentin merkezine giden ana yollar kentin aynası ve de yüzü niteliğindedir. Bu yolların estetik açıdan güzel, temiz, bakımlı alanlar olmaları gerekir.



Şekil 5.2. Hitit Bulvarı'ndan Görünüm

Karkamış kentine giriş niteliği taşıyan ana bulvar niteliğindeki Hitit Bulvarı kentin en önemli girişidir. Söz konusu bulvarda son yıllarda belediye tarafından çalışmalar yürütülmüş, refüj bitkilendirmesi ve kaldırım çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaların yanında kentte yer alan binalarda yapılacak dış cephe boyaması, yollarda kullanılacak dekoratif aydınlatma elemanları ve çöp kutuları ile kent içi yol güzergahlarının çekiciliği artacak, estetik açıdan hoş bir görüntü oluşacaktır. Şekil 5.3., 5.4. ve 5.5'te grafik önerilerle yol ve yapı cepheleri verilmiştir.



Şekil 5.3. Cephe Düzenlemesi



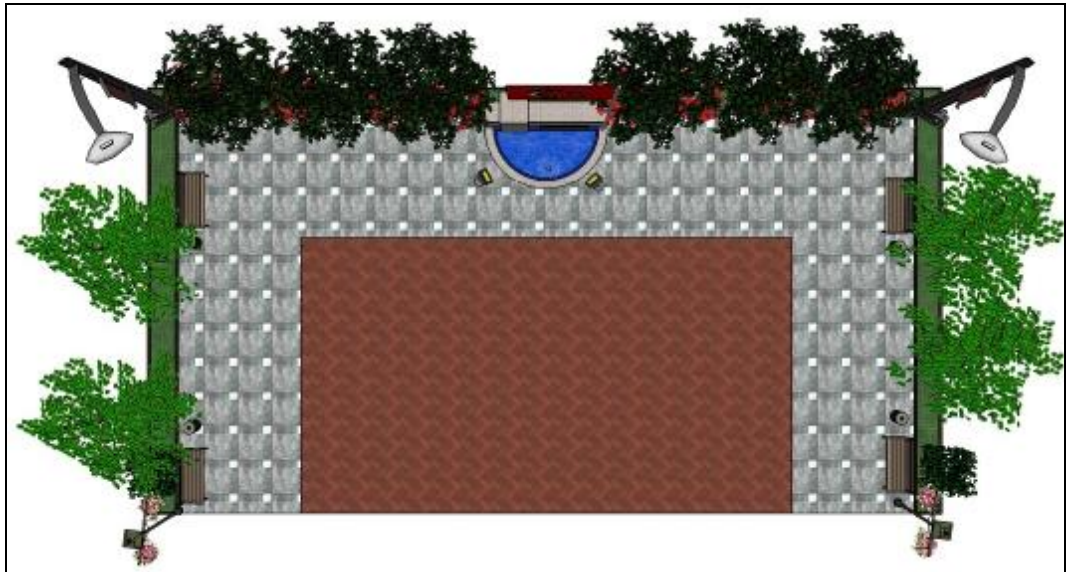
Şekil 5.4. Cephe Düzenlemesi



Şekil 5.5. Cephe Düzenlemesi

Araştırma alanında belediye binasının yanında yer alan, tören ve bayramlarda kullanılan kent meydanı bakımsız olması yanında halk tarafından da kullanılmayan bir mekan durumundadır.

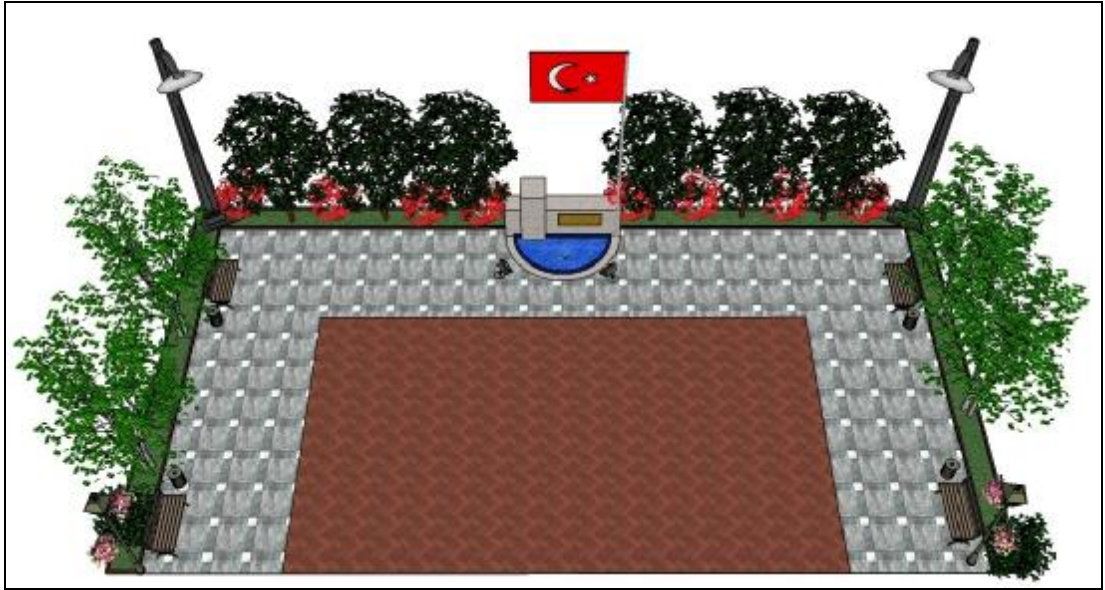
Geçmişten günümüze kadar, dini tören ve kutlamalar, ticaret, politika, eēitim, kültür ve sanatsal faaliyetler, ulaşım, iletişim ve rekreasyonel aktiviteleri kent meydanları gerçekleştirmiştir. Kent meydanı Karkamış'ta kent halkı için törenler dışında farklı rekreasyonel aktivitelere imkan saēlayabilir. Zemin döşemesinin olmadıēı, sadece bir Atatürk büstü ve sancak direēinin yer aldıēı kent meydanı Şekil 5.6'da grldē gibi yeniden tasarlanabilir.



Şekil 5.6. Kent Meydanı neri Tasarımı – Plan (leksiz)

Bu tasarımıda, söz konusu peyzaj projesinde alan etrafında 1.5 m’lik bitki iim dikim yeri bırakılmış ve bu alanlar *Acer negundo* (Akaaa), *Fraxinus excelsa* (Dişbudak), *Nerium oleader* (Zakkum), *Pyracantha coccinea* (Ateş dikenini) ile bitkilendirilmiştir. Alanda bu türlerin dışında *Lagerstromia indica* (Oya ağacı), *Thuja orientalis* (Mazı), *Eunonymous japonicus* (Taflan), *Rosa sp.* (Gul) gibi türler de önerilebilir.

Meydan karo mozaik döşeme ile kaplanarak, iki farklı renkte ve desende döşeme kullanılmıştır. Alanda dekoratif alçak ve yüksek aydınlatma elemanları kullanılmış, 2 adet yüksek (7-9 m), 2 adet alçak aydınlatma elemanı, 4 adet bank ve 4 adet çöp kutusu uygun yerlere yerleştirilmiş, Atatürk büstü ve sancak direği önünde küçük bir su yüzeyi önerilmiştir (şekil 5.7.,5.8.).



şekil 5.7. Kent Meydanı neri Tasarımı – Perspektif



Şekil 5.8. Kent Meydanı Öneri Tasarımı - Perspektif

Yapılan bu düzenlemelerle alan törenlerde, okul aktivitelerinde (folklor gösterileri, sergi vb.) kullanıma uygun hale gelmesinin yanı sıra çocuklar ve yetişkinler için müzik gösterileri, sergi ve pasif rekreasyon alanı olarak çok yönlü kullanılabilir. Aydınlatma imkanlarının geliştirilmesiyle de gece kullanımı gerçekleştirilebilir.

Araştırma alanına birkaç kilometre uzaklıkta olan Baraj Gölü kıyısı potansiyel rekreasyon alanıdır. Ancak alanda herhangi bir tesis bulunmadığı gibi rekreasyona fırsat verecek altyapı ve aydınlatma, bank vb gibi donatı elemanları bulunmamaktadır.

Kıyı alanları insanlar ve onların çok çeşitli aktiviteleri için değişik derecede çekici olma özelliği gösterirler ve halkın eğlence ve dinlenme gereksinimlerini karşılamaya dönük, açık alan olarak düzenlenebilirler. Bu amaçla baraj gölü kıyısında çevre düzenleme çalışması yapılabilir. Böylece alan sadece kent halkı için değil çevre il ve ilçelerdeki halk içinde çekici olabilir.

Araştırma alanında cadde, refüj ve park bitkilendirme çalışmalarında az sayıda ağaç türü kullanılmıştır. Kullanılan bitki materyalinin çeşitliliğinin olmaması yol boyunca monotonluk yaratmaktadır.

Kent içerisindeki yol ağaştırımları, trafik tekniğı yönünden; yönlendirme, kimi noktaların vurgulanması, sürücünün ilgi alanını sınırlama, duran trafiğın gölgelenmesi, yayaların güvenliğı, dikey ve yatay yöndeki olumsuz görünümleeri önleme, yol boyunca yapı ve mekanları bağlama/ayırma konularında işlemler üstlenirler. Bu nedenle kent içi yol ve yol kenarlarında, refüjlelerde farklı mevsimlerde farklı renklere bürünen ağaç, çalı, mevsimlik veya çok yıllık çiçekli bitki düzenlemeleri yapılarak kent ortamına canlılık ve renk katılabilir.

Araştırma alanında bulunan, Karkamış Antik Kenti, höyükler, önemli sulak alan olan Fırat Nehri kıyısı,, İstanbul – Bağdat-Basra demiryolu hattının bir parçası olarak 1911-1913 yıllarında Almanlar tarafından Alman ve Fransız teknolojisi ile inşa edilen tarihi Fırat Demiryolu Köprüsü ve Karkamış Baraj Gölü yerli ve yabancı turistler için ilgi çekici gezilip görülecek potansiyel alanlardır. Ancak bu alanlar için yeterli tanıtım ve ziyaretçiler için alt yapı imkanlarının olmaması nedeniyle değeriendirilemeyen alanlardır.

Bu alanlar hakkında yapılacak doğru turizm planlaması çerçevesinde planlanacak sağlıklı rekreasyonel alanlar ile hem halkın rekreatif ihtiyacı önemli düzeyde sağlanabilir, hem de ilçe için yeni gelir kaynağı olabilir. Yapılacak rekreasyonel planlama çalışmalarında alanlar arasında tur ilişkileri kurularak, turizm aktivitelerine devamlılık sağlanabilir. Böylece alana ziyarete gelen yerli ve yabancı turistler tüm alanları ardarda ziyaret etmiş olurlar ve çevre halkı ile ilişkilerini kültürel ve ekonomik yönden geliştirebilirler.

21. yüzyılda ülkelerin doğal ve tarihi çevrelerini koruma becerisi ve başarısı sadece doğal ve kültürel zenginlik olarak değil, aynı zamanda siyasal bir güç ve prestij kaynağı olarak öne çıkmaktadır. Peker (2005)'in çalışmasında Karkamış'ın Hitit hanedanına mensup krallar tarafından yönetilen ve I. bin yılda Anadolu ve Kuzey Suriye'nin önemli güçlerinden biri olduğu bulgusunun da desteklediğı gibi Karkamış Antik Kenti geçmişte önemli bir yerleşim alanıdır.

Ülke ve bölge için önemi olan, içerisinde birçok medeniyete ait bilgi, belge ve eserleri saklayan Karkamış Antik Kentinin mevcut yapısı korunarak ve mayınlardan temizlenerek Açık Hava Müzesi olarak halka açılabilir. Çünkü açık hava müzeleri bir ülke için turizm, ekonomi ve tarih açısından önemli katkılar

sağlayan alanlardır. Bu amaçla yapılacak, tarihi çevrelerin planlaması için dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Tarihi çevrelerin saptanması, belgelenmesi, yeniden planlanarak topluma kazandırılması çalışmalarında mimar, sanatçı, tarihçi, arkeolog, etnolog ve peyzaj mimarı gibi farklı disipline ait elemanların birlikte çalışması gerekmektedir (Vural, 2002).
- Tarihi çevrelerin planlanmasında, mekanın tarihi özelliği bozulmadan korunarak planlanmalıdır. Böylece, bu mekanların yaşanabilirliğinin sağlanmış olur ve bu sayede kültürel miras geleceğe aktarılırken yaşanabilir, sağlıklı ve temiz ortamların oluşturulur (Yeşilçiçek, 1995). Karkamış Antik Kenti'nde planlanacak sağlıklı bir açık hava müzesi çalışması disiplinler arası bir çalışmayı gerektirmektedir. İyi planlanmış bir açık hava müzesi ile alanı ziyarete gelen insanlar geçmişteki uygarlıklara ait yaşam koşullarını, gelenek ve göreneklerini görerek öğrenmenin sağlanması yanı sıra eğlence ve rekreasyon ihtiyaçlarını da karşılayarak, o alanda var olan uygarlık ve toplumu tanımış olacaktırlar. Bugün Avrupa'da insanların geçmişteki yaşam koşullarına göre yaşadıkları, ziyaretçilerin kısa süreli olarak burada kalarak, geçmiş hakkında daha net bilgi edinebildiği 250'nin üzerinde açık hava müzesi vardır.
- Açık hava müzeleri kapsamında alanda yapılacak tanıtım programları, araştırmacılara ve ziyaretçilere açık arşiv, kütüphane, konferans salonlarının olması, canlı ve dinamik sergilemelerin yapılması, bölgeyi tanıtıcı yöresel şenlik ve festivaller düzenlenmesi, müzeye gelir getirici, aynı zamanda bölgenin kültürünü yansıtan el sanatlarını tanıtan atölyeler ve satış reyonlarının kurularak işletilmesi Karkamış Antik Kent Açık Hava Müze alanının aktif kullanımını arttıracaktır (Artar, 1996). Böylece antik ören yeri bölge halkının gezip görmeyi arzuladığı kültürel bir kaynak konumuna gelecektir.
- Tarihi çevrelerin düzenleme çalışmalarında istenmeyen sonuçlar ve geri dönüşümü olmayan zararlar ortaya çıkmaması amacıyla,

planlama aşamasında, çevre ve yörenin doğal, kültürel, tarihi, ekonomik, estetik, görsel değerlerini ve özgün kimliğini koruyarak ön plana çıkaran bir projelendirme anlayışıyla hareket edilmelidir. Projeler; yasal, yönetsel, ekonomik ve teknik yönlerden uygulanabilir olmalıdır.

- Açık hava müzesi projelendirme sürecinde doğal çevreye (iklim, toprak, su, doğal yapı, flora, fauna vb.) ilişkin faktörler belirlenerek, yapılanmış çevre (yapılar, binalar, kültürel varlıklar, vb.) ve sosyal (yaşam, çalışma, dinlenme olanakları, vb.) çevre üzerindeki etkileri ve birbirleri arasındaki etkileşimler saptanmalı ve bu verilere dayanarak koruma kullanma dengesi kurulmalıdır (TCK,2007).
- Projelendirme sürecinde çevreye uyumlu tasarımlarla çevre kalitesini yükseltmek amaçlanmalı, ören yerindeki tüm kültürel ve doğal değerlerin korunması, hazırlanacak projelerde temel ilke olmalıdır. Kullanıcı profili belirlenerek, açık sergileme tasarım tekniği ayrıntıları ile engelli, çocuk, yaşlı, vb. dezavantajlı kullanıcıların gereksinimlerine yönelik düzenlemeler projelerde yer almalıdır (TCK,2007).

Bu tasarım içinde açık mekanların, meydanların, bahçelerin, avluların, yaya yollarının, vb. alanların geleneksel, yöresel, tarihi, kültürel, doğal nitelikleri ve çevresindeki alanlar ile işlevsel bütünlüğü korunurken çağdaş fikir ve peyzaj düzenlemelerine olanak sağlanmalıdır.

- Açık sergileme ve yeşil alan planlamalarında, tarihi dokudaki mekan düzenlemelerinde alanı kullanan kişilerin rekreasyonel etkinlikte bulunmasına olanak sağlayacak kullanımlara yer verilerek, kentsel yapı ve tarihi dokuya uygun malzeme seçilmelidir. Bitkisel düzenlemelerde gölge ağaçlarına, dekoratif süs bitkilerine ve mevsimlik çiçeklere ağırlık verilerek antik doku vurgulanabilir. Bitkisel düzenlemelerin yanı sıra su ögesi de kent bütünü içinde dokuya hareket, canlılık getirebilir. Açık ve yeşil alan düzenlemesi cadde ve sokakları, parsel içindeki yapıların

yerleşim düzeniyle organik bir yapılanma gösteren kente uyum sağlamalı, doğal tarzda olmalıdır.

- Açık Hava Müzesi alanının ulaşılabilirliği artırılırken ulaşım ve dolaşım sistemi, kültürel ve doğal değerler ile antik dokuya zarar vermeden, ana yaya ve taşıt ulaşımı olabildiğince ayrıştırılmış ve servis olanakları sağlanmış biçimde, ören alanı dışında çözümlenmelidir (TCK,2007).
- Proje alanı ile kent bütünü veya çevresi arasında yaya ve taşıt ulaşımında, işlevsel ve mekansal olarak bütünlük ve süreklilik yanında, temiz su, pis su, atık, çöp,yangın vb. altyapı düşünülmeli ve bunların yeterliliği ve etkililiği sağlanmalıdır. Yapılacak önerilerde ekolojik denge korunmalı ve sürdürülebilirlik hedeflenmelidir (TCK,2007).

Karkamış Antik Kentinin tarihsel sürekliliğinin sağlanması ve korunarak ileri ki kuşaklara aktarılması doğru planlama ve tasarım çalışmaları kadar yerel yönetimin tarihi çevrenin korunmasına olan inanç ve çabasına da bağlıdır. Bunun yanı sıra gerçekleştirilecek çalışmaların istenilen düzeyde ve süreklilikte gerçekleşmesi için halkın bilinçlendirilmesi ile başarı sağlanabilecektir.

## KAYNAKLAR

- AKDAĞ, A., 2002.** Tarih Öncesi Dönem Açık Hava Müze Teşhirleri ve Kırklareli Aşağı Pınar Projesi'nde Uygulama Modeli Yüksek Lisans Tez Çalışması, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- AKSOY, Y., 2004.** Üsküdar İlçesi Açık ve Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi, Ekoloji Dergisi, sayı . 13, syf: 38–44, <http://ekolojidergisi.com.tr/resimler/52-8.pdf>
- AKTÜRE, S., 1997.** Tarih İçinde Anadolu Kenti, Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarihi Vakfı Yayını, 1. Basım, İstanbul
- ALBAYRAK, B., 2006.** Çorum Kenti Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık-Yeşil Alan Verilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara (yayınlanmamış)
- ALP, S., 2005.** Hitit Çağında Anadolu, Çivi Yazılı ve Hiyeroglif Yazılı Kaynaklar, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları No:140, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Semih Ofset, Ankara
- ALTAN, T., 1982.** Çevre Koşullarının Rekreatyone Planlamada Değerlendirilmesi, Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları, Sayı:1982–4, Ankara
- ALTUNKASA, F., 2004.** Adana'nın Kentsel Gelişim Süreci ve Yeşil Alanlar, Adana Kent Konseyi Çevre Çalışma Grubu Bireysel Raporu. Adana.
- ANONYMOUS, 2001.** Archeological Parks, Arkansas Archeological Survey, Arkansans Archeology Week 2001, <http://www.uark.edu/campus-resources/archinfo/archwk2001.pdf>
- ANONYMOUS, 2006.** Ilısu Barajı ve Hidroelektrik Santrali Projesi, Kültürel Miras Eylem Planı, Hasankeyf Yeni Kültürel Park Alanı, [http://www.designconsult.com/ilisu/themes/blue\\_style/images/force-download.php?file=./umwelt/pdf/ilisu\\_chap\\_tuerk/CHAP\\_REPORT\\_TR.pdf](http://www.designconsult.com/ilisu/themes/blue_style/images/force-download.php?file=./umwelt/pdf/ilisu_chap_tuerk/CHAP_REPORT_TR.pdf)
- ANONYMOUS, 2006a.** Geçmişten Günümüze Barak Karkamış (Carchemish), TC Karkamış Kaymakamlığı Yayınları, Karkamış

- ANONYMOUS, 2006b.** Tarihi ve Kültürü İle Barak Karkamış, TC Karkamış Kaymakamlığı Yayınları, TC Karkamış Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi, [http://www.karkamis.gov.tr/index.php?option=com\\_content&task=view&id=102&Itemid=133](http://www.karkamis.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=102&Itemid=133)
- ANONYMOUS, 2007a.** Fırat, Vikipedi Özgür Ansiklopedi, <http://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1rat>
- ANONYMOUS, 2007b.** Fırat Kaplumbağası, Vikipedi Özgür Ansiklopedi, [http://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1rat\\_kaplumba%C4%9Fas%C4%B1](http://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1rat_kaplumba%C4%9Fas%C4%B1)
- ANONYMOUS, 2007c.** TC Karkamış Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi, <http://www.karkamis.gov.tr>
- ANONYMOUS, 2007d.** Karkamış İlçe Belediyesi, Karkamış Tarihi, Resmi Web Sitesi, [http://www.karkamis.bel.tr/index.php?option=com\\_content&task=view&id=56&Itemid=73](http://www.karkamis.bel.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=56&Itemid=73)
- ANONYMOUS, 2007e.** History of Turkey, Hittites (1750-1190 B.C.) Shelale's Wep Page, [http://www.shelales.com/wordpress/?page\\_id=11](http://www.shelales.com/wordpress/?page_id=11)
- ANONYMOUS, 2007f.** Hitit Süre Dizini, Hitit Uygarlığına İlişkin Kaynaklar, Hattuşa Web Sitesi, [http://hattusa.tripod.com/page02\\_tr.htm](http://hattusa.tripod.com/page02_tr.htm)
- ANONYMOUS, 2007g.** The Battle of Carchemish, Grace Notes, Online Bible Training, Grace Notes Home Page, <http://www.gracenotes.info/topics/carchemish.html>
- ANONYMOUS, 2007h.** Carchemish (Karkamış) Kenti Aşağı Şehir Planı, [http://www.cliolamuse.com/IMG/jpg/karkemish\\_plan.jpg](http://www.cliolamuse.com/IMG/jpg/karkemish_plan.jpg)
- ARDIÇOĞLU, A., 1990.** Open Air Museum and a Model for Turkey Yüksek Lisans Tez Çalışması, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Ankara (yayınlanmamış)
- ARTAR, A., 1996.** Kocaeli İli Kozluk Hacıhasan Mahallelerindeki Mevcut Tarihi Dokunun Açık Hava Müzesi Kapsamında Değerlendirilmesi Yüksek Lisans Tez Çalışması, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (yayınlanmamış)
- AYDEMİR, Ş, AYDEMİR, S., ÖKTEN, N., ÖKSÜZ, A., SANCAR, C., ÖZYABA, M., 1999.** Açık Alanlar ve Rekreasyon; Kentsel Yeşil Alanlar,

- Kentsel Alanların Planlaması ve Tasarımı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Ders Notları, No:54, syf: 263-313, Trabzon
- AYDIN, Y., 2006.** Sağlıklı Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması Bağlamında İrdeleme: "Akçaabat" – Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Kent ve Sağlık Sempozyumu 07-09 Haziran 2006, Bildiri Özetleri Kitabı, syf:320-321, Bursa.
- AYGÜN, K., B., 2005.** Zeytinburnu İlçesindeki Parkların Uygulamada Doğan Sorunlar Açısından İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı, İstanbul (yayınlanmamış)
- BD, 2007.** Fırat Nehri, Doğa Derneği-Birecik Doğası Web Sitesi <http://www.birecikdogasi.org/>
- BEKTAŞ, C., 2006.** Geçmişten Günümüze Kent Kavramı, Kent ve Sağlık Sempozyumu 07-09 Haziran 2006, Bildiri Özetleri Kitabı, syf:1-3, Bursa.
- BÖLÜKBAŞI, M., 1989.** Türkiye’de Kentleşme Olgusu, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Sivas (yayınlanmamış)
- CEDGM, 2005.** TC Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, Gaziantep Çevre Durum Raporu, [http://www.cedgm.gov.tr/icd\\_raporlari/gaziantep%2005.pdf](http://www.cedgm.gov.tr/icd_raporlari/gaziantep%2005.pdf)
- ÇELİK, D., 2004.** Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması: Beypazarı Örneği Doktora Tez Çalışması, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara (yayınlanmamış)
- ÇEVİK, Ö., 2005.** Arkeolojik Kalıntılar Işığında Tarihte İlk Kentler ve Kentleşme Süreci, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul
- ÇİNÇİNOĞLU, A., 2004.** Antakya Kenti Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Saptanması ve Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi Yüksek Lisans Tez Çalışması, Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Antakya (yayınlanmamış)

- DD, 2007.** Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları, Doğa Derneği Web Sitesi, <http://www.dogadernegi.org/?sayfa=c3>
- DEMİR, E., 2003.** Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Ülke Ekonomisine Katkısı ve Bölge Yerleşim Alanlarına Etkisi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı 3, Syf: 189-2005, Ankara
- DOYGUN, H., TOK, T., 2006.** Kahramanmaraş Kenti Açık-Yeşil Alanlarında Ağaçlandırma Çalışmalarının Değerlendirilmesi ve Öneriler, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi, Cilt:9, Sayı:2, Kahramanmaraş
- DSİ, 2005.** GAP'2005, Dicle - Fırat Havzaları ve Güneydoğu Anadolu Projesi, TC Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
- ERDÖNMEZ, E., AKIN, A., 2005.** Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri, Yıldız Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, İstanbul
- ERKUT, G., 1986.** Endüstri Etkisinde Bir Kentsel Sistemin Dinamik Büyüme Modeli Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- EŞBAH, H., 2006.** Aydın'da Kent Parklarının Bazı Ekolojik Kalite Kriterleri Yönünden İrdelenmesi, Ekoloji Dergisi, sayı 15, Sayfa : 42-48.
- ETKB, 1985.** Karkamış Barajı ve Hidroelektrik Santrali Kesin Proje Raporu, Cilt 1, TC Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Elektriksel Araştırma Dairesi Genel Müdürlüğü, Ankara
- ETLİ, B., 2002.** Edirne İli Merkez İlçe Yeşil Alan Sisteminin Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Yönünden İrdelenmesi, Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi, B Serisi, Cilt:3, No:1, Syf: 47-59, Edirne
- EYÜCE, Ö., 2000.** Meydanlar , TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi Ege Mimarlık Dergisi, Sayı: 2-34 Nisan, <http://www.izmimod.org.tr/index.php?sayfa=34&bolum=egemim&kat=dev>
- FANGİ, G., MALİNERNİ, E.S., SCHİAVONİ, A., 2005.** Integrated Techniques for the Archeological Park of Chan-Chan in Peru, CIPA 2005, International

Symposium,

Torino,

Italy.

[http://www.cipatorino2005.org/pdf/programma\\_finale\\_word.pdf](http://www.cipatorino2005.org/pdf/programma_finale_word.pdf)

**FOCUS, 2006.** Hititler, Anadolu Uygarlıkları Dizisi-I, Focus Popüler Bilim ve Kültür Dergisi Özel Eki, Sayı:2006/2-112412, Yıl:12, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. Yayınları, İstanbul

**GOOGLE, 2007.** Harita ve Uydu Görüntüleri Arama Motoru, Google Earth resmi web sitesi, <http://earth.google.com/download-earth.html>

**GÖZEL, M., ÖZUSLU, E., TOPRAK A., 2007.** Güney Fırat Havzası Karkamış Sulak Alanı Yönetim Planı, Gaziantep İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Gaziantep

**GÜL, A., KÜÇÜK, V., 2001.** Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri:A, Sayı:1, syf: 27-48, Isparta

**HENDEN, H., 2006.** Kent, Planlama ve Yerel Yönetimlerin Artan Sorumlulukları, Kent ve Sağlık Sempozyumu 07-09 Haziran 2006, Bildiri Özetleri Kitabı, Sözel Bildiri, syf:194-195, Bursa.

**HUOT J., THALMANN J., VALBELLE D, 2000.** Kentlerin Doğuşu, İmge Kitabevi Yayınları, 1.Basım, ISBN: 9755332642, Ankara

**IUCN, 2007.** The IUCN Red List of Threatened Species, 1994 Categories & Criteria (version 2.3), International Union for Conservation of Nature and Natural Resources Resmi Web Sitesi, [http://www.iucnredlist.org/info/categories\\_criteria1994#categories](http://www.iucnredlist.org/info/categories_criteria1994#categories)

**KART, N., 1995.** Emirgan Parkı'nda Kullanıcıların Memnuniyet Derecelerinin Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, İstanbul <http://www.orman.istanbul.edu.tr/dergilerweb/A%20Serisi%20%20makale%20ornek.pdf>

**KAYMAKLI, G., 1990.** Ülkemizde Kentsel Açık ve Yeşil Alan Standartlarının Uygulanmasında Peyzaj Mimarlığı Açısından Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları Üzerine Bir Araştırma Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara (yayınlanmamış)

- KELEŞ, R., 1990.** Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Özkan Matbaacılık, Ankara
- KELKİT, A., 2002.** Çanakkale Kenti Açık ve Yeşil Alanlarında Kullanılan Bitki Materyali Üzerine Bir Araştırma, Ekoloji Dergisi, Cilt: 10, Sayı:43, syf: 17-21, <http://www.ekolojidergisi.com.tr/resimler/43-4.pdf>
- KGM, 2007.** Karayolları Haritaları-5. Bölge Mersin, TC Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, <http://www.kgm.gov.tr/>
- KHGM, 1992.** Gaziantep İli Arazi Varlığı, TC Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No:27, Ankara
- KILIÇ, D. T. VE EKEN, G., 2004.** Türkiye Kuşları Kırmızı Listesi: Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları – 2004Güncellemesi.- Doğa Derneği, Ankara.
- KİMM, 2007.** Brifing Raporu, TC Milli Eğitim Bakanlığı Karkamış İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Karkamış
- KİTM, 2006.** Brifing Raporu, TC Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Karkamış İlçe Tarım Müdürlüğü, Karkamış
- KTB, 2007a.** Karkamış Antik Kenti, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Gaziantep Müzesi Resmi Web Sitesi, <http://www.gaziantepmuzesi.gov.tr/tr/kargamis.asp>
- KTB, 2007b.** T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre Düzenleme Projesi Genel Teknik Şartnamesi, [www.kulturturizm.gov.tr/kvm/files/CDsartname.doc](http://www.kulturturizm.gov.tr/kvm/files/CDsartname.doc)
- KUTER, N., ERDOĞAN, E., 2006.** Yalvaç, Pisidia Antiocheia Antik Kenti ve Çevresinin Peyzaj Özellikleri ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Sayı:1, Syf:111-123, [http://www.sdu.edu.tr/sablon/fakulteler/orman/dergi/dergipdf/2006\\_Sayi1/2006\\_1\\_10\\_NKUTER.pdf](http://www.sdu.edu.tr/sablon/fakulteler/orman/dergi/dergipdf/2006_Sayi1/2006_1_10_NKUTER.pdf)
- LLOYD, S, 2003.** VII. Bölüm Karkamış ve Zincirli, Türkiye'nin Tarihi – Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları no:50, Ankara
- MTA, 2007.** Gaziantep İli Jeolojisi, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Resmi Web Sitesi, <http://www.mta.gov.tr/mta/bolge/adana/gaziantep.htm>

- NAYIR, Ç., M., 2003.** Trabzon Kentinin Yeşil Alanlarının Yeterliliğinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon (yayınlanmamış)
- ÖZCAN, K., 2006.** Sürdürülebilir Kentsel Gelişmede Açık-Yeşil Alanların Rolü “Kırıkkale, Türkiye Örneği”, Ekoloji Dergisi, sayı 15, syf: 37-45, <http://www.ekolojidergisi.com.tr/resimler/60-5.pdf>
- ÖZTAN, Y., 1968.** Ankara Şehri ve Çevresi Yeşil Saha Sisteminin Peyzaj Mimarisi Prensipleri Yönünden Etüd ve Tayini, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:344, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler, No:217, Ankara
- ÖZTÜRK,B., 2004.** Kentsel Açık ve Yeşil Alan Sistemi Oluşturulması: Kayseri Kent Bütünü Örneği Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara (yayınlanmamış)
- ÖZTÜRK S., DEMİRCİOĞLU, N., AYAN, S., 2006.** Kastamonu Kenti Açık ve Yeşil Alanları İçin Ekolojik Bir Yaklaşım, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Biyologlar Derneği, V. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi, Doğa ve Çevre, Syf: 577 – 584, 5-8 Ekim 2004, Bolu.
- PEKER, H., 2005.** Karkamış Krallığı, Arkeo Atlas Yaşayan Geçmişin Dergisi, Syf: 34-43, Sayı: 4-2005, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. Yayınları, İstanbul
- POLATLILI, S., 2005.** Destansı Bir Antik Çağ Şehri: Karkamış, Birgün Gazetesi 2 Mart 2005 tarihli köşe yazısı, Birgün Gazetesi Resmi Web Sitesi, <http://www.birgun.net/index.php?sayfa=88&devami=5616>
- PULHAN, G., 2001.** Tanrı Kamış’ın Fırat’taki Limanı: Karkamış, Sanat Dünyamız Üç Aylık Sanat ve Kültür Dergisi, Sayı:80, Syf:205-206, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- SCHIRMER, W., 1982.** Hitit Mimarlığı, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Eski Anadolu Uygarlıkları Dizisi:1, İstanbul
- SIMONDS, J.O., 1978.** Earhscape a Manual of Environmental Planning and Design, Van Nostrand Reinhold, New York.
- SIMONDS, J., O., 1994.** Garden Cities 21 Creating A Liveable Urban Enviroment, Mc Graw-Hill, New York

- TANKUT, G., 2005.** Doğal ve Tarihi Çevrenin korunması: Sorunlar ve Olası Çözümler, Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Sayı:31, Ankara
- TAŞAR, M., 2007.** Karkamış İlçesinin Coğrafi Konumu, İdari Yapısı ve Tarihi, Mustafa Taşar Web Sitesi, <http://www.mustafataşar.gen.tr/indexon.htm>
- TBM, 2007.** The British Museum Resmi Web Sitesi, [http://www.thebritishmuseum.ac.uk/explore/highlights/highlights\\_search\\_results.aspx?searchText=carchemish&x=0&y=0](http://www.thebritishmuseum.ac.uk/explore/highlights/highlights_search_results.aspx?searchText=carchemish&x=0&y=0)
- TÜBİTAK, 1987.** Türkiye’de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi, Yayın no: U5, TÜBİTAK Matbaası, Ankara
- TÜRKMEN, N., ASLAN, M., DÜZENLİ, A., 2005.** Floristic Characteristic of the Karkamis Dam Reservior Area and its Surroundings, Biodiversity and Conversation (2005), Volume: 14, Page : 2291-2297.
- TW, 2007.** Rafetus euphraticus, Turtles of the World Web Page, <http://ip30.eti.uva.nl/BIS/turtles.php?selected=beschrijving&menuentry=zoeken&zoeknaam=Rafetus%20euphraticus>
- UNEP,2004.** Analyzing Environmental Trends Using Satellite Data: Selected Cases, Environment Change Analysis Series, ISBN: 92-807-2513-0, USA
- UZUN, G., ALTUNKASA, M.F., 1997.** Rekreasyonel Planlamada Arz ve Talep, Çukurova Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ders Kitabı, Adana
- VERDUNPLAN, 2007.** Karkamis Run-of-River Power Plant, Pöyry Energy GmbH Web Page, [http://www.verbundplan.at/dld/en/Karkamis\\_HPP\\_E\\_v1.pdf](http://www.verbundplan.at/dld/en/Karkamis_HPP_E_v1.pdf)
- VURAL, H., 2002.** Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama ve Erzurum Kenti Örneği Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Erzurum (yayınlanmamış)
- WELCH, R., JOHNSTON, R.D. (2006),** Guidelines for Developing Public Recreation Facility Standarts, Ministry of Culture and Recreation Sports and Fitness Division, <http://www.lin.ca/lin/resource/html/jk52.htm>
- WILKERSON, J., 2005.** Planning for Parks, Recreation, and Open Space in Your Community, Washington State Department of Community, Trade and

Economic Development, Municipal Research and Services Center,  
Washington

**WOOLEY, C.L., LAWRENCE, T.E., GUY, P., REİTLİNGER, H., HOGARTH, D.G., CAMPBELL, R.T., 1969.** Carchemish Part I-II, Report on the Excavations at Jerablus on Behalf of the British Museum, Published by the Trustees of the British Museum, Press of Oxford University, Great Britain

**WOOLEY, C.L., LAWRENCE, T.E., GUY, P., REİTLİNGER, H., HOGARTH, D.G., CAMPBELL, R.T., 1978.** Carchemish Part III, Report on the Excavations at Jerablus on Behalf of the British Museum, Published by the Trustees of the British Museum, Press of Oxford University, Great Britain

**YEŞİLÇİÇEK, E., 1995.** Tarihsel Konut Yapıları ve Yerleşmelerin Günümüze Kazandırılması ve Buna Yönelik Çözümlerin Değerlendirilmesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

**YETİM, L., 2002.** A Study on the Conversation of the Historical Foundation “Ortaçeşme”, Trakya Üniversitesi, Bilimsel Araştırmalar Dergisi, B serisi, Cilt 3, No 2, Syf: 163-170, Edirne

**YILDIZ, N.D., YILMAZ, S., 2005.** GAP Bölgesindeki Sulak Alanların Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi, GAP IV. Tarım Kongresi (21-23 Eylül 2005), Sunulu Bildiri,

[http://ziraat.harran.edu.tr/kongre/Bildiriler/1513\\_Nalan%20DEMIRCIOGLU%20YILDIZ.pdf](http://ziraat.harran.edu.tr/kongre/Bildiriler/1513_Nalan%20DEMIRCIOGLU%20YILDIZ.pdf)

**YÜKSEL, Z., 2007.** İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri ve ORKÖY, TC Çevre ve Orman Bakanlığı Resmi Web Sitesi,

[http://www.cevreorman.gov.tr/orkoy/sosyo\\_ekonomi.doc](http://www.cevreorman.gov.tr/orkoy/sosyo_ekonomi.doc)

**ZEE, 1990.** The Complex Relationship Between Landscape and Recreation, Landscape Ecology, vol.4, no.4, page; 225-236, Netherlands

## **ÖZGEÇMİŞ**

1981 Yılında Gaziantep’te doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Gaziantep’te tamamladım. 1999 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nü kazandım. 2003 yılında Lisans öğrenimimi tamamladım ve aynı yıl aynı bölümde Yüksek Lisans öğrenime başladım. Halen yüksek lisans tez çalışmamı yürütmekteyim.

## EKLER DİZİNİ

**EK 1.** T.C. Genel Kurmay Başkanlığı'na Gönderilen İlgili Bilgi Edinme Yazısı

### BİLGİ EDİNME BAŞVURUSU FORMU

(Gerçek Kişiler İçin)

|                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                        |  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| <b>Başvuru sahibinin adı ve soyadı</b>                                                                                                       | GÜLDEN ÖZDEMİR                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                        |  |
| <b>Oturma yeri veya iş adresi:</b>                                                                                                           | ÇUKUROVA ÜNV. ZİRAAT FAK. PEYZAJ MİM. BÖLÜMÜ, BALCALI/ADANA                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                        |  |
| <b>Türkiye Cumhuriyeti Kimlik No:</b><br>(Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)                             | 39454315194                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <b>Başvuruya hangi yolla cevap almak istersiniz?</b><br>Yazılı <input type="checkbox"/> Elektronik <input checked="" type="checkbox"/> |  |
| <b>Elektronik posta adresi:</b><br>(Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)                                   | ozdemir_gulden@yahoo.com                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                        |  |
| <b>İmzası:</b>                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince istediğim bilgi veya belgeler aşağıda belirtilmiştir. Gereğini arz ederim.             |  |
| <b>İstenen bilgi veya belgeler:</b><br>(Not: Ayrılan bölümdeki boşluk yetmediği takdirde, başvuru için boş sayfa / sayfalar kullanılabilir.) | Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. "Karkamış İlçesinin Kentsel Gelişiminde Açık-Yeşil Alanların İrdelenmesi" konulu yüksek lisans çalışması yapmaktayım. Tez çalışmam kapsamında, araştırma alanında bulunan Karkamış Antik kentinin, Açık Hava Müzesi olarak kamuya açılması konusunda öneride bulunmak, aynı zamanda peyzaj projesi önermeyi amaçlıyorum. Alana girmek için Genel Kurmay Başkanlığı'na nasıl bir başvuru yapmam gerektiği ve prosedür hakkında bilgilendirilmek istiyorum. |                                                                                                                                        |  |

**İŞLEM SIRASI** \_\_\_\_\_ :

1. Yukarıdaki formu eksiksiz olarak doldurunuz.
2. Formu bilgiyarınıza kaydediniz.
3. Yeni oluşturduğunuz e-postanıza formu ekleyerek, [beb@tsk.mil.tr](mailto:beb@tsk.mil.tr) adresine gönderiniz.

**EK 2. T.C. Genel Kurmay Başkanlığı’ndan Gelen İlgili Cevap Yazısı**

25 MAYIS 2007

Gülden ÖZDEMİR  
[ozdemir\\_gulden@yahoo.com](mailto:ozdemir_gulden@yahoo.com)

İLGİ : (a) 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.  
(b) 2004/7189 Karar Sayılı “Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik”  
(c) Gülden ÖZDEMİR’in 07 Mayıs 2007 tarihli bilgi edinme talebi.

İlgi (a) Kanun ve ilgi (b) Yönetmelik kapsamında yapılan müracaat ilgi (c) ile 09 Mayıs 2007 tarihinde alınmıştır. Talebe ilişkin cevap Ek’te gönderilmiştir<sup>1</sup>.

Bilginize sunarım.

E.Bedii ÖZALP  
Tank Yarbay  
İletişim Daire Başkanı Vek.

---

<sup>1</sup> NOT : 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve 25445 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliği gereğince bilgi edinme talebinize verilen yukarıda yazılı cevabın; kanunun 29 uncu maddesinde yer alan **“Bu Kanunla erişilen bilgi ve belgeler ticari amaçla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.”** hükmü ile yönetmeliğin 42 nci maddesinde yer alan **“Kanunda ve bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde erişilen bilgi ve belgeler ticari amaçla çoğaltılamaz, kullanılamaz, erişimi sağlayan kurum ve kuruluştan izin alınmaksızın yayımlanamaz. Bu madde hükmüne aykırı olarak erişilen bilgi ve belgeleri ticari amaçla çoğaltanlar, kullananlar veya yayımlayanlar hakkında kanunların cezai ve hukuki sorumluluğa ilişkin hükümleri uygulanır”** hükmü doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiğini bilginize sunarım.

Gaziantep İli; Karkamış İlçesi sınırları içerisinde kalan Karkamış Antik Kenti'nin bulunduğu bölge Bakanlar Kurulu'nun 13 Ekim 2003 gün ve 2003/6277 sayılı kararı gereğince İkinci Derece Askeri Yasak Bölge olarak belirlenmiştir. Karkamış Antik Kenti'nin etrafında ve içerisinde mayınlı sahalar bulunmaktadır.

İkinci Derece Askeri Yasak Bölge'ye eski eserlerin araştırılması ve ilgili çalışmalarının yapılması maksadıyla girişler, müracaatın yapılmasını müteakip 2565 Sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu ve 83/5949 Sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Yönetmeliği çerçevesinde Genelkurmay Başkanlığı'nın olumlu mütalaasıyla mümkün olmaktadır. Bununla birlikte, anılan bölgenin mayınlı olması nedeniyle faaliyetin emniyet açısından sakıncalı olduğu değerlendirilmiştir.

Söz konusu bölgenin mayınlardan temizliği ve ihale işlemleri Bakanlar Kurulu'nun 13 Haziran 2005 tarihli ve 2005/8982 sayılı kararı gereğince Maliye Bakanlığı'nca yürütülmektedir. Konu hakkındaki güncel gelişmeler, anılan Bakanlık ve Gaziantep Valiliği'nden temin edilebilir.

*Araş. Gör. Hasan Peker (M.A)  
İ.Ü Hititoloji Ana Bilimdalı*

## **KARGAMIŞ ŞEHRİNİN TARİHİ VE ÖNEMİ HAKKINDA GENEL BİLGİ**

### **Kargamış Şehrinin Yeri, Bulunması ve İlk Dönem Çalışmalar**

Kargamış'ı iç şehir ve kalesi bugün Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde, Gaziantep ili, Nizip ilçesi, Barak (Karkamış) bucağı, Karkamış köyü yakınlarındadır. Şehir Fırat'ın batı yakasında önemli geçiş yerlerinden birinde geniş bir nehir ovası düzlüğünün kuzey ucundadır. Kargamış Şehri'nin kalıntılarını, ilk kez MS. 1699'da, Henry Maundrell farketmiştir. Maundrell, Doğuyla ticaret yapan bir İngiliz şirketinin Halep temsilcisidir. 18. yüzyılda ise, Halep'teki İngiliz konsolosu Alexander Drummund şehrin planını çizmiştir. 19. yüzyılın sonlarında, bölgede British Museum adına araştırmalar yapan George Smith ve konsolos W. H. Skene, kalıntıların Kargamış Şehri'ne ait olabileceğini ilk kez öne sürmüşlerdir. Kargamış'ta bilimsel kazılara 1911'de British Museum adına David H. Hogarth başlamış ve kazılar Leonard Woolley ve T. E. Lawrence başkanlığında sürdürülmüştür (1912-1914). I. Dünya Savaşı'ndan sonra, Kargamış bir sezon daha kazılabılmıştır (1920).

### **Kargamış Şehri Buluntuları**

Yukarıda bahsedilen kazı çalışmaları sonucunda, çoğu yüzeyde olmak üzere sayısız arkeolojik eser ele geçmiştir. Bu eserlerin çoğu Geç Hitit dönemi olarak adlandırılan tarihsel döneme aittir (MÖ. 900 ve sonrası). Ele geçen eserler, Kargamış Kralları'nın ve Yöneticilerinin Hiyeroglif yazıtlı dikili taşları, çeşitli binaların duvarlarını süsleyen üzerlerinde dini sahnelerin alçak kabartma tekniğiyle tasvir edildiği ortostat denilen işlenmiş taş bloklardır. Ayrıca, şehrin savunma sistemine ve kapılarına dair mimari kalıntılar da elde edilmiştir. Kargamış'tan bu kısa arkeolojik çalışma sezonu sonucunda elde edilen eserler, bugün Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin en büyük salonlarından birinde sergilenmektedir. Kargamış Şehrinin ve Krallığının Kısa Tarihi Kargamış Şehri, yaklaşık olarak MÖ. 3000 yılında uygarlık sahnesine çıkmıştır. Ekonomik ve politik olarak önemli bir merkez halini alması, Suriye'de, özellikle Doğu Akdeniz limanlarının (Ras Şamra= Ugarit, Biblos=Gubla vs) da devreye girmesiyle ortaya çıkan ticaret sonucunda olmuştur. Anadolu yüksek ovasının bittiği, Suriye düzlüklerinin başladığı, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde stratejik bir noktada yer alan Kargamış, daha sonraları Hitit Devleti'nin, bu oğrafyadaki hâkimiyetinin anahtarı olmuştur. Kargamış, Hitit İmparatorluğu için çok büyük önem taşımıştır. Hitit Büyük Kralı I. Şuppiluliuma'nın (MÖ. 1380-1345), devleti imparatorluğa götüren askeri hareketlerinin merkezini Kargamış ve yakın bölgesi oluşturmuştur. Şuppiluliuma bir hafta süren zorlu bir kuşatmadan sonra Kargamış'ı almış, Kargamış Ülkesi'ne, bölgede diğer elde ettiği şehirleri bağlayarak bir krallık haline getirmiş, tahtına oğlu Piyaşili'yi getirmiştir. Hitit İmparatorluğu'na tabî Kargamış Kralları, (Piyaşili'den sonra onun oğlu Şahurunuva, torunu Ini-Teşup,

torununun oğlu Talmi-Teşup ve torununun torunu Kuzi-Teşup) elimizdeki belgelere göre, 5 kuşak boyunca burada hüküm sürmüşlerdir. Bu krallar, Kuzey Suriye’de Hitit politik ve ekonomik hakimiyeti’ni sağlamışlardır. Hitit İmparatorluğu yıkıldıktan sonra da (yaklaşık MÖ.1200) Kargamış Krallığı politik varlığını sürdürmüştür. Bu krallık bir sonraki binyılda, yani Hitit İmparatorluğu’nun yıkılmasından sonraki Geç Hitit Döneminde, uygarlık tarihine yukarıda bahsettiğimiz eserleri kazandırmıştır. MÖ. 717 yılında Assur Kralı II. Sargon’un şehri yağmalaması ve halkını Assur’a taşımasıyla, Kargamış artık bir Assur Şehri haline gelmiştir. Yukarıda özet olarak tarihini verdiğimiz 700 yıl yaşayan Kargamış Krallığı, Hitit politik ve kültürel mirasının en önemli kalesi olmuştur. Kargamış’ta Yeni Bir Kazıdan Beklentiler Kargamış ile ilgili belgelerimiz, Hitit başkenti Hattuşa (Boğazköy) arşivleri, Mısır kaynakları ve Assur kaynaklarıdır. Ayrıca, Ugarit (Suriye’de, Lazkiye, Ras Şamra), Emar (Suriye’de Tell Meskene), Mari (Suriye’de Tell Hariri) arşivlerinde, her biri 10.000’in üzerinde çivi yazılı belge ve mühür baskıları yer almaktadır. Tüm bu kaynaklar dışında elimizde, Kargamış’tan sadece Geç Hitit Dönemi’ne ait hiyeroglif yazılı belgeler vardır. Kargamış Şehri’nde yapılabilecek bir kazı sonucunda ele geçecek arşiv, Anadolu ve Suriye tarihi ile ilgili, tüm bu saydığımız kaynaklardan çok daha fazla bilgi elde etmemizi sağlayacaktır. Özellikle Hitit İmparatorluk Dönemi ile ilgili karanlıkta kalan bir çok nokta aydınlanacaktır. Hitit İmparatorluğu’nun sonu ve sonrasındaki politik durum açığa çıkarılabilecektir. Çünkü yaklaşık MÖ. 1200’de bir göç dalgası sonucunda Anadolu ve Suriye’deki tüm politik yapı Kargamış dışında parçalanmıştır. Assur ve Mısır kaynakları dışında tüm arşivler sona ermiştir. Ancak Kargamış “Deniz Kavimleri”nin bu yıkıcı istilası karşısında ayakta kalmıştır.

**EK 4. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nün T.C. Genel Kurmay Başkanlığı'na İlgili Yazısı**



**T.C.  
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

**Büro : Öğrenci İşleri**  
**Sayı : B.30.2.ÇKO.0.C1.00.04 3254**

**Adana, 18.05.2007**

**İLGİLİ MAKAMA,**

Enstitümüz Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Gülden ÖZDEMİR**, “Karkamış (Gaziantep) Kenti Kentsel Gelişiminde Açık-Yeşil Alanların İrdelenmesi” konusu üzerine Yüksek Lisans tez çalışması yapmaktadır. Adı geçenin; Gaziantep –Karkamış ili sınırları içerisinde veri toplaması ve arazi çalışmasında bulunacağından gerekli iznin verilmesi hususunda gereğini müsadelerinize arz ederim.

*Metin*

**Prof.Dr.Metin ÖZDEMİR**  
**Enstitü Müdür Vekili**

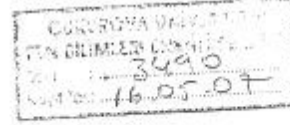
**Ek: 1**

**GM/.**

Adres : Çukurova Üniversitesi  
Fen Bilimleri Enstitüsü  
01330 Balcalı / ADANA

Tel. : 0.322 338 63 58  
Faks : 0.322 338 70 40  
Web : <http://fbe.cu.edu.tr>

EK:



CUKUROVA ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Peyzaj Mimariği Ana Bilim Dalında  
öğrenim görmektedirim. "Korkunç (Gaziantep) Kenti Kentleşme  
Gelişiminde Arkeolojik Alanların İrdelenmesi" konulu yüksek  
lisans tezi çalışmamı yapmaktayim. Çalışmam kapsamında kent  
yüzü içerisinde bulunan "Antik Kent" in burzama katmanlılaşması  
kiri önemli bir Arkeolojik Alanın Peyzaj Projesi hazırlanması  
amaçlanmaktadır. Alanın okulu alan olması nedeniyle Genel  
Kurumun Baskınlığının ön alınmasıyla önce girilen mühten  
almamıştır. Şiş konulu izin için tarafınızdan gereğini yapılmasını  
saygılarımla rica ederim.

Adı: Tarık Mün. Kırşen Bul.  
17 Şiş Kocul Sitesi  
B Blok Blok 5

Değış / ADANA

16.05.2007  
Gökten Şişşş

İletişim: 0 538 972 66 22

Öğr. No: 2003811547

Öğr. İst.  
Görevi  
L. A.

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Güngör UZUN

**EK 5. T.C. Genel Kurmay Başkanlığı'nın İlgili Cevap Yazısı**

|                                                      |                               |               |
|------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------|
| <b>HİZMETE ÖZEL</b>                                  | <b>T.C.</b>                   | 3919          |
|                                                      | <b>GENELKURMAY BAŞKANLIĞI</b> | 06-06-02      |
|                                                      | <b>ANKARA</b>                 |               |
| HRK. : 0209-446-07/Pl.Hrk.D.MMHS.(Hd.)/476(31314492) |                               | 28 MAYIS 2007 |
| KONU : Çalışma İzni                                  |                               |               |

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

İLGİ : Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 18 Mayıs 2007 gün ve Öğrenci İşleri Sayı:B.30.2.ÇKO.0.C1.00.04 sayılı yazısı.

1. Karkamış Antik Kent alanında "Kentsel Gelişiminde Açık-Yeşil Alanların İrdelenmesi" konusunda ilgi ile çalışma izin talebinde bulunulmuştur.
2. Gaziantep İli, Karkamış İlçesi sınırları içerisinde kalan Karkamış Antik Kenti'nin bulunduğu bölge Bakanlar Kurulunun 13 Ekim 2003 gün ve 2003/6277 sayılı kararı gereğince İkinci Derece Askerî Yasak Bölge olarak belirlenmiştir.
3. Anılan bölge aynı zamanda mayınlı bir alandır. Gerçekleştirilmesi düşünülen peyzaj projesinin mayınlı alanda çalışmayı gerektirmesi yönüyle emniyet açısından bölgeye girişler mümkün görülmemektedir.
4. Bahse konu faaliyetin mayınlı alanın temizlenmesinden sonra gerçekleştirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Rica ederim.

GENELKURMAY BAŞKANI NAMINA

*Öğr.İst.*  
*(ilgiliye tebliğ*  
*edelim.)*

*W*

*Kenan KOÇAK*  
Kenan KOÇAK  
Tümgeneral  
Enkur.Pl.Hrk.D.Bşk.

**HİZMETE ÖZEL**

**EK 6. Kentsel Açık Yeşil Alan Standartları (Aydemir, Aydemir, Ökten, Öksüz, Sancar, Özyaba 1999; Nayır, 2003)**

| <b>AÇIK YEŞİL ALAN STANDARTLARI</b> |                                                    |                              |                                                             |                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------|----------------------------------------------------|------------------------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>ÖĞE</b>                          | <b>DONATI</b>                                      | <b>HİZMET ALANI YARIÇAPI</b> | <b>BİRİM ALAN</b>                                           | <b>KAPSAM</b>                                                                                                                                                                            |
| BÖLGE                               | Orman ve koruluk alanları, bölge parkı, milli park | Yaklaşık 20 km               | 3-6 m <sup>2</sup> /kişi<br>25-60 m <sup>2</sup> /kullanıcı | Doğada yürüme, yaşama, tırmanma, avlanma vb.(doğa ile baş başa olma) aktif ve pasif sportif eylemlere olanak tanımalı, donanımlı kamp alanı (mutfak, wc, duş bulunmalı, 80-120 birimlik) |
| KENT<br>(50.000 – 100.000 kişi)     | Kent parkı                                         | Tüm kent                     | 4 m <sup>2</sup> /kişi                                      | Kültürel (konser, gösteri, sergi vb.), sportif, piknik, eğlence işlevlerine olanak tanımalıdır.                                                                                          |
|                                     | Kent ormanı/korusu                                 | Tüm kent                     | Min. 40 ha                                                  | Kent içerisinde biyolojik çeşitliğin yaşatıldığı doğa adasıdır.                                                                                                                          |
|                                     | Hayvanat bahçesi                                   | Tüm kent                     | Min 4 m <sup>2</sup> /kişi<br>(min 40 ha)                   | Hayvanat bahçesi içinde, hayvana hizmetin çocuklar ve gençlerce yapıldığı kent çiftliği de yer alabilir. Dinlenme, bilgilenme ve alışveriş olanakları sağlanabilir.                      |
|                                     | Botanik bahçesi                                    | Tüm kent                     | Min 4 m <sup>2</sup> /kişi<br>(min 40 ha)                   | Dinlenme, bilgilenme ve alışveriş olanaklarının bulunması kullanım potansiyelini artırır.                                                                                                |
|                                     | Kentsel bölge parkı                                | Yaklaşık 3-5 km              | 4-8 m <sup>2</sup> /kişi                                    | Piknik, amatör doğa araştırma/gözleme, yürüyüş, spor eylemlerine olanak tanır. Doğal/yapay su yüzeylerinin varlığı tercih edilir.                                                        |
| SEMT<br>(45.000- 50.000 kişi)       | Semt parkı                                         | 1.5 km- 2.5. km              | 1.5 m <sup>2</sup> /kişi<br>(min. 20 ha)                    | Doğaya yakın olma, piknik, spor, oyun gereksinimlerine yanıt vermelidir (trafik eğitim alanı, rekreasyon merkezi, kır kahversi vb. tesislerde bulunabilir).                              |
|                                     | Oyun parkı (spor, macera, oyun alanı)              | 1.0 km – 1.5 km              | 7-10 m <sup>2</sup> /kişi                                   | Spor alanları ve macera oyun alanları bir arada bulunmayabilir.                                                                                                                          |
| MAHALLE<br>(10.000- 15.000 kişi)    | Mahalle parkı (birkaç mahalleye hizmet edebilir)   | 0.8 – 1.0 km                 | 1-4 m <sup>2</sup> /kişi<br>(yansı spor alanı)              | Spor, seyir, dinleti, oyun, sosyalleşme, dinlenme vb. etkinliklere uygun düzenlenmelidir                                                                                                 |
| KOMŞULUK BİRİMİ                     | Komşuluk birim parkı                               | 250 m – 500 m                | 1.5 m <sup>2</sup> /kişi<br>(min. 5000 m <sup>2</sup> )     | Kısa süreli dinlenme, seyir, sosyalleşme, donanımlı ve                                                                                                                                   |

|             |                  |            |                                                                              |                                                                                                                  |
|-------------|------------------|------------|------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|             |                  |            |                                                                              | donanımsız oyun alanlarıdır.                                                                                     |
| KONUT GRUBU | Dinlenme alanı   | Max. 100 m | 50-200 m <sup>2</sup>                                                        | Konuta yakın, konutun uzantısı anlamında dinlenme,sosyalleşme alanlarıdır.                                       |
|             | Çocuk oyun alanı | Max. 300 m | 0-75 m <sup>2</sup> /kişi(max. 2500 m <sup>2</sup> min. 500 m <sup>2</sup> ) | Değişik yaş grubundan çocukların bir çok aktif, toplumsal ve bir ölçüde düşsel etkinlik türlerine olanak sağlar. |
|             | Çocuk oyun yeri  | Max 100 m  | 0.2 – 0.5 m <sup>2</sup> /kişi 50-100 m <sup>2</sup>                         | Genellikle küçük, ailenin yakın denetiminde olan güvenli oyun mekanlarıdır.                                      |